

**Univerzita Karlova**

**Přírodovědecká fakulta**

Studijní program: Politická a regionální geografie



**Bc. Kryštof Eckhardt**

*Postavení LGBT lidí ve vybraných státech střední Evropy*

*Status of LGBT people in selected Central European countries*

Typ závěrečné práce:

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Libor Jelen, Ph.D.

Konzultant práce: RNDr. Michal Pitoňák, Ph.D.

Praha, 2024

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem závěrečnou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje a literaturu. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

V Praze, 29. 4. 2024

## **Poděkování**

Rád bych poděkoval vedoucímu práce RNDr. Liboru Jelenovi, Ph.D. a konzultantovi práce RNDr. Michalu Pitoňákovi, Ph.D. za poskytnuté rady, konzultace a za čas strávený nad touto diplomovou prací. Rád bych také poděkoval všem blízkým za projevenou trpělivost a vyjádřenou podporu při psaní této diplomové práce.

## **ABSTRAKT**

Tato diplomová práce pomocí diskurzivní analýzy vybraných médií a legislativních zdrojů zkoumá postavení LGBTQ lidí ve vybraných státech střední Evropy. Práce zkoumá vývoj právního postavení LGBTQ lidí v jednotlivých státech, dále se práce zabývá otázkou vlivu fantomové hranice Železné opony na situaci LGBTQ lidí v jednotlivých státech. Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že v posledních deseti letech došlo ve střední Evropě jak ke zlepšení, tak ale i zhoršení právního postavení LGBTQ lidí. Mezi lety 2014 až 2024 došlo v Německu, Rakousku a Slovinsku k zavedení manželství stejnopohlavních párů, český parlament přijal v roce 2024 novelu občanského zákoníku, která k 1. lednu 2025 zavádí partnerství stejnopohlavních párů, které jim zaručí více práv, částečně i práva rodičovská. Zavedení obdoby registrovaného partnerství se po změně vlády očekává v Polsku. Maďarsko je státem, který v uplynulých deseti letech prováděl silně restriktivní politiku vůči LGBTQ lidem. Situace na Slovensku se i po teroristickém útoku v Bratislavě dále zhoršovala. Dále bylo zjištěno, že fantomová hranice bývalé Železné opony má obrovskou diskurzivní sílu v otázce práv LGBTQ osob, její reálný vliv na tuto otázku je však minimální. Mnohem silnější reálný vliv na postavení LGBTQ lidí má fantomová hranice, která vznikla při dělení Polska. Ta stále dělí Polsko na liberální (bývalou Pruskou) část a na konzervativní (bývalou Rakouskou a Ruskou) část.

## **KLÍČOVÁ SLOVA**

diskurzivní analýza, svazky stejnopohlavních párů, práva a postavení LGBTQ lidí, střední Evropa, fantomová hranice

## **ABSTRACT**

This thesis analyses the status of LGBTQ people in selected Central European countries through a discursive analysis of selected media and legislative sources. The thesis examines the development of the legal status of LGBTQ people in each state, and it also addresses the question of the impact of the phantom Iron Curtain border on the situation of LGBTQ people in each state. Through the research conducted, it has been found that in the last ten years there has been both an improvement and a deterioration in the legal status of LGBTQ people in Central Europe. Between 2014 and 2024, same-sex marriage was introduced in Germany, Austria and Slovenia, and the Czech Parliament adopted an amendment to the Civil Code in 2024, which will introduce same-sex partnerships on 1 January 2025, guaranteeing more rights for same-sex couples, including, in part, parental rights. The introduction of a similar registered partnership is expected in Poland after the change of government. Hungary is a country that has pursued a highly restrictive policy towards LGBTQ people over the past decade. The situation in Slovakia continued to deteriorate after the terrorist attack in Bratislava. Furthermore, the phantom border of the former Iron Curtain has been found to have enormous discursive power on the issue of LGBTQ rights, but its real impact on this issue is minimal. The phantom border created by the partition of Poland has a much stronger real impact on the status of LGBTQ people. It still divides Poland into a liberal (formerly Prussian) part and a conservative (formerly Austrian and Russian) part.

## **KEYWORDS**

discursive analysis, same-sex relationships, rights and status of LGBTQ people, Central Europe, phantom border

## Obsah

Seznam zkratk.....	9
Seznam map a obrázků .....	10
Seznam tabulek uvedených v přílohách .....	10
Úvod .....	11
1 Teoreticko-metodické ukotvení .....	17
1.1 Queer geografie .....	17
1.1.1 Současné výzkumy tohoto tématu .....	19
1.2 Kritická diskurzivní analýza jako post-strukturalistický přístup.....	22
1.2.1 Kritická diskurzivní analýza (CDA).....	23
1.3 METODIKA PRÁCE .....	28
2 DISKURZIVNÍ ANALÝZA .....	32
2.1 Česko .....	39
2.1.1 Otázka stejnopohlavního manželství.....	39
2.1.2 Vliv Aliance pro rodinu a otázka surogátního mateřství.....	43
2.1.3 Surogátní mateřství.....	45
2.1.4 Otázka dalších práv LGBTQ lidí.....	47
2.2 Maďarsko.....	49
2.2.1 Zákon omezující LGBTQ lidi a témata v médiích, školách či literatuře.....	50
2.2.2 Žaloba Evropské komise .....	52
2.2.3 Rozpor mezi veřejným míněním a maďarskou politikou .....	52
2.3 Polsko .....	54
2.3.1 Zóny bez „LGBTQ ideologie“ .....	54
2.3.2 Polské volby v roce 2023 .....	57
2.3.3 Změna pohlaví v Polsku a otázka sňatků stejnopohlavních párů .....	58

2.3.4	Být LGBTQ v Polsku .....	59
2.3.5	Polské školství a LGBTQ témata .....	61
2.4	Slovensko .....	63
2.4.1	Teroristický útok v Bratislavě a jeho dopady na postavení LGBTQ lidí na Slovensku .....	63
2.4.2	LGBTQ otázka v předvolebních kampaních (parlamentní volby 2023 a prezidentské volby 2024).....	66
2.4.3	Slovenská církev .....	69
2.5	Slovinsko .....	71
2.5.1	Otázka stejnopohlavních svazků .....	71
2.5.2	Otázka dalších práv LGBTQ osob.....	73
2.6	Německo .....	76
2.6.1	Vývoj situace po roce 2020 .....	76
2.6.2	Postoje AfD k právům LGBTQ lidí .....	77
2.6.3	Genderově neutrální jazyk v Německu .....	79
2.7	Rakousko .....	81
2.7.1	Střet konzervativců a liberálů/progresivisty .....	81
2.7.2	Zákaz „konverzní“ terapie .....	82
2.7.3	LGBTQ témata a rakouské školství .....	84
3	Syntéza zjištěných poznatků.....	86
3.1	Otázka stejnopohlavních svazků .....	86
3.2	Otázka tzv. „gender ideologie“ a její odezva ve vzdělávání .....	88
4	Závěr.....	90

Seznam použitých informačních zdrojů .....	94
Seznam literatury .....	94
Seznam legislativních zdrojů.....	100
Mediální zdroje.....	104
Internetové zdroje .....	117
Mapový zdroj.....	121
Stenoprotokoly .....	122



## Seznam zkratek

AfD – Alternativa pro Německo (Alternative für Deutschland)

B'90/Grüne – Svaz 90/Zelení (Bündnis 90/Die Grünen)

ČSSD – Česká strana sociálně demokratická (od roku 2023 SOCDEM)

EK – Evropská komise

EP – Evropský parlament

EU – Evropská unie

FDP – Svobodná demokratická strana (Freie Demokratische Partei)

FPÖ – Svobodná strana Rakouska (Freiheitliche Partei Österreichs)

ILGA – International Lesbian, Gay, Bisexual, Trans and Intersex Association

KDH – Křesťanskodemokratické hnutí (Kresťanskodemokratické hnutie)

KDU-ČSL – Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová

KPH – Kampaň proti homofobii (Kampania Przeciw Homofobii), polská organizace podporující práva LGBTQ lidí

LGBTQ – označení leseb, gayů, bisexuálů, transgender lidí a dalších queer osob

LSU – Lesby a gayové v unii (Lesben und Schwule in der Union), organizace LGBTQ lidí v rámci CDU/CSU

LSVD – Sdružení leseb a gayů v Německu (Lesben- und Schwulenverband in Deutschland)

NEOS – Nové Rakousko a liberální fórum (Das Neue Österreich und Liberales Forum)

ODS – Občanská demokratická strana

OLANO – Obyčejní lidé a nezávislé osobnosti (OBYČAJNÍ ĽUDIA a nezávislé osobnosti), od roku 2023 jde o hnutí Slovensko

ÖVP – Rakouská lidová strana (Österreichische Volkspartei)

PirSTAN – Předvolební koalice Pirátů a Starostů a nezávislí do parlamentních voleb 2021

PiS – Právo a spravedlnost (Prawo i Sprawiedliwość)

PS – Progresivní Slovensko (Progresívne Slovensko)  
SDS – Slovinská demokratická strana (Slovenska demokratska stranka)  
SNS – Slovenská národní strana (Slovenská národná strana)  
SPD – Svoboda a přímá demokracie  
SPD – Sociálnědemokratická strana Německa (Sozialdemokratische Partei Deutschlands)  
SPÖ – Sociálnědemokratická strana Rakouska (Sozialdemokratische Partei Österreichs)  
SPOLU – Předvolební koalice stran ODS, TOP09 a KDU-ČSL do parlamentních voleb 2021  
V4 – Visegrádská čtyřka, aliance Česka, Polska, Slovenska a Maďarska

### Seznam map a obrázků

Mapa 1: Svazky stejnopohlavních párů ve vybraných státech střední Evropy.....	33
Mapa 2: Manželství jako svazek muže a ženy ve vybraných státech střední Evropy.....	34
Mapa 3: Způsob (ne)přijetí svazků LGBTQ lidí ve vybraných státech střední Evropy....	35
Obrázek 1: Rainbow Europe map and index 2023.....	21
Obrázek 2 Zóny bez "LGBTQ ideologie v Polsku (2020).....	56
Obrázek 3 Procentuální zisky strany PiS ve volbách 2019.....	57

### Seznam tabulek uvedených v přílohách

Tabulka 1: Seznam analyzovaných legislativních zdrojů.
Tabulka 2: Média použitá při analýze českých diskurzů.
Tabulka 3: Média použitá při analýze maďarských diskurzů.
Tabulka 4: Média použitá při analýze polských diskurzů.
Tabulka 5: Média použitá při analýze slovenských diskurzů.
Tabulka 6: Média použitá při analýze slovinských diskurzů.
Tabulka 7: Média použitá při analýze německých diskurzů.
Tabulka 8: Média použitá při analýze rakouských diskurzů.

## Úvod

Queer geografie neboli geografie sexualit (plurál), která se zabývá vztahy norem a dalších forem vztahů v prostoru a čase, které je podmiňují (podrobněji viz dále), se v geografickém výzkumu objevila v 90. letech minulého století. Za první publikaci věnující se tomuto problému se považuje publikace *Mapping Desire: Geographies of sexualities* (Bell & Valentine, 1995) a dnes je tzv. Queer geografie, běžnou součástí americké geografie či geografických škol skandinávských států. V českém prostředí zatím nejde o oblast geografie, které by se na českých univerzitách věnovala velká pozornost, postupně se ale i v českém prostředí etabluje. Pitoňák, Klingorová (2019) to vysvětlují specifickým institucionálním nastavením české geografie, která svým rozvojem dostávala humánní geografii do větší izolace od přírodovědných, tak ale i společenských či humanitních věd, a to převážně kvůli komunistické diktatuře, která odstavila politicky nežádoucí vědce\*vědkyně a zároveň izolovala českou geografii od té západní, kde se feministická (později queer) geografie postupem času etablovaly. I po revoluci v české geografii panovaly epistemologické přístupy, které feministické a queer přístupy potlačovaly jako negeografické, příliš interdisciplinární, periferní, „měkké“, eklektické, relativistické, subjektivní nebo nemístné (Pitoňák, Klingorová, 2019).

Existuje snaha monitorovat postavení práv LGBTQ osob. Tento monitoring provádí asociace ILGA-Europe, která hodnotí a porovnává jednotlivé evropské státy na základě právní ochrany LGBTQ lidí. Při tomto porovnání však dochází k velké redukci celé otázky na pouhý výčet práv, která ale v praxi nemusí být dodržována. Hlavním zaměřením asociace je „monitoring“ přijaté legislativy, tedy množství zákonů, které vedou ke zlepšení postavení LGBTQ lidí. Takto vedený monitoring ale podává neúplné informace, protože zkoumá pouze právní normy, nikoliv běžně žitou realitu. Poslední výzkum (ILGA-Europe, 2024) tak např. ukázal, že Česko je na tom hůř než Slovensko či Maďarsko. To se pouhým kvantitativním výčtem legislativy jeví jako pravdivé, realita je však složitější a rozhodně nemůžeme tvrdit, že se LGBTQ lidé na Slovensku mají lépe než LGBTQ lidé v Česku, protože pouhý legislativní výčet nereflektuje např. homofobní rétoriku politiků a jejich dopad na homofobii ve společnosti jako takové. Homofobií se rozumí „obava

z homosexuality a homosexuálních osob, která může vést k pocitům odporu, nepřátelství až nenávisti a může se stát základem pro odmítající, zesměšňující či ubližující chování vůči homosexuálním lidem nebo vůči lidem, u nichž je homosexualita předpokládána; v současné době se pojem homofobie používá pro označení uvedených pocitů a chování vůči všem skupinám osob, které nejsou heterosexuální či se jinak vymykají genderovému řádu, tzn. gayové, lesby, bisexuální a transsexuální lidé; homofobie je sociální fenomén, který má původ v genderovém uspořádání společnosti” (Braun-Smetáčková, 2009, str. 9).

Otázka práv LGBTQ lidí a jejich postavení, které jsou tématem této práce, je problematikou, která se objevuje ve veřejném prostoru víc než kdy předtím. Z geografického hlediska je toto téma důležité z několika důvodů. Prvním důvodem je určitý diskurzivní přístup, který otázkou práv LGBTQ lidí může rozdělovat svět do několika skupin, které lze skrze tento diskurz nahlížet jako různě tolerantní, což může vytvářet např. v Evropě diskurz o „tolerantním Západu” a spíše „homofobním Východu”, zároveň tato debata slouží ke konstruování opačného diskurzu, který kouká na Západ jako na „zkažený, dekadentní”. Zároveň otázka práv LGBTQ lidí souvisí s otázkou heteronormativity (viz např. Gregory a kol., 2009, Gorman-Murray, Waitt, Johnston, 2008, Duncan, 1996 či Pitoňák, 2014) a heteronormativního prostoru.

V Česku se od roku 2018 vede intenzivní debata o zavedení stejnopohlavního manželství, kladné stanovisko k němu v roce 2018 dala první vláda Andreje Babiše (ČTK, 2018), projednat ho však sněmovna nestihla. Téma se dostalo do předvolebních debat v roce 2021 (viz např. Štorkán, 2021), kdy se kvůli němu dostaly do sporu strany budoucí koalice, když Marian Jurečka (předseda KDU-ČSL) řekl, že by přijetí stejnopohlavního manželství znamenalo konec případné vlády (Moláček, 2021). Otázka práv LGBTQ lidí nerezonuje ale jen v Česku. V letech 2010 až 2020 došlo ve většině evropských států k přijímání stejnopohlavních manželství. V roce 2022 bylo ústavním soudem legalizováno stejnopohlavní manželství ve Slovinsku, které se tak stalo prvním postkomunistickým státem, který umožňoval gayům a lesbám uzavřít sňatek. V roce 2024 pak stejnopohlavní manželství začalo platit v Estonsku (viz Queer Geography, 2024).

Objevily se samozřejmě i negativní reakce a postoje, kdy nejviditelnějším odpůrcem práv LGBTQ lidí v EU se stal Viktor Orbán, který postupně omezoval práva LGBTQ lidí (viz např. Littauer, 2012). Maďarsko v roce 2011 přijalo ústavní definici manželství jako svazku muže a ženy (obdobnou definici mají na Slovensku (2014) a v Polsku (1997)), čímž znemožnilo další vývoj práv LGBTQ lidí. Zároveň se tak Maďarsko stalo jediným z analyzovaných států, který má definované manželství jako svazek muže a ženy a zároveň registrované partnerství (2006). O podobný krok se snaží i někteří čeští političtí představitelé v čele s Markem Výborným (KDU-ČSL) a Markem Bendou (ODS), kteří stojí za návrhem ústavní změny, která by do české Ústavy přinesla právě definici manželství jako svazku muže a ženy, který je zatím v legislativním procesu před druhým čtením (Sněmovní tisk 276, 2022), předložen byl už ale i v roce 2018 (Sněmovní tisk 211) opět jako protireakce na snahu přijmout stejnopohlavní manželství. V Německu, podobně i v Rakousku, se po roce 2020 otevřela otázka tzv. genderově neutrálního jazyka (viz dále), která se stala novým tématem střetu o právech LGBTQ lidí poté, co oba státy přijaly (Německo parlamentní a Rakousko soudní cestou) manželství stejnopohlavních párů. Téma práv LGBTQ lidí se objevilo i na Slovensku, kde v roce 2022 došlo k tragickému teroristickému útoku na bar Tepláreň v Bratislavě, při kterém byly zastřeleny dvě mladé LGBTQ osoby, která ale nevedla k větší reflexi ve slovenské společnosti (Vilček, 2022). Zároveň se otázka práv LGBTQ lidí neřeší pouze na národních úrovních, ale i na úrovních nadnárodních. Otázkou práv LGBTQ se např. zabývá i Evropská unie (EU), která opakovaně kritizovala maďarskou a polskou vládu (myšlena vláda PiS) za přístup k právům LGBTQ lidem. Z otázky práv LGBTQ lidí se tak stává jedno z viditelnějších témat předvolebních politických soubojů.

Na první pohled se střední Evropa v této otázce jeví jako heterogenní region. Jsou zde státy, které manželství pro stejnopohlavní páry mají, státy, které umožňují LGBTQ lidem vstup do registrovaného partnerství, ale i státy, kde stejnopohlavní páry nemají garantovaný žádný sňatek. V současnosti dominantní diskurz by nabízel odpověď, že jsou rozdíly způsobeny bývalou železnou oponou, která region rozdělila na demokratický Západní a komunistický Východní blok. Ostatně slogan „patříme na Západ“ je některými politiky a političkami v Česku spojován i s otázkou stejnopohlavního manželství. Jde právě o ten diskurz, kterým

by bylo Česko stále popisováno jako stát, který se ani po více než třiceti letech od pádu Železné opony neintegrovat zcela na Západ, kde je stejnopohlavní manželství běžné. Iniciativa Jsme fér (2021), která stojí za snahou zavést stejnopohlavní manželství v Česku, předseda Pirátů Bartoš (2022), tak předseda Starostů a nezávislých Rakušan (2022) či místopředsedkyně poslaneckého klubu ODS Decroix (2023) spojovali otázku stejnopohlavních svazků se Západem v pozitivním slova smyslu. Hovořili o tom, že jde na Západě o běžnou situaci či poukazovali na to, že nic negativního zavedení stejnopohlavních sňatků nepřineslo. Dalším českým politikem, který dával stejnopohlavní manželství do souvislosti se Západem, je poslanec Benda (ODS), který v této otázce hovoří „degenerování Západu“ o snaze „destruovat západní civilizaci“ či o „salámové metodě“ (Kabátová, 2018). Salámovou metodou, jak ji použil Marek Benda, musíme rozumět obavu z dalšího zavádění práv LGBTQ lidí, které vidíme v západních státech. Může jít např. o problematiku genderově neutrálního jazyka, zjednodušování procesu tranzice atd.

Vymezení se proti Západu využívá i Rusko, které se snaží vystupovat jako „ochránce tradičních hodnot“. Ruská propaganda se snaží ukázat Rusko jako stát, kde není zničena „tradiční rodinná jednotka“ (Rerich, 2022). S „homosexualitou“ je pak spojována i válka na Ukrajině, ruský patriarcha Kirill v jednom ze svých projevů omlouval ruskou invazi na Ukrajinu jako boj (ruského) dobra proti zlu a hříchu, které má symbolizovat i průvody hrdosti, tzv. Pride, které, podle patriarchy Kirilla, „mají demonstrovat, že hřích je součástí lidského chování. Pro to, abyste vstoupili do klubu těchto zemí, musíte mít průvod homosexuálů“ (Drake, 2022). „Mezi Ruskem a Západem probíhá válka. O člověku a o tom, jaký by měl být (...). Západ legalizuje homosexuální manželství. Rusko zakazuje i propagandu homosexuality“ (Edenborg, 2018, str. 7). Není to ale jen Rusko, kdo se vymezuje proti Západu jako „ochránce tradičních hodnot“. Ochranou „tradičních hodnot a rodiny“ argumentuje řada odpůrců stejnopohlavních svazků stejnopohlavních párů a práv LGBTQ lidí (viz např. Aliance pro rodinu v Česku, Ordo Iuris v Polsku, Fidesz v Maďarsku, většina politických stran na Slovensku, či Initiative Familien-Schutz, resp. AfD v Německu).

Někteří autoři (viz např. Ayoub a Paternotte, 2014; Kulpa a Silva, 2016; Stella, 2014 či Tlostanova, 2014 In Pitoňák, 2019) však používání tohoto binárního dělení na „tolerantní Západ“ a „homofobní Východ“ považují za chybu, která celou problematiku konstruuje do

falešných představ. Jednou z příčin, která může vést k tomuto binárnímu dělení, je dominantní postavení anglického jazyka jako „lingua franca” vědecké obce, která vede z pohledu anglicky hovořících autorů k redukci a neporozumění poznatků a významů v kontextech „kterým nerozumějí”. Může tak docházet k tomu, že vědecká obec, která používá angličtinu jako mateřský jazyk, nebude dostatečně znát, a tedy i reflektovat, výzkumy jiných vědeckých obcí. (Stella, 2014).

Používáním angličtiny v regionech, kde angličtina není mateřským jazykem, může docházet, a často dochází, ke zkreslení informací, protože se překladem určité věci zredukuje. Problémy nenastávají ale jen v otázce překladu z jiného jazyka do angličtiny. Problémem je i přejímání anglických výrazů do národních jazyků. Příkladem může být slovíčko „gender”, které je v češtině velmi často překládáno jako „(biologické) pohlaví”, čímž dochází ke spojení významů anglických slovíček „sex”, které opravdu označuje biologické pohlaví, a „gender”, které v češtině ale nemá jasný překlad, nejbližším termínem pojmu „gender” je v češtině rod (Čermáková, 2018). Toto pak vede k pocitům nepochopení, což se projevuje zvýšenou nedůvěrou v tyto pojmy. Což se v Česku projevilo např. při projednávání Istanbulské úmluvy, kterou senát neratifikoval. Většina odpůrců (např. senátor Hraba, senátorka Kovářová) (Senát, 2024) při svých vystoupeních kritizovala právě slovíčko „gender”, které bylo dáváno do souvislosti s ideologií (tzv. „genderová ideologie”), což vedlo k odporu nejen řady politiků, ale i části veřejnosti.

Nejen ve středoevropském prostoru můžeme sledovat nárůst tzv. anti-LGBTQ diskurzu, tedy diskurzu, který v sobě zahrnuje různé typy diskurzů, které se k právům LGBTQ osob staví negativně. Zároveň je tento diskurz tím, co konstruuje pojmy „tradiční rodina”, tedy rodiny tvořené jedním mužem a jednou ženou, která má být tou nejideálnější formou rodiny, tzv. „gender ideologie”. Dominance tohoto diskurzu ve společnosti pak vede k homofobii a homofobní rétorice, tedy k horšímu postavení LGBTQ lidí v daných státech. Zároveň se tento diskurz snaží upřednostnit (zdánlivou) rovnoprávnost, v případě LGBTQ práv jde např. o situaci, kdy má svazek stejnopohlavních párů jiný název, před rovností, což v případě stejnopohlavních svazků znamená otevření instituce manželství pro stejnopohlavní páry, čímž dojde k dělení na dvě kategorie. Právě tento anti-LGBTQ diskurz se v posledních deseti letech velmi silně objevil v Maďarsku, Polsku či na Slovensku, zároveň posiluje i v Česku.

Objevuje se, a to i s argumenty o tradiční rodině, ve státech střední Evropy, které stejnopohlavní manželství již přijaly. Autor věří, že tato práce propojením Queer geografie (viz níže) a politické geografie obohatí obor politické geografie o popsání diskurzů, které se podílejí na formování vnitrostátních, v určitých případech i mezinárodních, politik jednotlivých států v otázce lidských práv.

Cílem práce bude zaprvé prozkoumat vývoj postavení práv LGBTQ lidí ve vybraných státech střední Evropy (konkrétně ve státech V4, Rakousku, Německu a Slovinsku) a změnu diskurzů převážně politických stran skrze kritickou diskurzivní analýzu médií, kdy hlavním rámcem bude právní rámec v jednotlivých státech. Zadruhé zjistit, jaký vliv na otázku postavení práv LGBTQ lidí má bývalá fantomová hranice Železné opony. Proto si autor klade následující otázky. Jak se postavení LGBTQ lidí a otázka jejich práv v jednotlivých státech v posledních deseti letech změnila? Jsou tyto rozdíly způsobeny jinými diskurzy ve společnostech vybraných států nebo jsou za rozdílným postavením jiné faktory? Hraje v této problematice fantomová hranice bývalé Železné opony vůbec nějakou roli? Proč tři státy V4, kde je ve společnosti vysoká podpora stejnopohlavních manželství, stále nemají manželství pro stejnopohlavní páry? Odpovědi na tyto otázky bude práce hledat prostřednictvím kritické diskurzivní analýzy, která bude hlavním metodologickým prvkem této práce. Autor bude analyzovat zákony, projevy politiků, ale i nevládních organizací, které se k tématu vyjadřují.



# 1 Teoreticko-metodické ukotvení

## 1.1 Queer geografie

Sexualita je na základě post-strukturalistických přístupů, spolu s třídou, gender a rasou jedním ze čtyř základních sociálních vztahů nebo sociálních identit (Pain 2001, In Pitoňák, 2014,). Post-strukturalistické přístupy přijímají sexualitu jako nikoliv přírodně nebo biologicky podmíněnou, ale jako něco sociálně konstruovaného. Sexuality, jako sociální konstrukty, nabývají významů, u nichž jsou chápány různé funkce v různých časech a na různých místech, tyto významy mohou být rekonstruovány s ohledem na sociální, kulturní a politické trendy, potřeby a tlaky (Forrest, Ellis, 2006, str. 26 In Pitoňák, 2014, str. 181). Sexuální identity, jako něco sociálně konstruovaného, se tedy v čase a prostoru vyvíjejí různě. Sexuální identity byly vnímány jinak v Antice (Řecko či Řím), středověku, u původních obyvatel Severní Ameriky či u domorodých kmenů v Africe. Sexuální identity, resp. sexuální chování, se tak mohou v průběhu času a prostoru různě vyvíjet (konstruovat a rekonstruovat). Tuto (re)konstrukci sexuálních identit ovlivňuje právě i společenský (a politický) diskurz, který má vliv na to, zda budou určité sexuální identity zcela přijímány, tolerovány či zda se budou muset určité sexuální identity skrývat, protože budou netolerované, popř. potírané či perzekuované.

Gay a lesbické geografie se objevují od 70. let 20. století, jsou postaveny na nejrůznějších strukturalistických přístupech. Do této kategorie se většinou řadí analýzy sexuálních vztahů, pohlaví, genderu, popř. rodin. Od ostatních geografí se liší hlavně úhlem pohledu, který se zaměřuje na prostorový život sexuálních menšin. Gay a lesbická geografie se zabývá otázkou nerovnoměrných mocenských vztahů a problematikou sexuálních identit, které umožňovaly (resp. někde stále umožňují) existenci menšinových skupin jen v určitých (zpočátku spíše tajných) prostorách. Prostoru jako faktoru formující sexuální identity se věnovala publikace Bella (1991), otázce heterosexualizace prostoru se věnovala např. Valentine (1993). Význam studia prostorovosti sexualit pak posílil žurnál „*Gender, Place and Culture: A Journal of Feminist Geography*” (Pitoňák, 2014).

V 90. letech začaly geografie sexualit upozorňovat na to, že prostor je primárně konstruován jako „heterosexuální“, tedy že jde o prostor, který v zásadě vylučuje projevy neheterosexuálního chování. Dále poukázal na to, že vládní politiky umocňují tuto „heterosexuální“ dominanci v prostoru podporou politik zaměřených na podporu heteroparentálních rodin. V 90. letech se tedy formuje jeden z klíčových předmětů zájmu geografie sexualit, zkoumání heteronormativity. Zkoumáním heteronormativity lze poukázat na rozdílné postavení lidí z hlediska jejich sexualit. Heteronormativitu lze vnímat jako regulační rámec produkující binární rozdělení pohlaví. Normalizuje touhu mezi ženami a muži a marginalizuje ostatní sexuální menšiny jako odlišné, resp. deviantní (Gregory a kol., 2009). Gorman-Murray, Waitt, Johnston (2008) vnímají heteronormativitu jako praktiky, jazyk či instituce, které v sobě zahrnují, resp. odrážejí, režim, který považuje heterosexuální za normální. Duncan (1996) pak poukazuje na to, že jde o nevyřčené normy, které jsou přítomné např. v kulturní sféře, které konstruují prostor pro osoby s většinou sexuální orientací, tedy pro heterosexuály, čímž se heterosexuální jeví jako přirozená a normální. Heteronormativita, která je v naší společnosti široce zakořeněna, pak také rámuje pohledy na lidské sexuality, čímž strukturuje jedinou „normální“ sexualitu, a to sexualitu heterosexuální (Pitoňák, 2014).

Právě faktor heteronormativity má určující vliv na různé části lidského života, včetně rodinné politiky, otázky práv stejnopohlavních párů a LGBTQ lidí obecně. Snaha dekonstruovat domnělou přirozenost binárního vztahu (muž-mužství; žena-ženství) se objevila v knize *Gender Trouble* (Butler, 1990) (Johnston, 2016). Gender začal být postupně vnímán jako regulovaný mocenský systém s tím související možností transformativní moci a politiky (Sharp, 2009). Další výzkumy (např. Johnston, 2005a) se zaměřovaly na asociace maskulinity s myslí, racionalitou a tzv. legitimním věděním. Druhou stranu této binarity pak tvoří feminita, která je spojována s tělem, iracionalitou a emocemi. V jádru diskuze těchto výzkumů stála snaha narušit tuto genderovou binaritu (Johnston, 2016).

Cílem Queer teorie je prozkoumat předpoklady považované za samozřejmé. Převážně (nikoliv však výlučně) kategorie týkající se genderu, pohlaví a sexualit. Její definice je obtížná, protože nedefinovatelnost, anti-normativita jsou jejím základem (Browne, 2010). Queer je přístup, který se vymezuje proti „škatulkování“ sexuálních identit. V zásadě

můžeme tvrdit, že pojem „queer“ označuje veškeré snahy o destabilizaci heteronormativních norem, které mají tendenci hrát primární roli při konstruování prostoru a aktivit v něm. Destabilizací heteronormativních norem lze pak lépe konstruovat prostor, který bude tolerantnější jak v otázce postavení žen, tak i v otázce práv LGBTQ lidí. Geografie sexualit neopomíjejí komplexní otázky spojené s mocenskými vztahy subjektů, především pak otázky spojené s heteronormativitou, patriarchátem, kapitalismem, rasismem, ageismem, ableismem atd. K teoretickému uchopení této problematiky geografie sexualit využívají kritickou i širší sociální či interdisciplinární teorii, významně ovšem svými poznatky k jejich rozvoji i přispívá (Pitoňák, 2013, str. 154). Klíčovým aspektem queer teorie je právě diskurz, resp. moc, která je diskurzem utvářena, ale která zároveň daný diskurz posiluje. Hlavní mocenskou silou, která tvoří klíčový diskurz v této otázce, je heteronormativita. Vztahy a souvislosti mezi geografii sexualit a dalšími identitami a strukturálními útlaky se zabýval např. Brown (2012), který poukázal např. na fakt, že práce, které se zabývají prolínáním sexualit a věkem, jsou nerovnoměrné (nápadně např. chybí práce, které by se věnovaly sexualitě starších lidí). Poukázal i na menší zájem o propojení sexualit a náboženství.

### **1.1.1 Současné výzkumy tohoto tématu**

Článek Kazyak s názvem *Introduction to special issue „Geographies of Sexualities“* (2020) obhazuje význam geografie sexualit. Ta je důležitá např. v otázce míst. Geografie sexualit podtrhuje, jak je místo zakódováno s významy o sexualitě, pokud jsou určité prostory vnímány jako přátelské k LGBTQ a přispívají k vytváření životů LGBTQ pouze prostřednictvím jejich srovnání s prostory, které jsou považovány za nepřátelské a nepříznivé pro životy LGBTQ (Kazyak, 2020). Článek připomíná rozdíly mezi městem, které je převážně liberálnější, a venkovem, který bývá většinou konzervativnější. Samozřejmě se to týká i sexuality a lze očekávat, že se rozdíly mezi venkovem a městem projeví i v této práci (např. lze očekávat, že politici, kteří budou konzervativnější a více se budou stavět proti rozšiřování práv neheterosexuálních osob, budou převážněji z venkovských oblastí). Tento přístup však vyvrací řada jiných autorů. Timár a Fekete (2010) spojují feministickou geografii ve střední a východní Evropě s bojem za uznání. Podle nich jsou střeoevropské postsocialistické geografické perspektivy stále slepé vůči sexualitám. V těchto perspektivách převládá hlavní proud, který se snaží být objektivní

a neutrální, čímž znemožňuje, resp. ztěžuje, zaměření se na sociální, resp. lidské, problémy, které jsou převážně individuální.

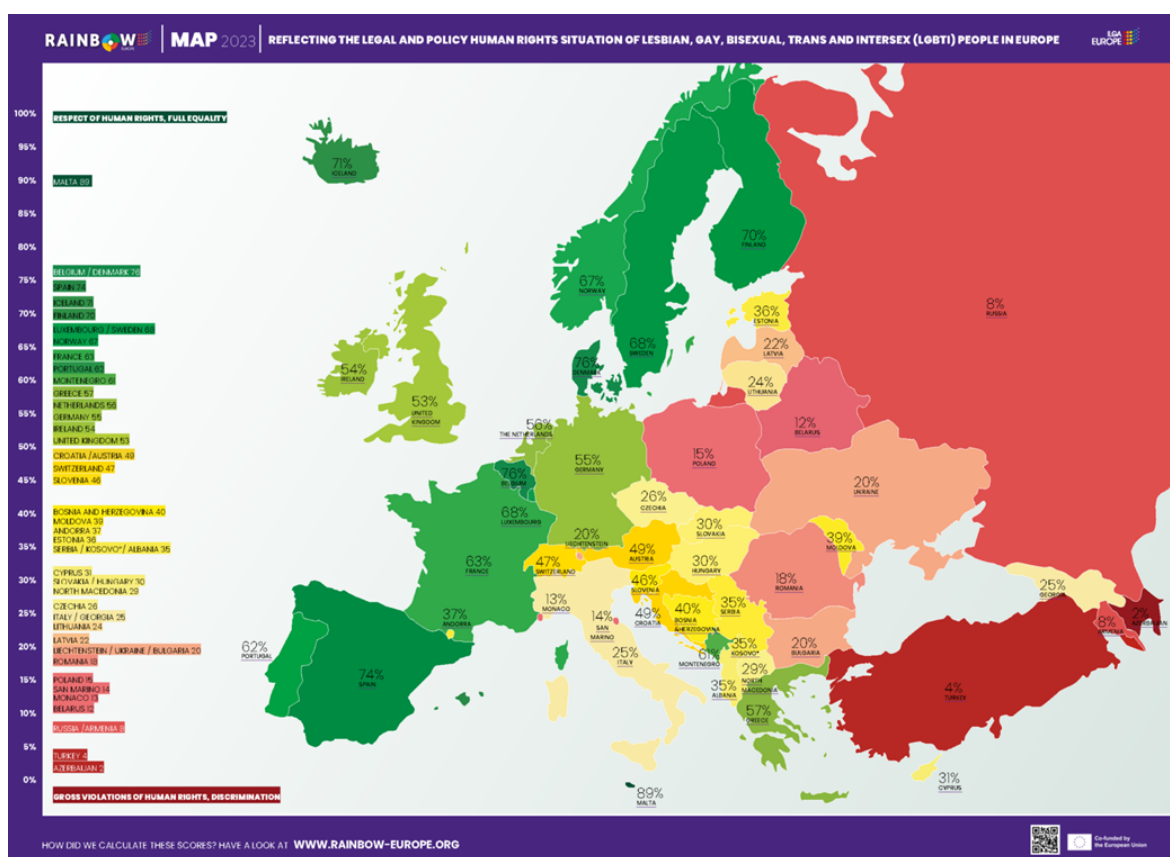
Kulpa a Mizieliňská (2011) se snažili nově interpretovat naše chápání „o progresivním narativu Západu“ tím, že se zbavíme naší často homogenní konceptualizace času. Autoři navrhli koncept „časové disjunkce“ mezi „Západem“ a „střední a východní Evropou“. Nabídli jej jako alternativu ke zjednodušeným popisům „zaostalosti“ východní Evropy. Rozlišili „západní čas posloupnosti“, který podle nich plyne poměrně nekomplikovaně lineárně, od „východního času náhody“, který podle autorů může být důvodem, proč je postkomunistická sexuální politika vnímána jako zůstávající „za Západem“, nebo dokonce „jdoucí dozadu“. Navickaité (2014) ve své kritice poukázala na to, že tato diferencovaná konceptualizace času je problematická, protože nedokáže dekonstruovat binární vztah mezi Východem a Západem a ve skutečnosti může esencionalizovat jejich rozdíl a zachovat neproblematický pohled na „Západ“ jako na progresivní. Kritizovala nekomplikovaný způsob, jakým autoři zobrazují „Západ“ jako koherentně postupující od homofilního přes LGBT až po queer (Pitoňák, 2019).

Geografie sexualit se pokusila prosadit i v otázce nacionalismu. Puar přišla, v roce 2007, s konceptem tzv. „homonacionalismu“, který má právě nacionalistickou scénu pozitivně spojovat s homosexuály. Koncept homonacionalismu poprvé představila v knize „Terrorist Assemblages: Homonacionalism in Queer Times“, kde si klade otázku „jak a proč se stal status národa jako „přátelského ke gayům“ na prvním místě žádoucím“ (Puar, 2013, str. 336). Puar později svůj koncept homonacionalismu přeformulovala. „Homonacionalismus tedy není pouze (...) způsob, jak odlišit dobré queery od špatných queerů, není to obvinění ani pozice. Je to spíše aspekt modernity a historický posun poznamenaný vstupem (některých) homosexuálních těl jako hodných ochrany ze strany národních států, konstitutivní a zásadní přeorientování vztahu mezi státem, kapitalismem a sexualitou“ (Puar, 2013, str. 337).

Dalším pokusem o určitý monitoring v této otázce se pokouší organizace ILGA-Europe, která každý rok vychází z hodnocení postavení LGBTQ lidí v celé Evropě. Při sestavování žebříčku zemí ILGA-Europe zkoumá pouze zákony na základě 74 kritérií rozdělených do sedmi tematických kategorií: rovnost a nediskriminace; rodina; trestné činy z nenávisi

a nenávistné projevy; právní uznání pohlaví; tělesná integrita intersex osob; prostor pro občanskou společnost a azyl (ILGA-Europe 2023). V jejich hodnocení bylo Česko v horší pozici než např. Maďarsko či Slovensko (viz Obrázek 1). Organizace ILGA-Europe hodnotí postavení LGBTQ osob v celé Evropě, ale pouze v čistě právní rovině, čímž dostatečně nereflektuje (dlouhodobé) diskurzy v jednotlivých státech, které mají na postavení LGBTQ lidí velký význam. Rozdíl tak mohou tvořit záležitosti medicíny, jako např. v Česku přetrvávající požadavek sterilizace při změně pohlaví. Jak ale práce v další části ukáže, tak např. slovenská politická scéna, nejen nová vláda Roberta Fica, se k nesterilizaci transgender osob staví kriticky.

Obrázek 1: Rainbow Europe map and index 2023.



ILGA-EUROPE (2023): <https://www.ilga-europe.org/report/rainbow-europe-2023/> (cit. 29.11.2023).

Geografie sexualit vstupují i do otázek geopolitických. Např. v krocích EU je vidět snaha prosazovat ochranu LGBTQ osob na úrovni EU (garantovat ochranu LGBTQ osob v celé unii), v některých členských státech pak můžeme vidět snahy práva LGBTQ osob omezovat

(dnes nejvíce Maďarsko, částečně Slovensko, dříve např. Polsko). Porovnáním kroků EU a Ruska, jako regionálních geopolitických velmocí, lze vidět kontrast mezi těmito dvěma regionálními hráči právě v otázce práv LGBTQ lidí, kdy na jedné straně stojí EU se snahou LGBTQ lidem zajistit co největší možnou ochranu, na straně druhé Rusko, které se prohlašuje za „ochránce tradičních hodnot“, kterými Rusko myslí takové hodnoty, které posilují heteronormativitu ve společnosti, a práva LGBTQ lidí potlačuje. Tuto politiku můžeme označit jako politickou homofobii. Tu lze používat v různých kontextech po celém světě bez ohledu na rozdíly v jejich kultuře, náboženství, historii atd. Pokud ve společnosti existuje nějaká základní homofobie, lze ji využít pro politické účely (Maietta, 2019).

## 1.2 Kritická diskurzivní analýza jako post-strukturalistický přístup

Post-strukturalistický přístup se snaží zpochybňovat zavedené hranice mezi různými kategoriemi, jejichž existenci ale nepopírá. Post-strukturalisté tvrdí, že nejdříve byly zavedeny hranice mezi jednotlivými kategoriemi a na základě nich pak vznikalo klasifikování různých jevů (Daněk, 2013). Jako jedna z těchto hranic může být vnímán i diskurz využívající sexuality k dělení lidí na kategorie „heterosexuál“ a „neheterosexuál“<sup>1</sup>. Tato hranice začala slábnout až v druhé polovině 20. století, kdy začalo docházet k emancipaci a zrovnoprávňování neheterosexuálních lidí. Západním pohledem a jeho vlivem na dnešní svět lze tvrdit, že tento proces v zásadě nikde na světě ještě úplně neskončil. Jsou oblasti, kdy tato hranice nebyla nikdy „stržena“ (např. arabský svět), jsou oblasti, kde tato hranice začíná být obnovována (některé africké státy, ale třeba i Maďarsko, jak ukáže tato práce ve své další části).

Post-strukturalistickým přístupem se tato práce bude snažit ukázat, jaké vztahy jsou mezi těmito dvěma sociálně konstruovanými kategoriemi, tedy jaké vztahy ve vybraných státech mezi heterosexuální většinou a neheterosexuální menšinou panují. Tedy na to, jaké vztahy jsou mezi těmito dvěma kategoriemi a mocenským mechanismy vládnoucích elit. Jedním z konceptů, který tato práce tedy bude využívat, bude Foucaultův koncept tzv. governmentality. „Governmentalitou Foucault označuje umění vládnutí, tedy postupy, které vytvářejí ovladatelnou společnost. Aspekt „umění“ odkazuje na to, že jde o postupy,

---

<sup>1</sup> Pojem „neheterosexuál“ je de facto synonymem pro pojem „LGBTQ+“.

kteřé zpravidla nespolehají na užití donucovací moci, ale na vytváření a využití znalostí, kteřé jsou společností přijímány jako normální, běžné, všeobecné (a tedy nemá smysl se proti nim bránit jako v případě donucovací moci). Tyto postupy zahrnují popis a problematizování společnosti a mechanismy, kterými vláda reaguje v určitých situacích“ (Daněk, 2013). Druhým, hlavním, konceptem, který bude v této práci využíván, je koncept, metoda, tzv. kritické diskurzivní analýzy, které také vycházejí z Foucaultových myšlenek.

### **1.2.1 Kritická diskurzivní analýza (CDA)**

Již z úvodní definice diskurzivní analýzy, jako metody zaměřené na studium významotvorných praktik, vyplývá, že diskurzivní analýza vykazuje silnou tendenci směrem k interpretativnímu stylu vědecké práce. Diskurzivní analýza není jednotnou metodou, diskurzivní analýza má mnoho podob, např. sociálněpsychologickou diskurzivní analýzu, která interpretativně zkoumá různé konstrukce světa, které mohou být přijaty, zpochybněny nebo podkopány. Dále existuje tzv. „členská kategorizační analýza a predikátová analýza“, která si klade za cíl najít aparát, který je nejvhodnější k popisu společnosti. Výchozím bodem této analýzy je fakt, že jakákoliv osoba (činnost) může být vnímaná skřze různé kategorie (žena, matka, vědkyně) (Beneš, 2008). Foucaultovo pojetí bylo pro geografy atraktivní, protože diskurz v jeho chápání představoval „mechanismus“, který může vytvářet „světy“, tedy prostory a místa. Navíc nejde o vytváření nějakého univerzálního a statického prostoru, ale specifických a proměňujících se prostorů a míst. Diskurz byl v posledních dvaceti letech využitý jako konceptuální rámec ke kritickému studiu několika tradičních geografických konceptů (např. geopolitiky nebo rozvoje, viz níže). Někteří geografové se také podrobněji zabývali vlastnostmi diskurzu a jeho významem pro geografii (Daněk, 2013, str. 132).

Kritická diskurzivní analýza (CDA), která se začala používat v 90. letech 20. století, se inspiruje Foucaultovým vnímáním diskurzu, jako systému, který omezuje (tedy vytváří pravidla) pro výpovědi. Kromě Foucaulta se CDA inspiruje i dalšími, výše zmíněnými, metodami diskurzivní analýzy. Důležitým aspektem při vytváření, rozvíjení a udržování nerovných mocenských vztahů je pro CDA ideologie. Jde např. o způsoby, jakými jazyk zprostředkovává ideologii v různých společenských situacích (Wodak, Meyer, 2001). Cresswell (2009) ke svému vysvětlení diskurzu také využívá Foucaultovy práce. Upozorňuje na to, že se Foucault diskurz vnímá komplexněji, tedy že nejde jen o mluvená slova či psaný

projev, ale o celý soubor činů, institucí a infrastruktur, které jsou více či méně logicky koherentní a vytvářejí nové režimy pravdy. (Cresswell, 2009).

Metod diskurzivní analýzy je několik. Autor se rozhodl pro kritickou diskurzivní analýzu, protože ji považuje za nejvhodnější metodu, která povede k naplnění výše zmíněných cílů. Kritická diskurzivní analýza, totiž, podle autora jako jediná, nejen popisuje platný diskurz, resp. platné diskurzy ve společnosti, ale snaží se proniknout právě za tyto diskurzy. Tedy snaží se zabývat nejen diskurzem jako takovým, ale i tím, jaké zdroje moci, resp. jací aktéři, stojí za tvorbou konkrétního diskurzu. Dále se CDA snaží poukázat na slabiny daného diskurzu, CDA jako jediná v zásadě umožňuje přemýšlení o platném diskurzu a hledá způsoby, jak platný diskurz konfrontovat. Jinými slovy, CDA může sloužit k dekonstrukci již platného diskurzu. Cresswell (2009) uvádí několik základních rysů diskurzu. Zaprvé jde o myšlenku diskurzu (tedy důraz na kontext). Druhým rysem jsou specifická místa, ve kterých diskurzy vznikají. Dalším rysem je podíl diskurzu na tvorbě míst, zejména pak na lidské praxi v konkrétních místech. Kritické diskurzivní analýze pak mohou být podrobeny i samotné geografické znalosti. Všechny tyto Cresswellem popsané rysy jsou důležité a samozřejmě nebudou, a ani nemohou být, v práci opomenuty. Z Cresswellova popisu diskurzu v zásadě plyne, a potvrzuje to i Berg (2009), že diskurz nemusí působit jen represivně, ale může působit i produktivně, což povede k tvorbě nových činitelů, či výsledků. Jaké jsou tedy represivní a produktivní působnosti diskurzu?

V kontextu této práce lze za represivní diskurzy, které se snaží o vyvolání negativních emocí, resp. skrze něj dochází k šíření negativních emocí, považovat ty, které se staví negativně k zavádění stejnopohlavního manželství, resp. brání zlepšení práv LGBTQ lidí. Tyto represivní diskurzy lze najít, samozřejmě v různé míře, ve všech analyzovaných státech. Jedním z příkladů využití tohoto diskurzu může být snaha Alternativy pro Německo (AfD) zrušit zákon, který zavedl stejnopohlavní manželství, popř. diskurzy ve státech V4, které v daných státech brání zavedení stejnopohlavního manželství. Tyto diskurzy působí, na první pohled (spíše) negativně, protože jejich cílem je omezení práv LGBTQ lidí (ve státech V4 např. brání zavedení stejnopohlavního manželství, resp. jiného typu soužití stejnopohlavních párů). Zároveň tento diskurz má i pozitivní působení. Konzervativním působením přispívá k diskuzi o tomto tématu a svým odmítavým přístupem v zásadě vybízí



ty, kterým se tento diskurz nelíbí, k určité „protireakci“, tedy tvorbě opozičního diskurzu, který bude skrze debaty ve veřejném prostředí konstruovat manželství stejnopohlavních párů jako další krok přirozeného vývoje manželství.

Diskurz nám tvoří jakýsi rámeček toho, jak vnímáme či popisujeme realitu. Diskurz ale také ovlivňuje naše reakce a činy, které uskutečňujeme právě na základě toho, jak vnímáme realitu. Diskurz je totiž to, čím vládnoucí moc ovlivňuje veřejné mínění, nad kterým ale nemá plnou kontrolu. Výkon moci, jak uvádí Foucault, je vždy hluboce spjat s produkcí vědění a diskurzem (Ó Tuathail, Dalby, Routledge, 2008). Přístup k vědění a pravdě jako k vícenásobným, někdy protichůdným souborům idejí, které jsou diskurzivně konstruovány, umožňuje geografům, kteří se zajímají o mocenské vztahy, zkoumat, jak se moc uplatňuje prostřednictvím diskurzu a jak se lidé nacházejí v různých subjektivních pozicích. Pokud je pravda částečná a diskurzivně vytvářená mocenskými způsoby, pak lze k pojmům, jako jsou gender, sexualita, rasa atd., přistupovat nikoli jako k faktům, ale jako k historicky a geograficky podmíněným sociálním konstrukcím. Tento soubor myšlenek umožnil geografům číst konkurenční diskurzy, které sociálně a prostorově konstruují významy o různých skupinách lidí na konkrétních místech. Takovou strategii lze uplatnit při pohledu na příklady, jako jsou konkrétní konstrukce žen, mládeže nebo zdravotně handicapovaných lidí, jak se vyvíjejí prostřednictvím vládních diskurzů: politických textů a byrokratických praktik. Stejně tak mohou být a byly prováděny diskurzivní analýzy toho, jak komunitní skupiny a sociální hnutí aktivně konstruují (nebo si přivlastňují a rekonstruují) diskurzy, které slouží jejich vlastním cílům a podvracejí jiné, více zavedené vědění a podkopávají a odhalují moc (Panelli, 2004). V pojetí této práce budou diskurzy o změnách právního rámce v otázce práv LGBTQ lidí, tedy např. právní ukotvení jejich svazků, otázka postavení homoparentních rodin, tedy rodin, ve kterých jsou rodiči osoby stejného pohlaví, a rodičovských práv homosexuálních párů či otázka povinností při změně pohlaví, sledovány skrze média, která jsou konkretizována v tabulkách níže.

Prostředek, který nám ukazuje diskurz, se nazývá reprezentace. Reprezentací rozumíme jakýkoliv projev (psaný text, rozhovor, gesto atd.), kterým je vyjadřován určitý názor na dané téma. (Panelli, 2004). Na otázku významů reprezentací odpovídá např. Scott (2009), který zmiňuje dva hlavní významy reprezentace. Prvním významem je zobrazení myšlenek,

předmětů, míst či lidí. Ať už v podobě hmotné (např. text), či nehmotné (mluvený projev). Druhým významem pak rozumí reprezentaci jako zohlednění zájmů, potřeb a znalostí, které daného jednotlivce či skupinu definují. Reprezentací v kontextu této práce se tedy budou rozumět jednotlivé politické projevy, výstupy nevládních organizací, církví, mediální výstupy, popř. chování samospráv, které spoluutváří pocit bezpečí LGBTQ lidí v daném prostoru, a tedy spoluvytváří diskurz v této otázce. Do analýzy byla vybrána média (přehled viz tabulky v příloze), která pokrývala hlavní názorové proudy na otázku práv LGBTQ lidí v jednotlivých státech mezi 1. lednem 2012, kdy v Maďarsku začala platit ústavní definice manželství jako svazku muže a ženy, a 17. dubnem 2024, kdy o návrhu zákona rozhodoval český senát. Toto období bylo zvoleno kvůli největšímu posunu v otázce práv LGBTQ lidí v analyzovaných státech. Analýza mediálního diskurzu se bude vztahovat k institucionální struktuře a právnímu rámci analyzovaných států, bude analyzovat rozpor nebo soulad politického diskurzu s právním rámcem.

Výběr konkrétních médií byl založen na dvou přístupech. První přístup spočíval ve výběru médií, která nabízela pouze pohled konkrétních názorových skupin, které bylo nutné mezi sebou porovnat. Druhým přístupem byl přístup, který zahrnoval do výběru média, která ve svých článcích shrnovala společenskou diskuzi, tedy přinášela pohledy různých názorových skupin, byla tedy nositelem společenské diskuze. První přístup, tedy analýza čistě názorových deníků, byl využit hlavně v případech Polska a Slovinska. V polském případě byl využit deník Gazeta Polska, jako prostředek konzervativní strany Právo a Spravedlnost, který se sám, distribuováním nálepek tzv. „zón bez LGBTQ ideologie“ (viz dále), aktivně podílel na tvorbě restriktivní politiky vůči LGBTQ lidem. Slovinská konzervativní média byla využita z důvodu jejich názorové blízkosti s opozičním politikem, a bývalým premiérem, Janšou, který tato média využívá k šíření heteronormativního diskurzu o fungování rodiny (Janša, 2022). Diskurz prezentovaný těmito názorově vyhraněnými médii byl pak konfrontován jinými médii, která přinášela jiné diskurzivní pohledy, čímž byl doplněn celkový obraz situace. Druhý přístup byl pak využit v téměř všech zbývajících státech (výjimkou je Maďarsko). Tento přístup využíval mediální články, které poskytovaly ve svých textech různé diskurzy, čímž už nabízely pohled na společenskou diskuzi. V tomto přístupu byla využita i média, která referovala o situaci v jiné zemi (převážně hlavně o Maďarsku).

Kromě mediálních výstupů byly do analýzy zahrnuty i legislativní zdroje. Do analýzy tak vstupuje alespoň jeden právní dokument z každého státu, který se nějakým způsobem váže k otázce práv LGBTQ lidí. V případě Maďarska a Polska jsou pak v analýze zahrnuty i dokumenty EU, které reagují na kroky polské, resp. maďarské vlády. Ve většině případů šlo primárně o otázku svazků stejnopohlavních párů, a to buď ve formě projednávání (hlasování) návrhu zákona, nebo ve formě rozhodnutí ústavního soudu (Slovinsko). V analýze legislativních zdrojů pak byly přímo použity i tři Stenoprotokoly (dva české, jeden německý), které se vztahují k debatám o stejnopohlavním manželství. České Stenoprotokoly nabízejí diskurz konzervativních sil (vládních i opozičních), v německém případě jde o projev německého politika Ullricha z CDU/CSU v rozpravě nad návrhem zákona (AfD), který navrhoval zrušit manželství stejnopohlavních párů. Tyto tři Stenoprotokoly byly vybrány jako ukázka rozdílných přístupů konzervativních politiků, resp. jako změna postoje v konzervativní CDU/CSU, jejíž postoj před schválením stejnopohlavního manželství byl podobný postojům českých konzervativců. V případě Německa a Rakouska pak byla analyzována i rozprava o otázce genderově neutrálního jazyka, resp. (v případě Rakouska) debata o zahrnutí útoků na základě sexuální orientace či genderové identifikace na seznam zločinů z nenávisti.

Do analýzy pak byly zahrnuty nevládní organizace, konkrétně organizace Jsme fér, Aliance pro rodinu, Initiative Familien-Schutz, LSVD a Ordo Iuris. Tyto organizace byly zahrnuty kvůli jejich vlivu na společenskou diskuzi v daných zemích. Organizace Jsme fér prosazuje posilování práv LGBTQ lidí v Česku, Aliance pro rodinu pak prosazuje ústavní ochranu „tradičního manželství“, lidé z Aliance pro rodinu jsou autory sněmovního tisku 276 (2022) (návrh ústavního zákona zavádějící ústavní definici manželství jako svazku muže a ženy). Obdobně to bylo v případě německé LSVD (sdružení gayů a leseb v Německu) a Initiative Familien-Schutz (Iniciativa na ochranu rodiny) hájící zájmy „tradičních rodin“. Polská Ordo Iuris byla vybrána kvůli svému napojení na polskou stranu Právo a Spravedlnost (PiS). V případě Slovenska pak byla do analýzy zahrnuta slovenská církev, která pomáhá formovat silně represivní postoj slovenské společnosti vůči LGBTQ lidem, který projevila i v souvislosti s teroristickým útokem v Bratislavě.

### 1.3 METODIKA PRÁCE

Do analýzy budou zahrnuty státy V4, Německo, Rakousko a Slovinsko, které autor považuje za klíčové v otázce vývoje práv LGBTQ lidí ve střední Evropě. Autor se rozhodl nezařadit Švýcarsko a Lichtenštejnsko, které se mnohdy do střední Evropy řadí také. Důvod jejich nezařazení je hlavně na základě kulturně-historicko-politických vazeb. Autor se domnívá, že tyto dva státy nemají v této otázce z českého pohledu velký vliv. Máme tu skupinu států V4, které deklarovaly společnou spolupráci a měly by si tedy být blízké, jejich blízkost a úzká spolupráce se dá, zvláště po vypuknutí konfliktu na Ukrajině, zpochybňovat. Odlišnosti panují i v otázce práv LGBTQ lidí, ale v době, kdy se členské státy rozhodovaly, zda se připojí k žalobě na Maďarsko kvůli porušování práv LGBTQ lidí, ani jeden ze států V4 se k žalobě nepřipojil. Všechny tyto státy mají za sebou i komunistickou minulost, z tohoto důvodu bylo do analýzy vybráno i Slovinsko. Rakousko je zde jako příklad státu, který byl v době studené války, byť jako neutrální stát, na straně demokratických států. Německo pak je ukázkou státu, které bylo rozděleno, a tedy jde o stát, kde se v 90. letech potkaly dva různé světy, Západního, které už otázku práv neheterosexuálních osob řešil a Východního, kde se o LGBTQ lidech vůbec nehovořilo.

Česko bylo zařazeno, protože jde o stát, kde je dlouhodobě většina společnosti pro manželství stejnopohlavních párů. Dle dat CVVM (2023) podporuje manželství stejnopohlavních párů 58 % občanů, adopce dětí stejnopohlavními páry 63 % občanů. Dle Medianu (2019) byla podpora stejnopohlavního manželství 67 %, u adopcí dětí partnera\*partnerky to bylo 77 %, u společných adopcí pak 62 % (Rambousková, 2023). Podle výzkumu Globes Trends byla podpora manželství pro stejnopohlavní páry v Česku až 72 % (Globsec, 2023). Podporu stejnopohlavním manželstvím od doby předložení návrhu o manželství pro stejnopohlavní páry v Česku (Sněmovní tisk 241, 2022) ve veřejném prostoru vyjádřily i určité (profesní) skupiny, resp. spolky. Vládu k přijetí manželství stejnopohlavních párů vyzvaly firmy (Forbes, 2023), které poukazovaly na možné zlepšení byznysu v Česku. Fakt, že Česko neumožňuje párům stejného pohlaví vstup do manželství, také znamená, že neuznává manželství zahraničním stejnopohlavním párům, což může hrát rozhodující roli pro neheterosexuální odborníky v odmítnutí pracovní nabídky v Česku. Dalším, kdo vyjádřil podporu stejnopohlavnímu manželství, byla část kulturní

(viz APA, 2023 či Bartoš, 2023) či pedagogické obce, jak akademické senáty (Milde, 2023), tak i středoškolští učitelé či reprezentanti studentských parlamentů (Milde, 2024). Tato relativně vysoká a relativně stabilní podpora v české veřejnosti však stále nevedla k přijetí stejnopohlavního manželství. Při posledním projednávání v parlamentu (únor 2024) bylo přijato partnerství s možností při osvojení dítěte partnerky\*partnera. A právě tento rozpor vedl autora k zařazení Česka do analýzy.

Maďarsko bylo vybráno jako příklad státu, kde došlo ke změně přístupu státu k LGBTQ lidem, a to v důsledku postupné změny politické situace po roce 2010, tedy po nástupu Viktora Orbána a jeho strany Fidesz k moci. Jde o stát, kde je nejlépe pozorovatelný tzv. heterosexuální nacionalismus (Renkin, 2009), který byl využit ke změně diskurzu v maďarské politice, a nakonec vyústil ve spor mezi Evropskou komisí a Maďarskem poté, co byl přijat zákon omezující LGBTQ témata. Polsko a Slovensko autor vybral z důvodu jejich politik, které jsou založeny na odmítavém, resp. restriktivním, přístupu k LGBTQ lidem. V průběhu psaní této práce došlo jak na Slovensku, tak v Polsku k parlamentním volbám, které přinesly nový vývoj v otázce práv LGBTQ lidí. V Polsku se k moci dostaly strany bývalé opozice. Širší koalice diskutuje a připravuje určité uzákonění vztahů stejnopohlavních párů. Slovenské volby k moci opětovně přivedly Roberta Fica, který svou vládu opřel i o podporu lidí zvolených za Slovenskou národní stranu (SNS), která dostala do gesce Ministerstvo kultury. SNS je nacionalistickou stranou, na jejíž kandidátce se v předčasných volbách do Národní rady (slovenského parlamentu) dostala řada osobností z dezinformační scény. Současná slovenská ministryně kultury Šimkovičová na začátku roku 2024 rozhodla o přerušení financování neziskových organizací, které se zabývají otázkami LGBTQ lidí. Oba státy jsou do analýzy zapojeny právě z důvodu konaných voleb a otázky práv LGBTQ lidí, které v předvolební kampani rezonovaly. Zároveň ale i kvůli vlivu tanních církví na určitou část politického spektra obou států.

Odpor vůči právům LGBTQ lidí se stal jedním z témat tehdejšího polského prezidenta Lecha Kaczyňského, který se snažil vtělit do své agendy tzv. „hodnotu tradiční rodiny“, kterou i v dnešní době PiS ovládaná Jarosławem Kaczyńskim stále používá. Spor v polské veřejnosti se projevil i v pojmenování tzv. „Gay pride“ či „průvod hrdosti“, který nesl název „průvod za rovnost“ (později jako „pochod za rovnost“), čímž se snažil upozornit na fakt,

že práva LGBTQ lidí spadají pod otázku lidských práv. První průvod za rovnost se uskutečnil v roce 2004 v Krakově a setkal se s odporem extrémně pravicových uskupení, které srovnávaly LGBTQ lidi s pedofily (Graff, 2006). Podobnou rétoriku pak začala využívat i polská katolická církev. V roce 2013 se v Polsku objevil skandál kolem kněží, kteří sexuálně zneužívali děti. Arcibiskup Michalik při jedné mši prohlásil, že pedofilii způsobuje pornografie, nedostatek lásky v rozvádějících se rodinách a propagace „genderové ideologie“ (Graff, 2014).

Ve státech V4 můžeme pozorovat jev, kterému se říká „morální politiky“. Morální politiky nemůžeme přesně definovat. Lze ji vidět v rámci politické diskuze, resp. politických sporů, ve kterých alespoň jedna strana argumentuje u daného tématu morálkou nebo hříchem a při politické diskusi používá morální argumenty (Pitoňák, 2023). Příkladem takovéto „morální politiky“ je snaha Ruska vykreslit sama sebe jako morálního ochránce správných „tradičních hodnot“ a Západ (USA+EU) jako dekadentní, amorální či zkažený právě kvůli vstřícné politice vůči právům LGBTQ lidí. Zároveň jde o státy, které mohou mít, kvůli svému přístupu k LGBTQ lidem, zhoršené vztahy s Evropskou unií, resp. Evropskou komisí, která už podala žalobu na Maďarsko. Slovinsko bylo vybráno z toho důvodu, že jde o první postkomunistický stát v Evropě, který umožnil stejnopohlavním párům uzavírat manželství. Zároveň jde o stát, kde i po rozhodnutí ústavního soudu, který umožnil stejnopohlavním párům uzavírat manželství, opoziční konzervativní politici v čele s předsedou Slovinské demokratické strany (SDS) šíří diskurz pouze heteropaternální rodiny.

Na příkladu Německa by pak rád autor zkoumal posun fantomové hranice bývalé Železné opony. Autor si klade otázku, zda v případě Německa byl rozdíl ve vnímání LGBTQ osob z hlediska jejich práv setřen, či zda přetrvává. Tuto analýzu chce autor vést na základě analýzy programů hlavních německých stran jak na federální, tak na regionální úrovni. Jako další příklad fantomové hranice se jeví fantomová hranice po dělení Polska v 18. století. Zejména pak rozdělení Polska na protestantskou pruskou část a rakouskou, resp. ruskou část Polska. Rakousko bylo vybráno jako stát, který byl po celou dobu studené války na straně demokratických států. Zároveň jde ale o stát, kde o zrovnoprávnění svazků osob stejného pohlaví rozhodl rakouský Nejvyšší soud. Jde tedy o další stát, ve kterém tato změna byla politikům a státu nařízena ústavním soudem. Před tímto sloučením v Rakousku existoval

institut podobný českému registrovanému partnerství, který od roku 2015 umožňoval i adopci (Brickner, 2015). V českém parlamentu šlo v průběhu roku 2023, zejména v létě, vidět podobnou snahu jako v Rakousku. Snaha předkladatelů novely občanského zákoníku, která by rozšířila instituci manželství o stejnopohlavní páry, o kompromis s konzervativními silami v parlamentu měla připravit novelu tzv. „partnerství“, tedy svazku s jiným názvem, ale stejnými právy nakonec neuspěla. Český parlament přijal partnerství stejnopohlavních osob, která výkon určitých rodičovských práv omezují či neumožňují (např. chybí společné adopte stejnopohlavními páry). Rakouský příklad by tak mohl sloužit jako jeden z možných scénářů vývoje situace v Česku.

## 2 DISKURZIVNÍ ANALÝZA

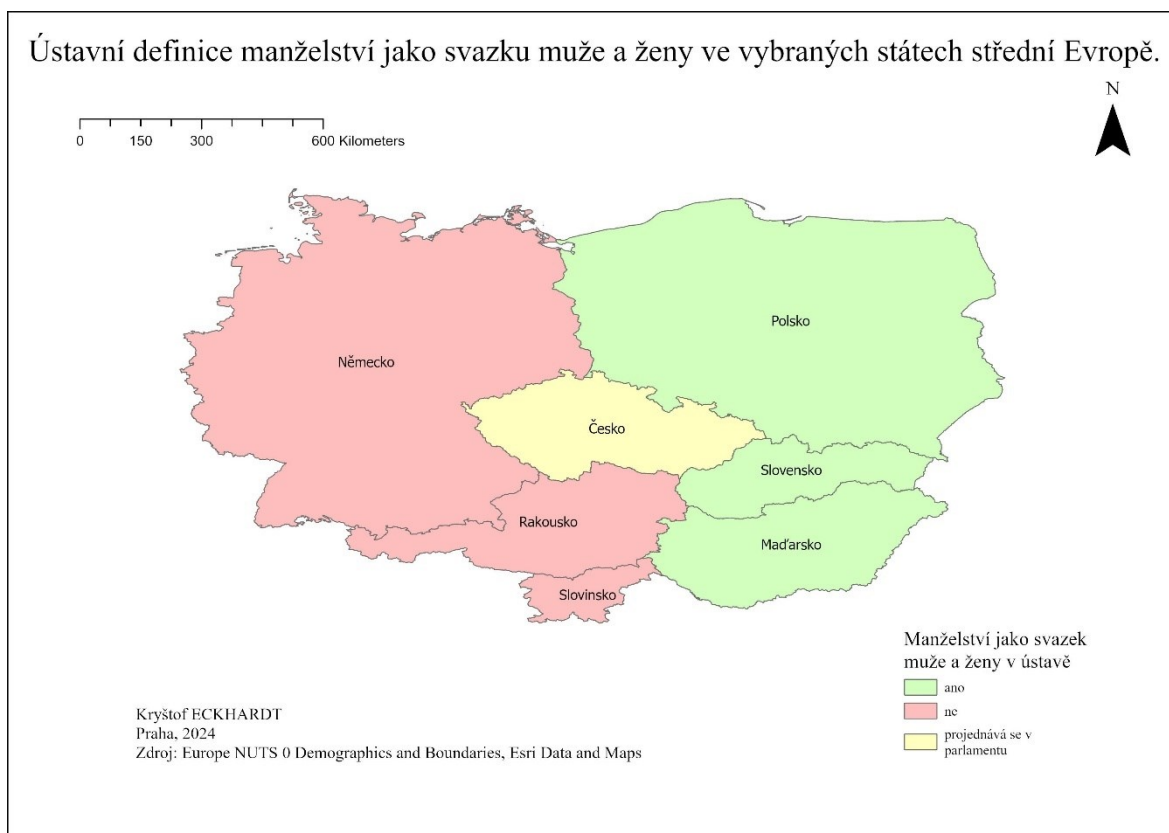
Tato kapitola se bude zabývat kritickou analýzou mediálního diskurzu v jednotlivých státech. Konceptuálním rámcem, ke kterému se bude analýza vztahovat, bude právní rámec jednotlivých států. Středoevropský prostor je v otázce právních rámců, které se vztahují k právům LGBTQ osob, heterogenní. Německo, Rakousko a Slovinsko mají rozšířenou instituci manželství na stejnopohlavní páry, Česko s Maďarskem mají zavedené (registrované) partnerství, které se ale kvalitativně liší, Polsko a Slovensko nemají žádnou právní úpravu stejnopohlavních svazků (viz mapa 1). Zároveň se ve střední Evropě nacházejí tři státy (Polsko, Maďarsko a Slovensko), které mají ve svých ústavách definované manželství jako svazek muže a ženy. Německo, Rakousko a Slovinsko tuto ústavní úpravu nemají, v Česku je tato novela projednávána ve sněmovně (v době psaní práce čeká novela na druhé čtení) (viz mapa 2). Středoevropské státy se také liší formou přijetí jednotlivých zákonných úprav (viz mapa 3). Německo, Česko a Maďarsko přijaly svazky stejnopohlavních párů skrze klasickou legislativní parlamentní cestu, polský a slovenský parlament návrhy na stejnopohlavní svazky zamítnul. Slovinsko a Rakousko přijalo manželství stejnopohlavních párů až po rozhodnutí tamních ústavních soudů.



Mapa 1: Svazky stejnopohlavních párů ve vybraných státech střední Evropy.



Mapa 2: Manželství jako svazek muže a ženy ve vybraných státech střední Evropy.



Mapa 3: Způsob (ne)přijetí svazků LGBTQ lidí ve vybraných státech střední Evropy.



Ve většině analyzovaných výstupů lze pozorovat rozpor mezi konzervativní a nekonzervativní částí společnosti. Konzervativní média a politici, bez ohledu na stát, vystupují proti tzv. „gender ideologii“. Tento pojem jim slouží k pojmenování snah o zlepšení práv LGBTQ lidí, a tedy jako souhrnné pojmenování všech ideologií, zejména pak liberalismu či progresivismu, jejichž cílem je (i) podpora práv LGBTQ lidí. Vymezení se proti konkrétním právům se liší. V Německu a Rakousku je cílem vymezení převážně jazyk. V postsocialistických státech je pak hlavním terčem konzervativců manželství stejnopohlavních párů, a to i na Slovinsku, které bylo prvním postsocialistickým státem, které manželství stejnopohlavních párů přijalo. Na Slovinsku je hlavním reprezentantem konzervativního proudu bývalý premiér Janša, který se o rodině vyjadřuje jako o instituci, která je tvořena mužem a ženou.

Výjimku v pozorovaných státech tvoří Slovensko, kde lze pozorovat vymezení se nejen proti „gender ideologii“, ale i proti LGBTQ lidem. Homofobní výroky většiny představitelů politické reprezentace byly vidět jak ve volební kampani před parlamentními volbami, tak

v prezidentské volbě. Zároveň jde o jediný stát, kde negativní rétoriku vůči LGBTQ lidem mají představitelé sociálních stran, které v jiných státech představují sílu, která práva LGBTQ lidí podporuje. Dříve, než autor přikročí k jednotlivým státům, rád by zde diskutoval základní diskurzy, které se v analýze objevily, porovnal jejich rozdíly jak mezi jednotlivými státy, tak jednotlivé diskurzy mezi sebou. Jedním z diskurzů, který se ve všech analyzovaných státech objevil, je diskurz konzervativní. Tento diskurz se projevuje odporem vůči tzv. „genderové ideologii“, a to ve všech pozorovaných státech, zároveň jde o diskurz, který, opět ve všech státech, působil či stále působí proti přijetí manželství stejnopohlavních párů. Síla tohoto diskurzu se ale v pozorovaných státech liší. Nejsilněji je tento diskurz, který v následujících příkladech získává podobu anti-LGBTQ diskurzu (viz výše), využíván v Maďarsku, Polsku a na Slovensku, kde je manželství definováno jako svazek muže a ženy. V těchto státech slouží, resp. sloužil, tento diskurz k relativně silné politické mobilizaci, což bude níže ukázáno jak na rétorice Viktora Orbána proti EU, tak i na příkladu slovenských parlamentních a prezidentských voleb, kde byl tento diskurz také použit ve smyslu politické mobilizace stranami, které se vymezovaly proti tzv. „gender ideologii“.

V Česku je tento diskurz také relativně silný, využívají ho jak současné opoziční strany (SPD, část politiků a političek z hnutí ANO), tak ale i politici a političky z vládní pětikoalice (strany ODS a KDU-ČSL). Zástupci těchto stran jsou podepsáni pod sněmovním tiskem 276, který by zavedl do české ústavy manželství jako svazek muže a ženy. Zároveň je tento diskurz silněji slyšet i ve Slovinsku, kde ho prosazuje opoziční politik a bývalý předseda slovinské vlády Janek Janša, opět s cílem mobilizovat konzervativní Slovince k volbě jeho strany Slovinské demokratické strany (SDS). Janša již nemůže úplně otevřeně útočit na stejnopohlavní manželství, protože to bylo přijato po nařízení slovinského ústavního soudu, Janša ale vyvolává heteronormativní diskurz v otázce rodiny, kterou by rád definoval jako „otec=muž, žena=matka“ (Janša, 2022) (tuto definici zavedlo v roce 2020 Orbánovo Maďarsko), čímž by zkomplikoval rodičovská práva stejnopohlavním párům.

V Německu tento diskurz používala koalice CDU/CSU, která ho ale v roce 2018 oficiálně opustila, slábnoucí vliv tohoto diskurzu v CDU/CSU lze vidět v roce 2017, kdy měli poslanci a poslankyně CDU/CSU v otázce hlasování o stejnopohlavním manželství volné hlasování, zcela ho strana opustila, když o rok později, v roce 2018, CDU/CSU nepodpořila snahu AfD,

kteřá je nositelem tohoto diskurzu v Německu, vyvolat hlasování o návrhu zákona, který by zrušil stejnopohlavní manželství. V Rakousku byl tento diskurz prosazován rakouskými Lidovci, kteří bránili jakémukoliv zlepšení (registrovaného) partnerství, které bylo v Rakousku nahrazeno stejnopohlavním manželstvím až po zásahu ústavního soudu v roce 2019. Konzervativní diskurz v Německu a Rakousku v současné době vyvolává odpor proti genderově neutrálnímu jazyku.

Obecně tento diskurz konstruuje tzv. „genderovou ideologii“ jako svého nepřítel. A využívá neznalost lidí v otázce práv LGBTQ lidí, které jsou někdy relativně složité a vyžadují relativně velkou znalost psychologie (např. rozdíl mezi pojmy pohlaví a gender). Tzv. „genderovou ideologii“ nelze nijak odborně definovat, lze ji popsat jen jako snahu o narovnání práv LGBTQ lidí, což je postoj zaujatý jak ideologií liberalismu, tak ale i např. progresivismu. Zároveň tento diskurz otázku práv LGBTQ lidí a hrozbu tzv. „gender ideologie“ spojuje s komunismem či neomarxismem. Toto spojení je účelové a jeho cílem je mobilizovat konzervativně naladěné voliče (jak pravicové, tak ale i levicové), ve kterých má slovíčko „komunismus“ či „neomarxismus“ vyvolat odpor. V post-sovětských státech, hlavně ve státech V4, je pak tento diskurz spojen ještě s odporem vůči institucím EU, které jsou vnímány jako nositel tzv. „genderové ideologie“, tedy v reálu garantem práv LGBTQ lidí. V extrémní podobě, např. v Maďarsku či Slovensku, může tento konzervativní diskurz přecházet až do diskurzu nacionalistického, kdy jsou pak LGBTQ lidé, resp. jejich práva, vykreslováni jako hrozba. K tomuto vykreslování slouží tzv. heterosexuální nacionalismus (viz Renkin, 2009).

Oproti konzervativnímu diskurzu stojí diskurz liberální a diskurz progresivistický. Oba tyto diskurzy spojuje společný cíl, kterým je větší garance práv LGBTQ lidí (čímž se odlišují od diskurzu konzervativního). Vzájemně se od sebe odlišují ale intenzitou podpory práv LGBTQ lidí. Liberální diskurz, který lze pozorovat např. i u českých vládních stran TOP09 či Starostové (STAN), slovenské strany Sloboda a Solidarita (SaS), polské Občanské koalice (KO) či německé Svobodné demokratické strany (FDP), se projevuje podporou práv LGBTQ lidí, která ale nutně nemusí být klíčovou oblastí při sestavování vlád. Tento diskurz tak prosazuje práva LGBTQ lidí, je ale ochotný ke kompromisům s konzervativním diskurzem. Nejlépe byl vidět tento přístup v debatě o stejnopohlavním manželství mezi lety

2023 a 2024, kdy předkladatelé připravili pozměňovací návrh, který by stejnopohlavním párům garantoval všechna práva v institutu partnerství (viz ST 241). V Durynsku, kde se debatovalo o zákazu tzv. genderově neutrálního jazyka, se ke koalici CDU/CSU a AfD přidala i tamní FDP, která je součástí federální vlády, kde převládá spíše progresivistický diskurz, který je přinášěn jak německou sociální demokracií (SPD), tak i stranou Zelených (B'90/Grüne), díky čemuž Německo zjednodušilo proces tranzice (viz Anlage 3 SBGG, 2023).

Progresivistický přístup pak nejvíce prosazuje práva LGBTQ osob a možnost nějaké dohody s představiteli konzervativního diskurzu je spíš nemožná, což dokazuje rakouský případ, kdy vlády rakouských socialistů a lidovců nebyly schopné najít kompromisní řešení v otázce soužití stejnopohlavních párů a každý posun byl proveden až na základě soudních rozhodnutí. Progresivistický diskurz v Česku zastávají hlavně mimoparlamentní strany (např. Zelení), z vládních stran se na pomezí liberálního a progresivního diskurzu dají zařadit Piráti, kde tzv. „parlamentní křídlo“ je spíše liberální, křídlo „euro parlamentní“, tedy europoslanci a europoslankyně, jsou spíše progresivní. V Polsku je zastáncem progresivního diskurzu vládní strana Levice, na Slovensku pak Progresivní Slovinsko. Ve státech V4 však má progresivní diskurz v parlamentu relativně slabé zastání, nebo, v případě Slovenska či Maďarska, je tento diskurz reprezentován opozičními stranami, které stojí proti vládním stranám se silně konzervativním, až nacionalistickým, diskurzem, který na Slovensku prosazují i strany, které se svým názvem hlásí k sociálně demokratickým principům, které jsou obvykle blízké progresivistickému diskurzu.

## 2.1 Česko

V dnešní době můžeme vidět, že se otázka LGBTQ osob v Česku velmi diskutuje. Hlavním tématem je otázka stejnopohlavního manželství, která se otevřela kolem roku 2018, a to díky organizaci Jsme fér. Cílem této organizace a jejich příznivců je zrovnoprávnit manželství pro homosexuální páry, čímž by bylo přijato registrované partnerství (přijato v roce 2006). Od roku 2006 se, kromě drobné novelizace, která umožnila registraci stejnopohlavních párů v každé české obci (do roku 2023 bylo možné se registrovat jen na 14 krajských matrikách), právní situace nezměnila. Na jaře 2024 český parlament přijal novelu občanského zákoníku, která zavádí instituci partnerství (s účinností k 1. lednu 2025). V době odevzdání práce novela čeká na podpis prezidenta.

Měnil se ale společenský diskurz, který je nyní v otázce manželských práv „na straně“ příznivců stejnopohlavních sňatků. Do oblasti zájmů se však dostává otázka práv dětí a diskuze o surogátním, tedy náhradním, mateřství. Zároveň sílí tlak odpůrců zrovnoprávnění stejnopohlavních svazků. V čele těchto odpůrců stojí spolek Aliance pro rodinu, v jehož čele stojí Jana Jochová. V této kapitole bude autorem představen historický vývoj postavení LGBTQ lidí, převážně otázka právního uznávání stejnopohlavních svazků, dále pak současný spor mezi příznivci a odpůrci tzv. „manželství pro všechny“, neboli uznání manželství stejnopohlavních párů, a nakonec bude přiblížen i diskurz v jiných otázkách, které se LGBTQ lidí v Česku týkají.

### 2.1.1 Otázka stejnopohlavního manželství

První návrh k zavedení stejnopohlavního manželství přinesla menšinová vláda ANO a ČSSD v roce 2018. Menšinová vláda Andreje Babiše, tolerovaná komunisty a částečně i nacionalistickou SPD, neměla v Poslanecké sněmovně potřebnou většinu k prosazení zákona, který byl jako sněmovní tisk 201 předložen v roce 2018, ale projednán v prvním čtení byl nakonec až na konci dubna 2021. Navíc i samotné vládní hnutí ANO se prezentovalo jako rozdělený klub (viz Stenoprotokol, Nacher, 2021). V roce 2018 se navíc sloučila debata o stejnopohlavním manželství se sněmovním tiskem 211, který navrhoval zavedení manželství jako svazku muže a ženy. Šlo tak o první střet mezi konzervativním

diskurzem snažícím se definovat pouze heterosexuální manželství a diskurzem liberálních a progresivních sil, které se snažily o narovnání práv stejnopohlavních párů. Snaha o nějaký kompromis, která byla patrná v projednávání v následujícím funkčním období sněmovny, nebyla, protože strany, které se v roce 2023 snažily o nalezení kompromisu, byly v roce 2021 v opozici a jejich potřeba nalézt kompromis v této otázce nebyla tak silná. Návrhy nakonec prošly jen prvním čtením a po volbách byly předloženy oba znovu.

Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2021 vyhrála, těsně, koalice SPOLU (ODS, TOP09, KDU-ČSL). Tato koalice se dohodla, že v otázce manželství pro stejnopohlavní páry budou mít její poslanci volné hlasování, volební leader koalice, Petr Fiala, se však opakovaně vyjádřil, že manželství vidí jako svazek muže a ženy (viz Fiala, 2021). Po volbách vytvořila předvolební koalice SPOLU vládní koalici s předvolební koalicí Pirátů a Starostů a nezávislých (PirSTAN). Koalice PirSTAN ve svém programu otázku manželství prosazovala. Vláda však návrh zákona nepředložila. V Poslanecké sněmovně se sešli zástupci většiny stran zastoupených v Poslanecké sněmovně, kteří navrhli změnu občanského zákoníku, která by umožňovala manželství stejnopohlavním párům. Tuto novelu podepsal (a podporuje) alespoň jeden zástupce z každé strany, kromě vládních Lidovců a opoziční SPD, které s návrhem na manželství pro všechny nesouhlasí. Poslanci KDU-ČSL pak iniciovali vznik ústavního návrhu zákona, který by do ústavy zakotvil manželství jako svazek muže a ženy.

V červnu 2023 oba návrhy, tentokrát odděleně, projednala Poslanecká sněmovna v prvním čtení, tedy návrhy byly podstoupeny výborům, které o nich na přelomu listopadu a prosince 2023 jednaly (viz dále). Během projednávání manželství pro všechny v prvním čtení byl vidět velmi velký střet dvou diskurzů. Na straně příznivců emotivní, ale i racionální, snahy o narovnání práv stejnopohlavních párů, např. i kvůli složité situaci homoparentních rodin, na straně druhé odpůrci manželství stejnopohlavních párů, kteří argumentovali potřebou chránit tradiční rodiny. Byť se na první pohled mohlo zdát, že se opakuje situace z léta 2021, kdy Poslanecká sněmovna před volbami oba návrhy pustila prvním čtením. Určitý rozdíl tu ale byl. V roce 2021 probíhala rozprava sloučeně, tzn., že oba návrhy postupovaly společně jako jeden. V roce 2023 se Poslanecká sněmovna rozhodla, že každý návrh (stejnopohlavní manželství a ústavní definici manželství jako svazku muže a ženy) bude projednáván



samostatně. Na konci června se oba návrhy, tedy změna občanského zákoníku i návrh změnit ústavu, dostaly do výborů, které je začaly projednávat až na podzim. Během této doby se tábor podporovatelů stejnopohlavních sňatků rozhodl k vytvoření kompromisního návrhu a název stejnopohlavního sňatku pojmenoval „partnerství“. Podporující poslanci doufali, že to umožní návrhu rychlejší a klidnější průběh, protože sporu mezi vládními stranami využíval i Andrej Babiš. Návrh změny občanského zákoníku, formálně správný název zákona veřejnosti, známý jako tzv. „manželství pro všechny“, se na začátku léta dostal do sněmovních výborů, které na jeho projednávání měly lhůtu 120 dnů. Ústavně-právní výbor o návrhu začal jednat v listopadu 2023, na konci listopadu, konkrétně 23. listopadu 2023, výbor nepřijal k návrhu stanovisko. Stejný výsledek na začátku prosince přineslo projednávání i ve stálé komisi pro rodinu a rovné příležitosti (ST 241).

Tento krok lze chápat jako snahu o vytvoření návrhu, který by měl šanci projít i u politiků, kteří v diskuzi spojovali konzervativní diskurz hlavně s manželstvím jako svazku muže a ženy. Tento pozměňovací návrh lze tedy vnímat jako ústupek zastánců liberálního diskurzu, jehož cílem mělo být co největší rozšíření práv. Ve snaze o co největší rovnoprávnost už ale byla potlačena otázka rovného postavení, kterou dvě instituce svazků vylučují. Tato snaha liberálních sil v Poslanecké sněmovně však stejně konzervativce nepřesvědčila a během listopadu 2023 a února 2024 bylo k zákonu navrženo několik pozměňovacích návrhů, které v různé formě omezovaly práva LGBTQ lidem. Nejvíce liberální (ve smyslu největšího přisuzování práv v rámci pozměňovacích návrhů) pozměňovací návrh by pod názvem partnerství zaručoval LGBTQ lidem stejná ekonomická i rodičovská práva (tedy i společné adopce), nejvíce konzervativní název (ve smyslu nejmenších úprav současného stavu) pouze z názvu registrované partnerství vyškrtával slovíčko „registrované“ (viz ST 241).

Projednávání ve všech třech čteních budilo emoce. V prvním čtení se „nejznámějším“ výrokem stal výrok poslance Hellera (KDU), který řekl „kuřecí je kuřecí“ (viz Heller, 2023). Ve druhém čtení byly nejviditelnějšími útoky proti LGBTQ lidem projevy poslanců Kobzy, Síly (oba SPD) a Krále (ODS). Poslanec Kobza při svém projevu označil manželství za tisíciletý „ověřený princip společnosti jako takové“. Dále varoval před „inženýrskými pokusy“ o jeho změnu, které by mohly poškodit „pilíře západní civilizace“. Manželství jako

svazek muže a ženy hájí jednak výchovou, ale také rozením dětí (Kobza, 2024). Poslanec Král pak mluvil o tom, že „už máme všechno hotovo, žádný problém tady není, naše geopolitické vztahy máme samozřejmě také v pořádku, takže se tady můžeme dnes dopoledne zabývat redefinicí znásilnění a teď manželstvím pro všechny“ (Král, 2024). Ve třetím čtení se negativně vůči LGBTQ vyznamenal opět poslanec Síla a před ním poslankyně Bělohávková (KDU-ČSL), která dobré postavení LGBTQ lidí obhajovala např. tím, že se homosexualita „už neléčí elektrošoky“. Touto rétorikou se přiblížila ministru spravedlnosti Blažkovi (ODS), který řekl, že homosexuální lidé mají dobré postavení, protože už nejsou zavíráni do vězení (viz Události, komentáře, 2024). Poslankyně Bělohávková ve svém projevu dále popřela řadu vědeckých studií, které dokazují, že homoparentní rodiny dokáží vychovávat děti stejně jako ty heteroparentní (viz Cornwall University, 2015).

Jako další argument proti stejnopohlavním rodinám uvedla problematiku šikany, když řekla „navíc se za svou nestandardní rodinu většinou před svým okolím stydí, stávají se také často terčem posměchu a někdy i šikany“ (Bělohávková, 2024). Čímž vlastně sekundárně viktimizovala potenciální oběť šikany rétorikou „může si za to sama, protože je z nějaké jiné než běžné, rodiny“. Snaha konzervativních politiků byla tedy vyvolat zdání, že již zde rovnost mezi heterosexuálními lidmi a LGBTQ lidmi je, protože LGBTQ lidé nejsou kvůli své neheterosexualitě trestáni. Konzervativní diskurz však v této rétorice vypouští fakt, že v Česku je legální tzv. „konverzní terapie“, jejímž cílem má být „léčba homosexuality“, v praxi jde ale jen o týrání LGBTQ lidí, protože homosexualitu vyléčit nelze. Zároveň je to snaha reprezentovat postavení LGBTQ lidí jako dokonalé, protože jsou „v právním bezpečí“. Tento diskurz lze ale dekonstruovat nedostatečnou právní ochranou LGBTQ lidí, která bude představena v dalších částech této práce.

Ve třetím čtení nakonec Poslanecká sněmovna schválila zákon, který zavádí partnerství pouze s přiosvojením. Přiosvojení, jak je popsáno v novele zákona, bude znamenat tzv. dvoustupňovou adopci, tedy proces, kdy dítě projde adopčním procesem dvakrát, vždy s jedním rodičem. Lze očekávat, že právě tato dvoustupňová adopce bude v budoucnu důvodem soudních sporů, protože je otázka, zda není takto složitý proces v rozporu se zájmy dítěte. Novelu nakonec Senát Parlamentu na své schůzi 17. dubna 2024 neprojednával, čímž uplynula měsíční lhůta, po které návrh zákona přechází k podpisu prezidenta. Tento postup

Senát Parlamentu použil jednak z obav, že by debata o návrhu zákona mohla vést k dalším homofobním výroky. Při projednávání návrhu by pak mohlo dojít k přijetí některého z pozměňovacích návrhů, který by práva navrhovaná novelou ještě zpříšňoval (ČTK, 2024). Rizikem této změny je utlumení dalších diskuzí o právech stejnopohlavních párů a LGBTQ lidí obecně. Ostatně tuto rétoriku ihned po přijetí rozjelo hnutí ANO. Předsedkyně poslaneckého klubu Alena Schillerová na sociální síť X (dříve Twitter) napsala, že se Česko stalo 38. zemí s rovnými sňatky (viz Schillerová, 2024). Což samozřejmě není pravda, ale cílem tohoto narativu je uspat tuto debatu i proto, že Andrej Babiš potřebuje získat voliče z proti systémové scény, která je spíše homofobní a zároveň potřebuje udržet voliče, kteří práva LGBTQ lidí podporují. Téma manželství pro stejnopohlavní páry se ale čím dál tím více dostává do hlavních témat politických kampaní. Mohli jsme to sledovat např. v prezidentské volbě, ve kterých vyhrál kandidát Petr Pavel, který manželství stejnopohlavních párů podporoval. I díky diskuzi, kterou by mohla hlava státu nastolit, by se situace v Česku mohla obrátit ve prospěch manželství pro všechny. Minimálně nyní je tu prezident, který by návrh (na rozdíl od svých dvou předchůdců) nevetoval.

### **2.1.2 Vliv Aliance pro rodinu a otázka surogátního mateřství**

Největším a nejviditelnějším odpůrcem manželství stejnopohlavních párů je spolek s názvem Aliance pro rodinu, který vede asistentka poslance Krále (ODS) Jana Jochová. Spolek je známý svými homofobními útoky na LGBTQ lidi a zároveň i snahou dostat do českého právního řádu ústavní definici manželství, jako svazku muže a ženy. Návrh z pera Aliance pro rodinu převzala skupina konzervativních poslanců v čele s Markem Výborným (ODS). Tento návrh je v současné době ve druhém čtení a je otázka, zda se v tomto volebním období stihne projednat. Tento návrh by v Česku způsobil podobnou právní situaci jako v Maďarsku, kde také existuje určitá právní úprava pro svazky stejnopohlavních párů (byť v ní chybí více práv než v české novele), zároveň ale v maďarské ústavě najdeme definici rodiny jako svazku muže a ženy. Tento návrh v Česku by tak v zásadě znemožnil, resp. velmi ztížil, přijetí stejnopohlavního manželství. Česko by tak přišlo o postavení státu V4, který jako jediný nemá tuto definici manželství v ústavě.

U ústavního návrhu zákona jako čistě svazku muže a ženy je důležité zmínit důvodovou zprávu zákona. Ta se opírá o interpretace vědeckých studií, které, dle autorů, poukazují na rozdíly mezi homoparentní a heteroparentní rodinou. Pravdou ale je, a v pořadu Ptám se já to přiznává i předsedkyně Aliance pro rodinu Jochová, že tyto závěry žádná z citovaných studií neobsahují (Bastlová, 2023). Závěry obsažené v důvodové zprávě jsou špatně, autor si dovolí tvrdit záměrně špatně, interpretované výsledky studií, které v původních verzích ukazují, že homoparentní a heteroparentní rodiny vytvářejí pro výchovu dítěte stejné prostředí (viz Patterson, 2009). Další studii, kterou Aliance pro rodinu dezinterpretovala a předkladatelé ústavního návrhu zákona nekriticky přejali, byla studia „*Why Marriage Matters for Child Wellbeing*” (Ribar, 2015). Závěry této studie interpretují jako studii přinášející argumenty proti stejnopohlavnímu manželství. Studie ale neřeší stejnopohlavní manželství, ale rozdíly mezi sezdanými páry a single rodiči. Autor studie pak pro Denník N vyjádřil lítost nad tím, jak Aliance pro rodinu interpretovala jeho studii, zároveň dodal, že pro děti je obecně lepší vyrůstat v rodinách s dvěma rodiči (Moláček, Vodrážka, 2022).

Případnou námitku o tom, že neexistuje jasný důkaz o záměrné dezinterpretaci studií, autor práce připouští. Autor své přesvědčení staví na faktu, že Aliance pro rodinu se snaží budit dojem vědeckého podložení svých tvrzení. Původně své tvrzení opírala o Regnerusovy studie, které byly ale vyvráceny a lze je označit za nevěrohodné (Carpenter, 2015). Aliance pro rodinu tím tak ztratila jakékoliv vědecké potvrzení svých postojů, které je spíše ideologické než založené na faktech. (Dez)interpretovat si tak vědecký text „po svém“ je jedinou možností, jak se pokusit vytvořit zdání o nějakém vědeckém podložení jejich myšlenek, což mělo vytvořit dojem, že jimi šířený diskurz stojí na nějakých vědeckých datech, tedy že i tento diskurz má oporu ve vědecké obci a není konstruován jen čistě ideologicky.

Podobně, jako ruská propaganda, spojuje Aliance pro rodinu otázku manželství stejnopohlavních párů s válkou na Ukrajině. Aliance sdílela spekulace amerického sociologa Marka Regneruse, o tom, že Západ podporuje Ukrajinu za podmínky, že přijme stejnopohlavní manželství. (Konzervativní noviny, 2022). Na Ukrajině, kde roste podpora pro registrované partnerství (Karasová, 2023), však probíhá normální vnitro společenská diskuze, která byla ruskou invazí v roce 2022 „akcelerována”, protože i LGBTQ lidé jsou

součástí ukrajinské armády. Je zcela logické, že v době, kdy i LGBTQ Ukrajinci brání svou vlast, otevírá se otázka zlepšení jejich práv, což může sloužit jako motivace k nasazení ve válce. Aliance pro rodinu uplatňuje svůj vliv prostřednictvím poslance Krále z ODS, kterému dělá asistentku právě Jana Jochová, což jí umožňuje volný pohyb po Poslanecké sněmovně, a tedy prostor pro šíření svých názorů a pro ovlivňování poslanců a poslankyň různých stran přes konzervativně naladěné poslance. Vliv Aliance pro rodinu byl vidět před třetím čtením, kdy se předseda hnutí ANO Babiš potkal s lobbistou z Aliance pro rodinu, který ho přesvědčoval, aby hnutí ANO nepodpořilo manželství stejnopohlavních párů (Gavriněv, 2024). Tento lobbying a politická hra hnutí ANO, které využilo rozdělenou vládní většinu, nakonec vedlo k přijetí návrhu, který sice práva stejnopohlavních párů rozšiřuje, zároveň ale část rodičovských práv nepřináší.

Aliance pro rodinu v Česku se snaží vyvolávat homofobní a transfobní diskurz, jehož cílem je vyvolat zdání, že ve skutečnosti nejde o práva LGBTQ lidí, ale o snahu zde zavést tzv. „genderovou ideologii“. Byla to právě Aliance pro rodinu, která sdílela článek deníku Konzervativní noviny, který přinášel dopis učitelky z gymnázia, ve kterém učitelka útočila na své LGBTQ studenty\*studentky, které vykreslovala jako nemocné a slabé. Byť byla jejich jména v dopise změněna, studenti\*studentky se v dopise poznali (Aliance pro rodinu, 2023).

### **2.1.3 Surogátní mateřství**

Během druhého čtení se ukázalo, že konzervativním silám nevadí „jen“ název, ale mají potřebu vyřešit i otázku náhradního, tzv. surogátního, mateřství. Toto téma bylo s otázkou stejnopohlavního manželství spojeno v průběhu léta 2023, kdy se hledal kompromis, který by mohli vládní poslanci podpořit. Cílem této snahy bylo vyvolání obavy z tzv. „obchodu s dětmi“ poté, co by stejnopohlavní páry dostaly společná adopční práva. Tento diskurz v Česku vytváří právě Aliance pro rodinu (viz např. Kabourková, Kačmár, 2021) s cílem vzbudit z lidí strach, který povede k jejich odporu vůči rodičovským právům pro stejnopohlavní páry. Přitom je surogace, která v Česku není nijak regulována, léčbou neplodnosti a týká se jak stejnopohlavních, tak heterosexuálních párů.

Otázku surogátního mateřství otevřel na plénu Poslanecké sněmovny při druhém čtení poslanec Haas (ODS). „Druhá výjimka je, protože vnímáme, že v tomto směru neexistuje

v Poslanecké sněmovně nějaký silný jednotný názor. Víme o tom, že pracuje koaliční pracovní skupina – já nejsem jejím členem – možná i s přizváním kolegů z opozice, která se nějakým způsobem zabývá právním postavením, právy k dětem. V našem návrhu v tuto chvíli vylučujeme aplikaci ustanovení, která se týkají společných dětí manželů. To se týká třeba problematiky osvojení. Je to tady nutné férově říct. Logika našeho návrhu je taková, že pokud tady pracuje pracovní skupina, která má tato práva upravit, tak chceme počkat, až jednání této pracovní skupiny dojdou do svého konce. Pokud dojdou do svého kompromisního konce, ty výsledky bude nepochybně znovu potřeba propsat do části občanského zákoníku, která upravuje rodinné právo. Pak je nepochybně prostor právě v souladu s případným konsenzem nalezeným na této pracovní skupině upravit práva k dětem“ (Stenoprotokol, HAAS, 2024). V současné době ještě neexistují závěry pracovní komise, která řeší surogátní mateřství. Podle vyjádření paní poslankyně Decroixa pro Deník N by surogátní mateřství bylo umožněno pouze heterosexuálním manželům, kterým by to povolil soud. Takto konzervativní výklad, který se objevil v médiích v polovině února, může ukazovat snahu o politický kompromis mezi konzervativci a liberály, resp. progresivitu. Podobná právní situace je na Slovinsku (viz dále), které surogátní mateřství umožňuje také pouze vdaným ženám.

Už samotné spojování těchto dvou témat je ale diskutabilní. Surogátní mateřství, jako forma léčby neplodnosti, je otázkou i heterosexuálních párů, kterých se týká víc než těch stejnopohlavních. Snaha poslanců a poslankyň spojit tak tato témata měla spíš za cíl zdržet otázku adopcí, která je ale z řady důvodů, nejvíce kvůli právním jistotám pro děti v homoparentních rodinách, klíčová. Za spojením obou témat stojí hlavně již zmíněná Aliance pro rodinu, která opakovaně tato témata spojuje narativem o „obchodu s dětmi“, který, dle Aliance, hrozí v případě schválení stejnopohlavního manželství. Sama Jana Jochová ještě v roce 2019 tvrdila, že homosexualita je nemoc a ze seznamu nemocí byla vyškrtnuta jen z politických důvodů (Matulík, Vachtl, 2019). Předsedkyně spolku Aliance pro rodinu v tomto svém vystoupení jasně reprezentuje anti-LGBTQ diskurz, který v zásadě označuje homosexualitu za nemoc a její vyškrtnutí vysvětluje jako výsledek politického lobování. Podobný diskurz lze pozorovat např. v Rusku (viz např. Harzer, 2019), kde vedl

postupně k totální cenzuře LGBTQ témat i organizací prosazující práva LGBTQ lidí (viz např. Edenborg, 2018).

#### **2.1.4 Otázka dalších práv LGBTQ lidí**

Hlavním tématem v české diskuzi je otázka stejnopohlavního manželství. Dalším klíčovým tématem je nutnost kastrace při procesu tranzice, která ve většině Evropy již není vyžadována. Při přijetí registrovaného partnerství si konzervativní síly v Česku vsugerovaly, že „registrované partnerství stačí, víc už chtít nebudou“. Tento narativ používají jako argument proti manželství pro všechny v obavě, že dojde k dalším „útokům na tradiční hodnoty“. Jedním z klíčových aspektů konzervativního diskurzu je vyvolávání tzv. „kulturních válek“, tedy střetu mezi různými diskurzů ve snaze vytvořit z určitého tématu konflikt, který rozděluje společnost a na základě tohoto dělení mobilizovat určitou část společnosti k podpoře určitých politických stran. Manželství pro stejnopohlavní páry však není jediným tématem LGBTQ lidí, jsou tu i jiné aspekty, možná méně známé, ale stejně důležité, které je potřeba měnit (např. darování krve mužů mající sex s muži, které Česko, spolu se Slovenskem, jako jediné omezuje zařadit útoky na základě sexuální orientace a genderové identifikace na seznam zločinů z nenávisti, zrušení kastrace při tranzici). Otázka manželství, čistě sama o sobě, totiž opravdu stačit k lepšímu životu LGBTQ osob v Česku nemusí. Co tedy Česku chybí?

#### **Útok na základě sexuální orientace či genderové identifikace jako zločin z nenávisti**

Tato právní úprava, platná např. na Slovensku, Česku chybí. Absence této právní úpravy de facto umožňuje, resp. usnadňuje, útoky na lidi kvůli jejich (domnělé) sexuální orientaci nebo genderové identitě. Tato zákonná úprava, pokud by byla přijata, by rozšířila seznam tzv. útoků z nenávisti, což je např. útok kvůli politické orientaci, náboženskému vyznání či etnicitě. U odpůrců panuje diskurz, že by šlo o „speciální ochranu“ LGBTQ lidí, což ale vlastně není pravda, protože pokud by byl (domnělý) heterosexuál napaden kvůli své sexualitě, byl by právně chráněn stejně, jako když je (domnělý) neheterosexuál napaden kvůli své sexualitě. Smutným faktem reality ale je, že útoky na (domnělé) homosexuály narůstají. Posledním fyzickým napadením je útok z podzimu roku 2023, kdy došlo v Českých Budějovicích k napadení člověka, který na sobě měl duhovou vlajku.

Slovní útoky, zejména na sociálních sítích, zaznamenávají podporovatelé LGBTQ práv v zásadě každodenně. Stále v části české společnosti panují představy, že homosexualita je nemoc, která by se měla léčit. Útoky z nenávisti ale nejsou jediným dalším nutným krokem ke zlepšení práv LGBTQ lidí v Česku. Česko je jednou z posledních zemí, která stále nutí osoby, které podstupují změnu pohlaví, ke kastraci (tedy nevratné ukončení reprodukční funkce). Česká legislativa zatím neumožňuje mužům, kteří měli sex s jiným mužem, darovat krev. Důvodem je vyšší rizikovost nákazy virem HIV. Ano, muži mající homosexuální styk, jsou ve větším riziku nákazy, zvláště, když jde o nechráněný anální styk. Faktem ale je, že je zde možnost testování na vir HIV. A tedy homosexuálové mohou podstoupit odběr krve, která prostě bude (více) testovaná, stejně jako krev jiných dárců, protože i heterosexuální sexuální styk nese riziko nakažení virem HIV. Tato diskriminační praktika však projde změnou, kdy bude redefinováno rizikové sexuální chování, čímž bude mužům majícím sex s muži umožněno od července 2024 darovat krev (Rambousková, 2024).

Česko je státem, kde dle řady průzkumů mají rovné sňatky podporu veřejnosti. Zároveň se český volič orientuje spíše na strany, které se profilují jako konzervativní, které ale mají k právům LGBTQ lidí spíše negativní postoj. Největší překážkou pro rovné manželství stejnopohlavních párů je fakt, že většina voličů v Česku toto téma nevnímá jako důležité při jejich rozhodování, dlouho bylo toto téma drženo mimo hlavní předvolební diskuze. K největšímu rozšíření instituce manželství na stejnopohlavní páry v Evropě (i ve světě) došlo mezi lety 2010 až 2020, kdy došlo k nárůstu z 10 států (2010) na 30 států (2020) (Queer Geography, 2024). Česko, jako ostatní státy V4, nevyslyšelo a manželství nepřijalo, byť ho vláda Andreje Babiše s ČSSD (2018-2021) měla v programovém prohlášení. Diskurz se ve společnosti pomalu mění, téma se dostává do veřejných diskuzí, a lze tedy očekávat, že bude jedním z témat voleb v roce 2025. Lze očekávat, že posun k manželství proběhne rychleji než zrušení registrovaného partnerství.



## 2.2 Maďarsko

Maďarsko je jediným státem střední Evropy, které má zavedený jak institut registrovaného partnerství (2009), který narovnával práva stejnopohlavních párů v otázce práv ekonomických, rodinná práva, včetně práva vůči dětem, však maďarské stejnopohlavní páry nedostaly, což stále znamenalo dělení svazků do dvou kategorií. Toto dělení pak bylo potvrzeno i ústavním zákonem (2012), který ukotvil manželství i jako svazek muže a ženy (Gray, 2012). V roce 2020 byl pak ústavní zákon novelizován o pasáž, která definuje otce jako muže a matku jako ženu (Herczeg, 2020). V posledních několika letech jde o stát, který je mediálně známý kvůli politice vládní strany Fidesz, která se k právům LGBTQ lidí staví negativně. Viktor Orbán se profiluje jako obránce tradiční rodiny, který chrání Maďarsko před „gender ideologií“. Jak se z liberálního politika stal konzervavec a nacionalista, který odmítá práva LGBTQ lidí?

Jeden z hlavních faktorů hrála demografie. Míra porodnosti drasticky klesala, a i Maďarsko zaznamenalo záporná čísla v růstu populace. Kulturní rozmanitost a homosexualita se začala vládní stranou Fidesz interpretovat jako hrozba pro stabilitu v zemi (Volstrup, 2016). Právě toto „demografické ohrožení“ mohlo vyvolat ve společnosti určité obavy, kterých nový konzervavec Orbán mohl využít pro svůj prospěch. Nejjednodušším politickým heslem ke zvýšení porodnosti, jakožto rizikem „vymření vlastního národa“, je ochrana tradiční rodiny. Tento tzv. heterosexuální nacionalismus (Renkin, 2009), tedy nacionalismu založeného na heterosexuálním vztahu muže a ženy, který jako jediný zaručí (z)rození další generace. Tato demografická změna v Maďarsku tak dala prostor Viktoru Orbánovi získat moc ve státě. Klíčové tak bylo udržet „tradiční genderové role“ (muž jako živitel a ochránce, žena jako matka, rodička nové generace) a sexuální normy, které měly zajišťovat předvídatelnost a stabilitu (Volstrup, 2016). Tento nastavený diskurz však k zvýšení porodnosti nevedl a státy s tímto diskurzem mají porodnost stále malou, a hledají tak jiné cesty ke zvýšení porodnosti. Maďarsko tak začalo poskytovat bezplatnou léčbu neplodnosti, Polsko zavedlo (za vlády PiS) tzv. politiku 500+, která zaváděla dávku 500 zlotých za každé dítě do osmnácti let (BBC, 2020). Postupem času se přidala další vlna homofobie, tentokrát založena na odporu vůči hodnotám Evropské unie, tu Renkin (2009) definuje jako homofobii anti evropskou, které práva LGBTQ lidí posilují, což může být vnímáno jako řešení

„nepodstatných problémů“. Tato homofobní nálada, vyvolávaná skrze Evropskou unii, se v Maďarsku začala objevovat poté, co instituce EU kritizovaly problematické politiky vůči LGBTQ lidem v Maďarsku, Polsku či Litvě.

Demografický úpadek, který byl podobný ve všech státech bývalého východního bloku, Maďarsku dál silně přetrvává, a lze ho tedy považovat za jeden z faktorů, který ve společnosti udržuje touhu po „tradiční“ (tedy heterosexuální) rodině, a který brání v dalším vývoji práv LGBTQ lidí. Hlavní stranou, která se vyznačovala odporem proti LGBTQ lidem, nebyl z počátku Fidesz, ale strana Jobbik. V roce 2012 předložil Jobbik v maďarském parlamentu tři návrhy zákonů, kterými chtěl zakázat propagaci vztahu dvou lidí stejného pohlaví, omezit pochody hrdosti a omezit „mediální propagandu“ (Volstrup, 2016). V současné době vidíme, že s těmito zákony přichází Fidesz. Jedno křídlo Fideszu prošlo větší radikalizací a stalo se extrémističtější než Jobbik. Tato radikalizace se projevila i v otázce přístupu k LGBTQ lidem. Návrhy zákonů, které v roce 2012 navrhoval Jobbik, v roce 2021 Orbánův Fidesz v zásadě prosadil. Co zákon o zpřísnění postupu vůči pedofilním pachatelům a o změně některých zákonů za účelem ochrany dětí z roku 2021 vlastně přináší?

### **2.2.1 Zákon omezující LGBTQ lidi a témata v médiích, školách či literatuře**

První omezení vůči „propagaci“ neheterosexuality v Maďarsku přišlo v roce 2012. Spolu s ústavní definicí manželství, jako svazku muže a ženy, byl schválen tzv. zákon na ochranu rodiny. Definoval rodinu jako vztah mezi fyzickými osobami v hospodářském a citovém společenství, který je založen na manželství mezi ženou a mužem nebo na rodovém původu nebo na rodinné péči. Zároveň zákon ohrozil dědická práva registrovaných partnerů a zároveň uložil všem médiím povinnost vysílat pořady, které respektují instituci manželství a rodiny (Littauer, 2012), čímž dal základ pro čistě heteronormativní prostředí. Nešlo ještě o úplný zákaz zobrazování LGBTQ témat (což tehdy prosazoval Jobbik), nešlo explicitně ani o „ochranu dětí“. Tuto rétoriku začal Fidesz používat v zásadě po koronavirové krizi, kdy opět mohla sloužit jako prostředek k mobilizaci společnosti ve jménu „ochrany dětí“.

„Pořad, který je vhodný k nepříznivému ovlivnění fyzického, duševního nebo mravního vývoje nezletilých, zejména tím, že určujícími prvky jsou násilí, odchylka od vlastní identity

odpovídající rodnému pohlaví, propagace a zobrazování změny pohlaví a homosexuality, jakož i přímé, přirozené nebo sobecké znázornění sexuality, musí být zařazeny do kategorie V. klasifikace takového programu: nedoporučuje se osobám mladším osmnácti let“ (Zákon LXXIX, 5., novela § 9(2) zákona CLXXXV o mediálních službách a masové komunikaci). Tento zákon tedy všechny filmy s LGBTQ tematikou (zobrazování homosexuality) umožňuje sledovat pouze lidem nad 18 let. V zásadě tak zavádí cenzuru, protože omezuje určité filmy „jen kvůli“ homosexualitě. Tento zákon totiž nedefinuje, co přesně znamená „zobrazování homosexuality“. Může tedy jít jak o milostné scény, tak ale i o pouhý polibek mezi dvěma muži. Maďarská mládež tak teoreticky může beztrešně sledovat film či seriál, ve kterém jsou hlavními postavami heterosexuálové, nikoliv však stejný žánr filmu či seriálu, pokud je kdekoliv ve filmu či seriálu nějaká postava, která se identifikuje jako LGBTQ.

Kromě mediálních služeb omezilo Maďarsko i výuku na školách. Nový maďarský zákon doplnil zákon o národním veřejném školství tímto odstavcem „Během hodin o sexuální kultuře, sexuálním životě, sexuální orientaci a sexuálním vývoji pro studenty je třeba věnovat zvláštní pozornost článku XVI základního zákona, na ustanovení odstavce (1) čl. Tato sezení nesmí být zaměřena na podporu odklonu od vlastní identity odpovídající rodnému pohlaví, změně pohlaví a homosexualitě“ (Zákon LXXIX, 7., novela § 11(12) zákona CXC o národním veřejném školství). Novela také uvádí, kdo všechno může vést hodiny sexuální výchovy. Kromě pedagogů (a školou zaměstnaných odborníků) může sexuální výchovu učit osoba či organizace, která bude registrována zákonem určeným úřadem (Ibidem). Tento zákon tak může zkomplikovat mladistvým Maďarům hledání jejich sexuální orientace, pokud budou vychováni v přesvědčení, že homosexualita je něco nepřirozeného či špatného. Tento přístup pak může vést i k větší míře sebevražd (viz např. Raiffman a kol., 2020).

Maďarská vládní strana Fidesz se kromě obecně mířeného zákona, který omezuje dostupnost informací o LGBTQ tématech, rozhodla omezit, v zásadě znemožnit, změnu pohlaví. Před rokem 2020 byla v Maďarsku možná změna pohlaví bez možnosti kastrace, v roce 2020 přijal maďarský parlament zákon, který znemožňuje úřední změnu pohlaví. Byť maďarský ústavní soud opakovaně rozhodl, že by žádostem, které byly podány před přijetím zákona,

mělo být vyhověno, jejich schvalování se protahuje (Redli, 2022). Maďarský deník Magyar Nemzet, který je velmi blízký názorům vládnoucí strany Fidesz, píše o tom, že „za propagaci a právní uznání transgenderismu nejen v Maďarsku, ale v celé Evropě“ stojí organizace George Sorose (Nikolleta, 2022).

### **2.2.2 Žaloba Evropské komise**

V obavách o možnou diskriminaci LGBTQ osob v Maďarsku podala Evropská komise (EK) na Maďarsko žalobu k Evropskému soudnímu dvoru. Žalobu EK podpořil jak parlament, tak i většina členských států EU, a jde tedy o první žalobu EK s podporou většiny členských států. Česko se k žalobě nakonec nepřidalo. Rozhodnutí vlády vysvětloval mluvčí vlády Smolka blízcím se předsednictvím Česka v rámci V4 (Kopecky, 2023). Co Evropské komisi na maďarském zákonu vadí? Evropská komise viní Maďarsko z porušení, mimo jiné, následujících směrnic. 1) Směrnice o audiovizuálních mediálních službách, které zákon porušuje, pokud jde o standardy pro audiovizuální obsah a volné poskytování přeshraničních audiovizuálních mediálních služeb. Maďarsko zavedlo neopodstatněná a nepřiměřená omezení, která diskriminují lidi na základě jejich sexuální orientace a genderové identity. 2) Směrnice o transparentnosti jednotného trhu. 3) Směrnice o elektronickém obchodu a jeho ustanovení o zemi původu. Zákon omezuje poskytování služeb zobrazujících obsah zobrazující různé sexuální orientace nezletilým, včetně případů, kdy tyto služby pocházejí z jiných členských států, a Maďarsko tato omezení neodůvodnilo. 4) Zásada volného pohybu služeb podle Smlouvy (článek 56 SFEU) a směrnice o službách. V souvislosti s implementací práva EU maďarský zákon rovněž systematicky porušuje některá základní práva zakotvená v Listině základních práv EU. Patří sem nedotknutelnost lidské důstojnosti, právo na svobodu projevu a informací, právo na soukromý a rodinný život a také právo na nediskriminaci. Vzhledem k závažnosti těchto porušení porušují napadená ustanovení rovněž společné hodnoty stanovené v článku dva Smlouvy o EU (EK, 2022, str. 1).

### **2.2.3 Rozpor mezi veřejným míněním a maďarskou politikou**

Dnešní Maďarsko symbolem pro všechny politiky, kteří se snaží práva LGBTQ lidí striktně omezit. Ostatně sám Viktor Orbán zavádí zákony, kterými práva LGBTQ lidí omezuje. Nejde jen o zákon popsany výše, ale např. i o znemožnění podstoupit tranzici (při uvádění

pohlaví v maďarských dokumentech se od roku 2020 uvádí pohlaví přidělené při narození nebo o definici rodičů jako muže a ženy (Matoušová, 2023), což z adopcí vyřadilo všechny nemanželské páry. Zároveň z průzkumu veřejného mínění (GLOBSEC Trends, 2020), který se uskutečnil v několika státech střední, východní Evropy a Západního Balkánu, vyšlo Maďarsko (společně s Polskem a Českem) jako jeden ze států (Slovensko nebylo do průzkumu zahrnuto), ve kterém v době konání průzkumu bylo víc lidí (v Česku a Maďarsku šlo o více jak 50 % veřejnosti) podporující práva LGBTQ lidí (včetně manželství), než lidí, kteří práva LGBTQ lidí považovali za „nemorální dekadenci“. Na první pohled to tedy vypadá, že by se v Maďarsku měl objevovat mnohem větší odpor proti diskriminační politice Viktora Orbána vůči LGBTQ lidem. Proč tomu tak není? Odpovědi se dají v případě Maďarska najít ve dvou faktorech.

Tím prvním faktorem je výše popsáný proces heterosexuálního nacionalismu, který líčí LGBTQ lidi jako riziko pro další rozvoj státu, resp. jako lidi, kteří k rozvoji (demografickému rozvoji) státu nepomohou, a proto není potřeba jejich práva řešit. Tím se z otázky práv LGBTQ lidí, a sekundárně tedy z (nejen) LGBTQ lidí, kteří usilují o rovná práva LGBTQ lidí, stává „vnitřní nepřítel“, kterého je potřeba zastavit, protože jde o agendu Evropské unie, která ale není v souladu s představou Maďarů o tom, co jsou maďarské zájmy. Obava ze ztráty něčeho vlastního (v zásadě vlastní identity) pak převyšuje, v momentu rozhodování, přesvědčení, že LGBTQ lidé vlastně mohou mít právo na manželství. Zároveň je i maďarským provládním médiem Magyar nemezset (2023) Evropská unie líčena jako organizace, která neřeší „opravdové problémy EU“, ale otevírá témata, která nejsou důležitá. Tím např. naráží na Strategii EU o podpoře práv LGBTQ lidí (2020-2025), kterou na jaře 2024 schválil evropský parlament. Tento spor se snaží vykreslit strategii jako dokument, který umožní přijmout jakéhokoliv migranta, který o sobě prohlásí, že se identifikuje jako LGBTQ, obdobně o tom informoval i český europoslanec Alexander Vondra na sociální síti X (viz Vondra, 2024). Dokument však nic takového nepřináší. V dokumentu se pouze píše, že by se při azylovém řízení mělo dbát na otázku práv LGBTQ lidí v zemích původu, protože existují země, kde být LGBTQ může znamenat i ohrožení života.

## 2.3 Polsko

Polsko je jednou z mála zemí, která ve svém právním rámci nezavedla institut registrovaného partnerství, byť snaha o jeho zavedení v Polsku proběhla opakovaně. V lednu 2013 polský Sejm zamítl pět návrhů zavádějící období registrovaného partnerství (viz hlasování polského Sejmu, body 45-49). Od roku 2015 do roku 2023 vládla v Polsku konzervativní strana Právo a Spravedlnost (PiS), která v otázce práv LGBTQ lidí zaujímala velmi restriktivní postoje. Restriktivní postoje proti polským LGBTQ lidem a aktivistům vede i prezident Duda (nominant strany PiS), který tzv. LGBTQ „ideologii“ označil za nepřítele státu (Eggens, 2021). Jedním z hlavních spojenců Práva a Spravedlnosti je ultrakonzervativní hnutí Ordo Iuris, které sepsalo tzv. „chartu rodinných práv“, která prosazuje tradiční a křesťanský pohled na rodinu, tedy manželství jako svazek muže a ženy, právo rodičů vychovávat své děti podle svého přesvědčení a právo dítěte na ochranu před „morální zkažeností“ (Pruvost, 2021).

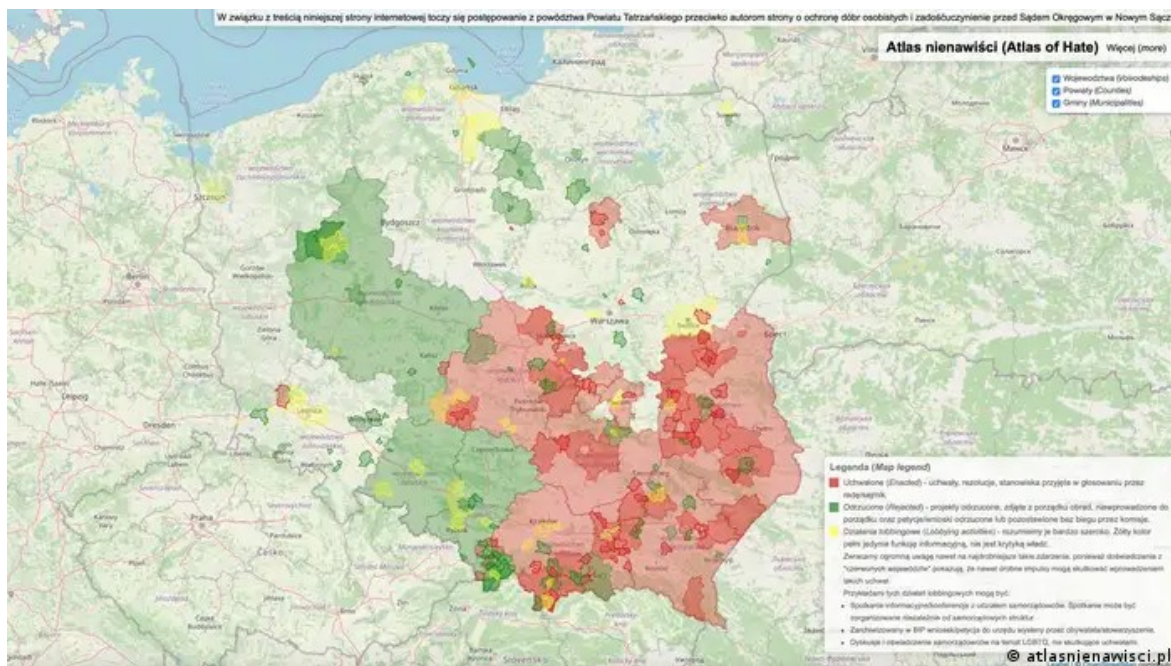
### 2.3.1 Zóny bez „LGBTQ ideologie“

Silné anti-LGBTQ postoje polské vlády vedly k vytvoření tzv. „Charty LGBT“, která se vymezovala proti anti-LGBTQ politice tehdejší vlády. Tuto chartu podepsal i varšavský starosta za Občanskou platformu Rafał Trzaskowski. Ten při podpisu Charty LGB uvedl, že Varšava bude otevřeným a liberálním městem (Pruvost, 2021). Na „Chartu LGBTQ“ ostře reagoval deník Gazeta Polska, který je názorově velmi blízký politice PiS. Deklaraci označil za ve skutečnosti diskriminační politiku namířenou proti většině. Gazeta Polska se snažila vyvolat dojem, že charta LGBTQ má v pravé podstatě „diskriminační dopad na rodiče i děti, kterým je sebráno právo na otce a matku“, tedy, že jde o snahu „vymýtit tradiční rodinu“. Tímto způsobem má být většina postupně zbavena všech práv, respektive se jich sama vzdát ve jménu ochrany (údajně) pronásledovaných menšin – to je podstata plánu neomarxistické revoluce Herberta Marcuse. Údajné programy rovnosti nejsou o rovných právech, ale o moci, která může být takto zmatené většině odebrána. To je účelem diskriminace na základě morálního a náboženského přesvědčení a názorů, včetně vědeckých (Strzemecki, 2020).

V reakci na Chartu LGBTQ zavedly některé polské obce a regiony tzv. „LGBTQ free zóny“, deník Gazeta Polska pomáhal šířit nálepky tzv. zón bez LGBTQ, což mu později zakázal soud (ČTK, 2019). Gazeta Polska označila tento krok za snahu omezit svobodu slova (Wierzchołowski, 2019). Tyto zóny byly kritizovány Evropskou komisí (viz EK, 2021). Šlo o oblasti (obec či region), které se snažily prosazovat takový životní styl, který odpovídá konzervativnímu pohledu na svět. Výskyt těchto „zón bez LGBTQ“ odpovídal polským regionům, ve kterých dominovala strana Právo a Spravedlnost (viz Warsaw institute, 2019). V takových obcích pak nebylo možné např. pořádat pochody hrdosti, tzv. Pride, či jiné akce na podporu LGBTQ osob. Jak z rétoriky deníku Gazeta Polska, kterou lze označit za deník tehdy vládnoucí strany PiS, tak z reakcí některých obcí, které na svém území vyhlásily tzv. LGBTQ free zóny (viz Deutsche Welle, 2021), vyplývá jasné politické násilí. To definuje Ruggiero (2017) jako násilí používané ke správě klíčových politických cílů a dosažení politického cíle se obvykle zaměřovalo buď na vyvolání nebo omezení sociálních změn. Konceptualizace politického násilí ze strany Ruggiera je v souladu s vyloučením kohokoli, kdo není heterosexuál nebo se zavázal k takzvané „přirozené rodině“, k níž dochází v Polsku.

A kde se zóny bez „LGBTQ ideologie“ nacházeli? V zásadě korelovali s místy, kde ve volbách 2019 zvítězila vládní strana Právo a Spravedlnost (viz Obrázek 2 a Obrázek 3). Jednalo se převážně o venkovské regiony, kde je větší příklon k tradičním hodnotám, ke kterým se strana PiS, která je silně spojena s polskou katolickou církví, hlásí. Městské, liberálnější, regiony pak většinou zóny bez „LGBTQ ideologie“ nevyhlašovaly. Zároveň se tyto zóny nevyskytovaly v části Polska, která dříve patřila protestantskému Prusku. Právě ve výskytu zón bez „LGBTQ ideologie“ je velmi vidět vliv fantomové hranice z tzv. dělení Polska, kdy bývalá pruská část Polska je liberálním regionem (viz Szczerbiak, 2024), části, které patřily Rakousku a Rusku, jsou pak velmi konzervativním regionem, který se velmi intenzivně přihlásil k zónám bez „LGBTQ ideologie“ a vymezovaly se i proti průvodům za práva LGBTQ lidí (viz Hartman, 2019).

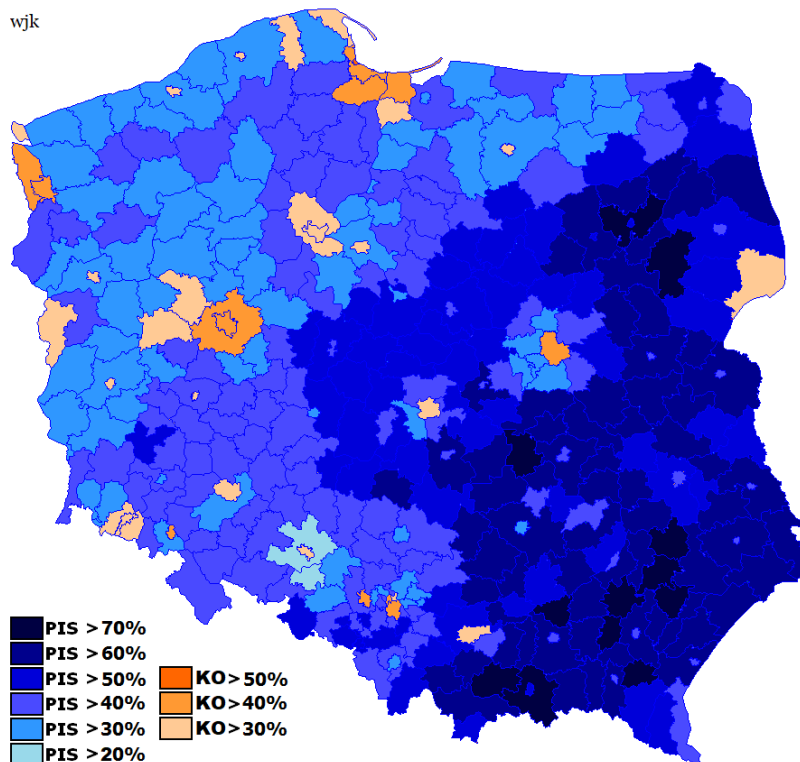
Obrázek 2: Zóny bez "LGBTQ ideologie v Polsku (2020).



DEUTSCHE WELLE (2021): <https://corporate.dw.com/en/polish-lgbtq-activists-refuse-to-be-silenced-by-lawsuits/a-58308876> (cit. 26.4.2024).



Obrázek 3: Procentuální zisky strany PiS ve volbách 2019.



WARSAW INSTITUTE (2019): <https://warsawinstitute.org/polands-2019-parliamentary-election/>  
(cit. 26.4.2024).

### 2.3.2 Polské volby v roce 2023

Předvolební kampaň v roce 2023 byla v Polsku vyostřená, protože volby měly rozhodnout o tom, zda bude v Polsku pokračovat vláda strany PiS či zda se vlády ujmou tehdy opoziční strany v čele s Občanskou platformou. Jedním z mobilizačních prvků byla i otázka LGBTQ témat ve školství. Předseda strany PiS Kaczyński varoval v souladu s konzervativním diskurzem před „sexualizací dětí“ a znovu vytáhnul do boje proti LGBTQ tématům s heslem „Pryč od našich dětí“ (prvně podobnou rétoriku použil v roce 2019). Šlo o snahu přihlásit se k již třetímu pokusu zamezit výuku o LGBTQ tématech v polských školách (Szczeńiak, 2023). V předvolebních debatách se také řešil přístup stran k právům LGBTQ lidí (viz Obrázek 4). Nejpozitivnější přístup ve volební kampani v otázkách LGBTQ lidí měla strana Levice. Ta nabízela nejen partnerské svazky (jak pro heterosexuály, tak pro stejnopohlavní páry), ale i rovnost manželství. Zároveň slibovala zjednodušení procedury

změny pohlaví a přidání sexuální orientace a genderové identifikace do seznamu trestných činů z nenávisti. Občanská koalice pak ve volební kampani slibovala pouze zavedení partnerství. Strany PiS a Konfederace se pak stavěly negativně k zavedení partnerství stejnopohlavních párů. Koalice Třetí cesta složená z Polské lidové strany a hnutí Polsko 2050 se na zavedení institutu partnerství nedohodly, proto ho do programu neuvedly, hnutí Polsko 2050 zavedení partnerství podporovalo (Dzieciuchowicz, 2023).

Byť volby nakonec vyhrála konzervativní strana PiS, nedokázala sestavit vládu. Prezident Duda sice pověřil bývalého premiéra Morawieckého sestavením vlády, ale ten, jak se ostatně předpokládalo, většinu nenašel. Na konci roku 2023 byl tak polským premiérem jmenován Donald Tusk, který svou vládu opřel o široké spektrum politických stran (od Lidovců přes Levici). Nová vláda dala LGBTQ lidem a LGBTQ organizacím v Polsku naději, že se jejich postavení zlepší. Organizace Kampaň proti homofobii (KPH) oznámila, že nový generální prokurátor (ministr spravedlnosti v jedné osobě) Adam Bodnar stáhnul žádost poslanou Ústavnímu soudu. Tuto žádost podal generální prokurátor (a ministr spravedlnosti) Zbigniew Ziobro, předseda strany Suverénní Polsko, která byla koaličním partnerem PiS. Ziobro chtěl touto žádostí pravděpodobně zkomplikovat proces změny pohlaví u trans lidí v Polsku. Nová polská vláda také přislíbila, že zavede instituci partnerství pro LGBTQ osoby (KPH, 2023).

### **2.3.3 Změna pohlaví v Polsku a otázka sňatků stejnopohlavních párů**

Proces tranzice v Polsku je náročný, proces může podstoupit zletilá osoba, resp. osoba způsobilá k právním úkonům. Nejdříve žadatel\*žadatelka prochází řadou vyšetření, které mají rozhodnout, zda může, či nemůže přistoupit ke změně pohlaví. Pokud lékaři změnu pohlaví umožní, musí žadatel\*žadatelka podat tzv. „Žalobu o určení existence či neexistence právního vztahu nebo práva“ dle § 189 občanského soudního řádu. Žalovanou stranou v takovém případě jsou rodiče žadatele\*žadatelky. Ti mohou, v případě, že s úřední změnou pohlaví svého dítěte nesouhlasí, situaci velmi zkomplikovat (Gręda Adamczyk, 2022). Tento soudní proces je sám o sobě jistě velmi náročný, protože formálně musí dojít k žalobě na vlastní rodiče. Zároveň však není nutná účast někoho dalšího na jednání (tedy např. dětí osoby žádající o změnu pohlaví). K účasti dalších svědků došlo pouze v prosinci 2013, kdy

Nejvyšší soud konstatoval, že se jednání soudů nižších instancí měla účastnit i manželka muže procházejícího změnou pohlaví. Právě tento rozpor byl ministrem spravedlnosti Ziobrem napaden. Formálně se tedy ptal na to, zda se jednání musí účastnit pouze rodiče nebo zda žaloba musí být podána i na manžela/manželku, popř. děti. Spolky podporující práva LGBTQ lidí v tomto kroku spatřovaly snahu zkomplikovat translidem proces změny pohlaví. Svou argumentací přesvědčili nového ministra spravedlnosti Bodnara, který tuto žádost stáhl. Stále tedy platí judikatura Nejvyššího soudu z roku 2019, a tedy nutnost podat žalobu na své rodiče.

Sňatky stejnopohlavních párů nejsou v Polsku řádně vyřešeny, chybí jakákoliv jejich právní úprava. Přijetí stejnopohlavního manželství komplikuje polská ústava, podle které je manželství svazkem muže a ženy. Polsko je prvním analyzovaným státem, který tuto definici přijal. Přijata byla ale v 90. letech, a nelze ho tedy, na rozdíl např. od maďarského či slovenského případu, vnímat jako krok, který by byl veden anti-LGBTQ diskurzem. V Polsku proběhlo několik pokusů o zavedení partnerství stejnopohlavních párů, ani jedno nebylo úspěšné. První pokus proběhl v lednu 2013, kdy se hlasovalo o několika různých variantách, z nichž žádná neprošla. Ani pokusy v letech 2014 a 2015 nebyly úspěšné. Přijetí partnerství pro stejnopohlavní páry slíbil v předvolební kampani Donald Tusk. Jeho vláda chce předložit zákon k hlasování do konce roku 2024. Vzhledem k napjatým vztahům s prezidentem Dudou (nominant strany PiS) se dá očekávat, že legislativní proces nebude jednoduchý, protože vládní koalice nemá dostatek hlasů na přehlasování prezidentského veta. Podpora od současné opozice se nedá očekávat. Je tedy velmi pravděpodobné, že přijetí zákona o partnerství v Polsku umožní až prezidentské volby v roce 2025, a to jen za předpokladu, že novým prezidentem či prezidentkou nebude osoba z konzervativního tábora.

#### **2.3.4 Být LGBTQ v Polsku**

Situace LGBTQ lidí v Polsku se na přelomu dekády zhoršila. Vyplývá to z průzkumu, který mezi lety 2020 a 2021 na přání organizace „Kampaň proti homofobii (KPH)“ a „Lambda Varšava“ provedlo Centrum pro výzkum předsudků (Makuchowska, 2021). Z něj vyplývá, že tolerance LGBTQ lidí v polské společnosti byla v roce 2021 nižší než v roce 2017. Politika strany PiS spolu s politikou polské katolické církve se v polské LGBTQ společnosti

projevila většími obavami LGBTQ lidí z vlastního coming outu. Dle tohoto výzkumu vzrostl mezi lety 2017 a 2021 počet LGBTQ osob, které svou neheterosexualitu před ostatními členy rodiny tají (konkrétně šlo o 37 % respondentů v roce 2021, v roce 2017 jich bylo 33 %). Snaha skrývat svou orientaci před rodinnými příslušníky se dá vysvětlit poklesem případů přijetí neheterosexualitu dítěte rodičem. Diskriminaci LGBTQ lidé zažívali, dle výsledků výzkumu, i v práci (vyhnutí se coming outu), u lékaře či v církvi. Přibližně každý druhý respondent uvedl, že uvažoval o sebevraždě, větší počet lidí uvažující o sebevraždě byl v zónách bez „LGBTQ ideologie“ a mezi mladými lidmi, studenty středních a vysokých škol. Přibližně každý druhý LGBTQ člověk v Polsku zažil nějakou formu napadení kvůli své sexuální orientaci, resp. genderové identifikaci, v nejvíce případech šlo o slovní útoky. Počet nahlášených případů se však v roce 2021 pohyboval kolem 2,5 %. Za takto nízkým procentem stojí obava z neefektivní práce policie, ale i obava z toho, že policie nebude brát případy vážně (Makuchowska, 2021). Politika bývalé vládní strany PiS, která kladla důraz na tzv. „tradiční hodnoty“, zvedla ve společnosti odpor vůči LGBTQ lidem, kteří se rázem ocitli v horším postavení. Tvrdý postoj bývalé polské vlády vůči LGBTQ lidem v Polsku vedl až k reakci Evropské unie, která na Polsko podala žalobu. Současný diskurz se, dle všeho, začíná v Polsku pomalu měnit. Příkladem toho může být omluva moderátora polské televize, který se v přímém přenosu omluvil polským LGBTQ aktivistům za politiku předchozí vlády i za přístup televize (viz Harzer, 2024). Nová polská vláda se snaží situaci LGBTQ osob v Polsku zlepšit. Na druhé straně stojí ale velmi vlivná katolická církev a silná opoziční strana PiS, která rozjíždí kampaň spíše obecněji proti genderu (a trans lidem) než proti gayům a lesbám. Cílem takto vedené kampaně je opět snaha vyvolat odpor proti tzv. „genderové ideologii“, kterou čelní představitelé PiS také, jako Orbán v Maďarsku, spojoval s EU.

Pomalou se mění i politický diskurz. Nejviditelnější změnou bude samozřejmě přijetí partnerství stejnopohlavních párů, za fungování nového Tuskovy kabinetu se však už změna v politickém diskurzu stihla projevit i reálně. V únoru 2024 projednával na podzim zvolený sejm návrh zákona, který by znemožnil pořádání akcí na podporu LGBTQ osob. Tu musel nový Sejm ze zákona projednávat, protože šlo o občanskou iniciativu, za kterou stálo hnutí Stop LGBTQ. Během projednávání se ke slovu dostal Krzysztof Kasprzak, jedna z hlavních

tváří hnutí Stop LGBTQ. Kasprzak je známý svými homofobními výroky, je i odpůrcem potratů, lze ho tedy vnímat jako reprezentanta anti-LGBTQ diskurzu. Jeho přerušením byl vyslán signál, že tento diskurz, který byl za vlády PiS podporován, nová vláda tolerovat nebude. Během svého vystoupení začal opět útočit na LGBTQ lidi, během jednání např. řekl, že „LGBTQ lobby znásilňuje a vraždí děti“. Na jeho homofobní výroky reagoval maršálek Sejmu Hołownia, po opakovaných výzvách, aby mluvil k věci a zdržel se svých homofobních výroků, odebral Kasprzakovi slovo, právě kvůli jeho homofobním výrokům (Harzer, 2024).

### **2.3.5 Polské školství a LGBTQ témata**

Celospolečenské otázky ohledně práv LGBTQ lidí se, logicky, dostávají i do diskuze ohledně výuky ve školách. V roce 2020 deník Gazeta Polska, nakloněný tehdy vládnoucí straně PiS, varoval před výukou o LGBTQ tématech. Ve svém textu deník psal o výuce, která povede ke zpochybňování vlastní identity a k propagaci vzorců „LGBTQ chování“. Naráželo se např. na aktivitu varšavských škol s názvem „Škola přátelská k lidským právům“. Poslankyně vládní PiS v roce 2019 chtěla změnit školský zákon tak, aby zakazoval výuku o LGBTQ i z toho důvodu, že podle poslankyně hrozilo, že „se děti budou učit uzavírat stejnopohlavní manželství“ (Rzeczpospolita, 2019). K tématu se strana PiS silně vrátila v předvolební kampani v roce 2023, nová polská vláda však k výuce o LGBTQ tématech zaujímá zcela opačný postoj. Ministryně pro rovné příležitosti Kotula (Levice) představila vládní program proti násilí, jehož cílem je zavést vzdělávací aktivity, které povedou k potlačení násilí. Došlo tak např. ke stažení žádosti o přezkum, jehož cílem bylo zjistit, zda Istanbulská úmluva není v rozporu s polskou ústavou (žádost podal premiér Morawiecký) (Broda, 2024). Zároveň se ministryně omluvila za činy bývalého ministra školství, který se snažil omezit výuku o LGBTQ tématech ve školách. Ministryně uvedla, že je potřeba naslouchat mladým (LGBTQ) lidem a podporovat jejich aktivity (Broda, 2024).

V polském politickém diskurzu tak můžeme vidět pomalý obrat směrem k tolerantnější politice vůči LGBTQ lidem. Deník Polityka tuto změnu, která byla reakcí na politiku polarizace tehdy vládnoucí strany PiS, označil za návrat do hlavního proudu evropské politiky. Nespokojenost s politikou PiS pak u starších opozičních voličů převážila nad jejich

negativními (resp. skeptickými) postoji k právům LGBTQ lidí (Krastev, 2023). Změna diskurzu bude velmi pravděpodobně pomalá, protože Donald Tusk se opírá i o hlasy polských lidovců, kteří práva LGBTQ ve velkém nepodporují. Bude tedy nutné počkat si na přesné paragrafové znění návrhu o partnerství pro stejnopohlavní páry, jehož přijetí bude jistě motivovat rozhodnutí evropských orgánů. Vzhledem k rozložení sil v koalici se ale dá očekávat, že návrh zákona bude spíše konzervativní, aby měl šanci na schválení v Sejmu. Lze očekávat, že jeho projednávání zpomalí prezident Duda.

### **2.3.5.1 Vliv Ordo Iuris**

Významnou organizací v Polsku, která vystupuje proti právům LGBTQ lidí, je Ordo Iuris. Jde o velmi konzervativní, náboženskou organizaci, která má, dle některých zdrojů, vazby na Rusko a má velmi blízko ke konzervativní straně PiS (Mierzyńska, 2023). Organizace Ordo Iuris v současné době vystupuje proti vládě Donalda Tuska, která se chystá zavést období českého registrovaného partnerství. O něm Ordo Iuris píše, že je v rozporu s polskou ústavou, zároveň vyzývá prezidenta Dudu, aby případný návrh vetoval. Ordo Iuris argumentuje potřebou bránit „ústavní pořádek v oblasti manželství a rodiny“ (Ordo Iuris, 2024). Zároveň organizace vystupuje i proti výuce o LGBTQ tématech v polských školách. Tvrdí, že zavádění „gender ideologie“ omezí svobodu slova (ti, kteří s tím nesouhlasí, prý nebudou moci svůj názor svobodně vyjádřit). V březnu 2024 napsalo Ordo Iuris Velkopolskému vojvodství návrhy na „kontrolní opatření“, která by měla zabránit „šíření gender ideologie“ (Ordo Iuris, 2024). Zajímavé je, že v tom samém článku hovoří o tom, že zasahování úřadů do vyučování, tím se myslí zavedení výuky o LGBTQ tématech ve veřejných školách, je protizákonné, Ordo Iuris ale v zásadě vybízí k tomu samému. O „genderové výuce“ a o genderu pak píše, že je to snaha vyvolat válku mezi pohlavím (Ordo Iuris, 2023), zároveň brojí proti Istanbulské úmluvě, kterou přijala ještě Tuskova vláda a vláda PiS ji nestihla vypovědět, jako o ideologické odpovědi na radikální feminismus (Ordo Iuris, 2020). Byť se situace v Polsku pomalu mění a postavení LGBTQ se může začít zlepšovat (minimálně vidíme snahu omezit homofobní výroky v parlamentu), jde o změnu způsobenou „pouze“ nástupem nové vlády. Polská společnost bude velmi pravděpodobně rozdělena v této otázce i nadále a je otázka, co se stane při případném dalším nástupu PiS k moci.

## 2.4 Slovensko

Slovensko patří mezi státy, které nemají uzákoněný žádný svazek pro stejnopohlavní páry, zato má v ústavě zakotveno manželství jako svazek muže a ženy (Slov-lex, 2014). Jde o stát, kde většina politických stran zaujímá negativní postoj vůči právům LGBTQ lidí. Zároveň jde o jediný stát V4, ve kterém došlo k útoku na LGBTQ lidi, který byl orgány činnými v trestním řízení vyšetřován jako teroristický útok. Tento teroristický útok znovu otevřel otázku postavení LGBTQ lidí na Slovensku.

### 2.4.1 Teroristický útok v Bratislavě a jeho dopady na postavení LGBTQ lidí na Slovensku

Tento útok se odehrál v listopadu 2022 v Bratislavském klubu Tepláreň. Pachatelem byl devatenáctiletý muž, který v dokumentu, který před útokem zveřejnil, psal o celosvětovém spiknutí Židů a LGBTQ lidí (viz např. Levíčková, 2022). Zároveň v dokumentu volal po ochraně „bílé rasy“. Útok mladého teroristy byl, dle názoru autora, brutálním vyústěním dlouhodobé politiky šířené a živené homofobie, která byla, a stále je, na Slovensku běžná. V roce 2018 přišel konzervativní deník Postoj s varováním, že přes britské časopisy, které vláda neschvaluje, se do škol může dostat „gender ideologie“ (Rábara, 2018), v roce 2019 přineslo stejné médium desatero argumentů proti tzv. „gender ideologii“. Mezi těmito argumenty byly uvedené různé rozdíly mezi muži a ženami (např. se uvádí, že muži mají lepší prostorovou orientaci, ženy si lépe pamatují, kde jsou umístěny různé věci). (Krošlák, 2019). Argumentace proti tzv. „genderové ideologii“ je ale postavena velmi často na dezinterpretování vědeckých studií, popř. zapojením narativu „vědecké expertizy“, který se danou prací snaží vysvětlit jako věrohodnou alternativu k výzkumům ukazujícím opak (Valkovičová, Hardoš, 2018). Není to případ jen Slovenska, lze ho vidět i v Česku, kdy se Aliance pro rodinu snaží zaštitit výzkumy, které ale dezinterpretuje (viz výše), s cílem podložit svá čistě ideologická stanoviska nějakými fakty, byť překroucenými a dezinterpretovanými.

V roce 2014 Igor Matovič, v době útoku ministr financí a bývalý premiér, prohlásil, že dítěti bude lépe v dětském domově, než se dívat na „předělanou matku a otce“. V roce 2015 prohlásil Boris Kollár, v době útoku předseda parlamentu, že LGBTQ lidé patří do ústavu, ne na ulici. V roce 2019 poslankyně Záborská, zvolená na kandidátce hnutí OĽANO Igora Matoviče, přirovnala LGBTQ lidi k „nepřátelům útočícím na samotnou podstatu toho, co znamená být člověkem“ (Iliev, 2022). V citovaném pořadu zároveň došlo ke coming outu moderátora, který v úvodu zkritizoval slovenskou politickou reprezentaci za šíření homofobních nálad. V reakci na jeho coming out se Igor Matovič a Tomáš Taraba přiznali k tomu, že jsou „hrdí heterosexuálové“ (Kniš, 2022). Poslanec Gyimesi (OĽANO) projevil lítost nad tím, že muselo dojít k vraždě, aby se otázka LGBTQ menšiny na Slovensku otevřela, zároveň ale popřel vinu na tvorbě homofobního prostředí na Slovensku (Ibidem). Přitom jde o poslance, který v parlamentu podal návrh na zákaz vyvěšování duhových vlajek na státních budovách. Návrh podal s poslancem Tarabou, který byl zvolen na kandidátce Kotlebovy neofašistické strany, návrh podpořil i Matovič (RTVS, 2022).

Ostatně téměř každý slovenský politik teroristický útok odsoudil, a to i předseda tehdy nejsilnější opoziční strany Robert Fico, který ale řekl, že by vražda neměla být využita k politickým cílům, tak jako vražda novináře Kuciaka (SITA, 2022). Prostor ale dostal i otec vraha, který přijal pozvání od tehdy již bývalého poslance Kotleby. Ten se ve svém dezinformačním pořadu „Radio Kompas“ (2022) snažil relativizovat motiv útoku skrze „objevené trhliny a nejasnosti“. Kotleba zároveň de facto omlouval útočníka s tím, že se není čemu divit, když občas někomu „přepne“, když se někteří lidé z LGBTQ komunity projevují „nevhodně“ (Radio Kompas, 2022). Kotleba v tomto dezinformačním rozhovoru omlouvá, a v zásadě zpochybňuje, teroristický útok vůči LGBTQ lidem, které v podstatě sekundárně viktimizuje a obviňuje je z toho, že se podíleli na tvorbě atmosféry, která k útoku vedla. Čím se měli podle Kotleby LGBTQ lidé „spolupodílet“ na atmosféře nenávisti? Ničím menším než tím, že upozorňovali na diskriminaci LGBTQ lidí na Slovensku. Kotleba byl první, kdo teroristický čin začal relativizovat. Relativizace teroristického útoku přišla později i od dalších politických aktérů. Největší relativizací útoku byla argumentace „dvou přednostních cílů, premiéra Hegera (první cíl) a židovské obce (druhý cíl)“. K útoku na LGBTQ bar došlo,



protože „útok na předchozí cíle nevyšel“. Tento diskurz mezi prvními připustil Igor Matovič ve svých příspěvcích (Matovič, 2022). Autor nehodlá rozporovat fakt, že mladý terorista mohl mít v plánu nejdříve zaútočit na premiéra Hegera, vyplývá to ze všech veřejně dostupných informací o útočnickovi. Výše uvedeným chce upozornit na rétoriku, která se snaží relativizovat útok na LGBTQ lidi jako na určitý symbol, který terorista považoval za součást „celosvětového spiknutí“. Matovičem používaná rétorika, která vynechává zmínku o tom, že zabiti byli LGBTQ lidé, a že šlo „o další na seznamu“, vedla k rychlejšímu návratu „do starých kolejí“. K návratu do „normálnosti“ pomohla i církev. Za zemřelé se konala mše, ale k pojmenování teroristovy nenávislné pohnutky při mši nezaznělo. Na první pohled se to může zdát jako drobnost, ale jde o velmi důležitou symboliku, která pojmenovává skutečnou podstatu události, tedy homofobií motivovanou vraždu.

Politici, kteří se pár dnů po teroristickém útoku LGBTQ komunity zastávali, měli přibližně dva týdny po útoku šanci přijmout tzv. partnerské soužití, které by jak stejnopohlavním, tak heterosexuálním párům umožnilo v minimální podobě institucionalizovat své soužití. Tento návrh, který by stejnopohlavním párům umožňoval v zásadě pouze bezpodílové spoluvlastnictví, však schválen nebyl. (Novela zákona č. 40/1964 Zb., 2022). V souvislosti s teroristickým útokem v Bratislavě přijal Evropský parlament (EP) usnesení, kterým vyzval ke zlepšení práv LGBTQ lidí na Slovensku. V parlamentním „chaosu“, který vznikl po pádu vlády Eduarda Hegera, přijal slovenský parlament, nad kterým představitelé tehdy vládní koalice ztratili jakoukoliv kontrolu, usnesení konzervativní poslankyně Záborské, kterým se vymezil proti usnesení Evropského parlamentu (Biró, 2023). Slovenští politici tak pár měsíců po útoku opustili rétoriku odsuzující útok na LGBTQ lidi a znovu se pustili do rétoriky, která vykreslovala LGBTQ lidi jako nepřátele, ohrožení státu a tradiční rodiny, proti kterému je potřeba bojovat. Homofobní rétorika pak byla zintenzivněna nejprve parlamentními, následně i prezidentskými volbami. Výjimkou v tomto diskurzu mezi vrcholnými politiky je současná prezidentka Zuzana Čaputová, která se opakovaně LGBTQ lidí zastávala, odsuzovala homofobní rétoriku a po teroristickém útoku se jasně postavila na stranu LGBTQ lidí a jejich práv. Je nutné si ale uvědomit, že se Zuzana Čaputová stala prezidentkou po vraždě novináře Kuciaka a jeho partnerky Kušnírové, což byl moment,

který otrásl mocenskou pozicí Roberta Fica a vytvořil šanci pro nástup lidí přinášejících nový diskurz do slovenské společnosti.

#### **2.4.2 LGBTQ otázka v předvolebních kampaních (parlamentní volby 2023 a prezidentské volby 2024)**

Slovensko si během jara a léta 2023 procházelo předvolební kampaní před předčasnými volbami. Během předvolební kampaně bylo jedním z témat i postavení LGBTQ lidí a jejich práv na Slovensku. Většina kandidujících stran zaujala k tomuto tématu (silně) negativní postoj. Tehdy opoziční strana Smer-SD Roberta Fica ústy svého místopředsedy Blahy hovořila o tzv. „duhovém fašismu“. Majerský, předseda slovenského Křesťanskodemokratického hnutí, v rozhovoru na otázku, zda je pro něj větší ohrožení korupce či práva LGBTQ lidí, odpověděl, že obojí je stejná „pliaga“ (nákaza) (Dedinský, 2023). Dále řekl, že je mu bližší hnutí Sme Rodina Borise Kollára (otce více než desítky dětí, které má s více než deseti ženami) než Progresivné Slovensko, které podporuje rovné sňatky stejnopohlavních párů. Tehdejší předseda parlamentu Kollár pak ocenil cenou předsedy parlamentu kněze Mariana Kufu, který je známý svými útoky na LGBTQ lidi (označuje je za nepřátele Boha) (Piatoček, 2023).

Po volbách nakonec vznikla čtvrtá vláda Roberta Fica, opřena o hlasy Smeru-SD, Hlasu-SD a SNS, která do parlamentu vynesla spíše různé dezinformátory a konspirátory než členy SNS. Ministryně kultury se stala nominantka SNS Šimkovičová, která se rozhodla přestat financovat organizace podporující práva LGBTQ lidí. Odůvodnila to potřebou šetřit a na facebookové stránce ministerstva pak vytvořila anketu, ve které si lidé mohli vybrat, zda podporují „kulturní dědictví“ nebo „akce LGBTQ komunity“. Celá anketa byla po nějaké době ministryní smazána, protože se pod anketou objevila řada příspěvků na podporu LGBTQ lidí a zároveň příspěvků kritizujících práci ministryně Šimkovičové. Kroky ministryně Šimkovičové, která v úřadu prosazuje silně homofobní politiku v rozporu s liberálně-demokratickými principy, ať už formou odmítání financí (Hříbek, 2024) či zrušením výstavy na Bratislavském hradě zobrazující LGBTQ fotografie (Močková, 2023) či novelou zákona, která upravuje pravidla pro výběrová řízení tak, že jmenování vedoucích funkcí by byla čistě v gesci ministryně, vyprovokovaly odbornou, později i širokou,

veřejnost k sepsání petice, ve které ministryni vyzývají k rezignaci. V souvislosti s peticí Ministerstvo kultury podalo žalobu, kvůli podezření z manipulace a falšování podpisů (TASR, 2024). Snaha ministryně kultury finančně odštíhnout organizace, které považuje za názorové odpůrce, ukazuje její autoritářské, resp. ne-liberálně-demokratické myšlení. Zásadou liberální-demokracie je ochrana práv menšin. Jejich ochranu mnohdy musí zajišťovat spolky a neziskové organizace, které získávají peníze od státu. Odštíhávat určitý segment, jen kvůli názorovému nesouladu, je projevem neliberálního demokrata, v tomto případě demokratky, a je jen další ukázkou toho, jak vláda Roberta Fica ignoruje pravidla právního státu.

### **Prezidentská kampaň**

Na začátku roku 2024 vrcholila na Slovensku opět prezidentská kampaň, ve které se u určitých kandidátů opět objevily homofobní narativy. Předseda koaliční strany SNS a později odstoupivší prezidentský kandidát Andrej Danko v předvolebních debatách opakovaně útočil na vládního kolegu, předsedu slovenského parlamentu a strany Hlas-SD Petra Pellegriniho, kvůli jeho domnělé sexuální orientaci. O „bombě proti Pellegrinimu“ hovořil i další, v prvním kole neúspěšný, kandidát Igor Matovič, předseda opoziční strany Slovensko. V prezidentské kampani, resp. na stylu vedení politické kampaně ze strany Danko a Matoviče, je vidět smýšlení části slovenské společnosti a části politické reprezentace o queer lidech. Andrej Danko začal na Petra Pellegriniho útočit už v roce 2018, kdy po vraždě novináře Jána Kuciaka byl nucen z premiérského postu odejít Robert Fico. Útoky na Pellegriniho pokračovali i po volbách v roce 2020, kdy Pellegrini odešel ze Smeru a založil vlastní stranu, Hlas-SD, která měla v předvolebních průzkumech zisky kolem 20 %. Už v roce 2021 předseda tehdy mimoparlamentní SNS Danko varoval, že další vláda může být vládou „homosexuálních lenochů“ (Bárdy, 2023), čímž opět narážel na domnělou sexuální orientaci Petra Pellegriniho.

Vzhledem ke tvorbě koalice na půdorysu SMER, HLAS a SNS po volbách 2023 útoky Danko na Pellegriniho relativně ustaly. Situace, kdy se koalice nedohodla, pravděpodobně kvůli snaze co nejrychleji získat moc, na společném prezidentském kandidátovi, vytvořila příležitost pro další vznik sporu mezi Dankem a Pellegrinim. Za útoky Andreje Danko na

Pellegriniho však může stát ještě něco jiného než osobní animozity. Andrej Danko je totiž jediný zvolený kandidát SNS v parlamentu, ostatní původně zvolení za SNS jsou nezávislými osobnostmi dezinformační scény, které musel Danko „odsunout“ na pozice ministrů, aby se, díky klouzavým mandátům, do parlamentu dostali přikroužkovaní členové SNS. Prezidentská kampaň tak mohla být pro Danka příležitostí, jak svým vlastním straníkům ukázat tvrdší rétoriku vůči Pellegrinimu, čímž posílil vlastní pozici ve straně. Danko v průběhu ledna 2024 řekl, že považuje informace o partnerech prezidentských kandidátů za důležitou stejně jako informaci o jejich zdravotním stavu. Skutečným motivem bylo samozřejmě znovu zaútočit na domnělou sexuální orientaci Pellegriniho, a tím mobilizovat jeho odpůrce, resp. odpůrce LGBTQ lidí i z řad vládní koalice proti Pellegrinimu. Tuto homofobní rétoriku se Danko snažil diplomaticky schovat za právo voličů znát vše o tom, koho si volí na hrad. Funkce slovenského prezidenta je však spíše ceremoniální a role partnera či partnerky hlavy státu striktně dle zákona neexistuje a závisí pouze na prezidentské kanceláři, zda, popřípadě jak, bude roli partnera\*partnerky hlavy státu propagovat.

Druhým kandidátem, který ostře útočí na domnělou sexuální orientaci Pellegriniho, je bývalý slovenský premiér, předseda hnutí Slovensko Matovič, který je známý svou urážlivou, někdy homofobní, rétorikou vůči svým názorovým odpůrcům, které se snaží ponižovat přirovnáním k LGBTQ lidem (viz např. Černická, 2022). Takové urážky a výpady mají efekt právě pouze v prostředí, kde panují diskurzy nepřátelské vůči LGBTQ lidem. Ten se rozhodl kandidovat v prezidentských volbách proto, aby lidem „otevřel oči“, zároveň hrozí vypuštěním „atomovky o Pellegriniho soukromí“, kterou mají mít k dispozici některá média (Denník N, 2024), ale spíše lze jeho kandidaturu vnímat jako snahu o zviditelnění jeho osoby. Lze ale očekávat, že ona případná „atomovka“ bude souviset se sexualitou Petra Pellegriniho, na kterého Matovič homofobně zaútočil už v říjnu 2023, po parlamentních volbách (iDnes, 2023). Homofobní rétoriku vůči LGBTQ lidem má i bývalý předseda nejvyššího soudu a jeden z představitelů proruské části slovenské společnosti Štefan Harabin, který v předvolebním rozhovoru v televizi TA3 označil otázku LGBTQ práv za diktát Bruselu, který povede k rozpadu rodin, a tedy i státu (TA3, 2024).

Snaha některých kandidátů udělat z domnělé homosexuality Pellegriniho slabinu, jen odráží myšlení určité části slovenské společnosti, která nemá s útoky na základě domnělé sexuální orientace problém a neheterosexualitu vnímá jako určitou formu deviace či slabosti. Tento tolerantní postoj části slovenské společnosti usnadňuje politikům dehonestovat své soupeře, kdy místo věcných argumentů stačí naznačit neheterosexuální orientaci protikandidáta. Nepřímo otázku LGBTQ práv a postavení stejnopohlavních párů do prezidentské debaty, v situaci před druhým kolem, vneslo hnutí KDH. To na svém instagramovém profilu podpořilo občanského kandidáta Ivana Korčoka s odůvodněním, že Pellegrini není „pravý konzervavec“, protože podpořil partnerství stejnopohlavních párů (KDH, 2024). Zvolená rétorika KDH není tak silně konfrontační jako ve výše uvedených příkladech, neútočí přímo na Petra Pellegriniho kvůli jeho domnělé sexuální orientaci, ale vyobrazuje konzervativního voliče jako člověka, který nepodporuje práva LGBTQ lidí, což je na Slovensku obraz pravdivý. Kromě vyjádření podpory Korčokovi má tento příspěvek pravděpodobně za cíl připomenout voličům Štefana Harabina, že Pellegrini kdysi podpořil zlepšení práv LGBTQ na Slovensku, jde tedy opět o hru na „homofobnější strunu“ a snahu demotivovat Harabinovy voliče skrz téma LGBTQ práv.

### **2.4.3 Slovenská církev**

Slovenští politici nejsou jediní, kdo vede kampaň proti LGBTQ lidem. Na Slovensku má velký vliv i katolická církev, která je vůči LGBTQ lidem velmi kritická až nenávistná. Pár týdnů po teroristickém útoku v Bratislavě napsal trnavský arcibiskup Ján Orosch oběžník, ve kterém upozorňoval na to, že v klubu Tepláren nikdy neproběhla protidrogová razie a nikdy se policie nezabývala tím, zda se v klubu nenacházeli lidé mladší 18 let. Důvodem prý byla obava z toho, že by tato razie byla označena za homofobní. V oběžníku navíc zpochybňoval nevinnost obětí, např. narážkami na jejich „nemravní život“, tedy na jejich sexuální orientaci (Gdovinová, 2022). Arcibiskup se později za svá slova omluvil, na webu tiskové kanceláře trnavského arcibiskupství je dnes arcibiskupovo vyjádření, ve kterém upozorňuje, že oběžník byl určen trnavským biskupům, ne široké veřejnosti, a že otázka o nevinosti byla myšlena jako otázka „vnitřní nevinosti, protože jsme všichni hříšní“. Můžeme vést filozofickou debatu o tom, co znamená „vnitřní nevinnost“, faktem ale zůstává, že se minimálně do rukou trnavským biskupům dostal dokument, který zpochybňuje

nevinost obětí teroristického útoku, kterým je, minimálně, přisuzován „hřích homosexuality“. Nebylo by to první pokus arcibiskupa Orosche komentovat politické dění. V roce 2019 označil volbu Zuzany Čaputové, coby „ultraliberální kandidátky“, za těžký hřích (Gehreová, 2019). Slovenská katolická církev je stále napojená na slovenský stát, odluha církve a státu neproběhla, čehož slovenští církevní představitelé velmi využívají. Orosch není jediný, který aktivně vystupuje proti LGBTQ lidem a liberálním politickým stranám. Jak již bylo zmíněno, v předvolebním čase dostal medaili od předsedy parlamentu i kněz Marián Kuffa. Ten na jednom kázání vysvětloval pojmy Lesba, Gay, Bisexuál a Trans člověk na příkladě Popelky a krále, kdy zaměňoval milostné vztahy podle výše uvedených pojmů (tedy u leseb to byly dvě Popelky, u gayů dva králové atd.). Intersex osoby označil za „iné“, do čehož zahrnul i zoofilii, která však zkratku LGBTQ nezahrnuje (Kuffa, 2018).

Na Slovensku vzniklo ale i sdružení SIGNUM, které sdružuje křesťany, kteří jsou k otázkám LGBTQ lidí tolerantní, vytvářejí bezpečnější prostor pro LGBTQ věřící, kteří se v řadách svých církví necítí bezpečně. Jejich aktivity jsou ale omezené, formální podporu nedostaly od žádné na Slovensku registrované křesťanské církve. Ani jejich vnímání ze strany LGBTQ lidí mimo církve není úplně pozitivní, protože ti mnohdy vnímají církve jako homofobní prostor (Jedličková, 2023). V současné době je slovenský diskurz jasně profilovaný, většina politických stran odmítá přiznat LGBTQ lidem jakákoliv práva, domnělá neheterosexuální orientace člověka je brána jako slabost a útoky kvůli domnělé sexuální orientaci různým prominentům politických stran v zásadě procházejí. Tragický teroristický útok v Bratislavě z podzimu 2022 v politických kruzích k velkým změnám nevedl. Naděje, že by se na Slovensku mohla situace nějakým způsobem zlepšit, je minimální. V parlamentní krizi na přelomu let 2022 a 2023 se poslankyně Záborská snažila zrušit úřední změnu pohlaví pro trans osoby bez nutnosti kastrace, kterou Slovensko, na rozdíl od Česka, umožnilo. Necelý rok po teroristickém útoku v Bratislavě si v době předvolebních debat LGBTQ lidé na Slovensku vyslechli různé nadávky od „pliagy“ po „duhový nacismus“. Lze očekávat, že vláda Roberta Fica bude mít tendence práva LGBTQ osob omezit a v prosazování těchto politik se bude možná moci opřít i o hlasy konzervativních poslanců\*poslankyň z opozičních stran, zejména hnutí Slovensko (dříve OĽANO) a KDĽ, což by tvořilo i ústavní většinu.

## 2.5 Slovinsko

Slovinsko je první postkomunistickou zemí, která legalizovala, po zásahu slovinského ústavního soudu, manželství stejnopohlavních párů. Projednávání stejnopohlavních svazků bylo ve Slovinsku velmi komplikované. V roce 2005 byl ve druhém čtení zamítnut návrh na registrované partnerství se všemi právy, kromě adopcí. V roce 2005 vláda premiéra Janši navrhla nový zákon o registrovaném partnerství s omezenými právy. V roce 2009 slovinský Ústavní soud prohlásil, že je protiústavní odpírat stejnopohlavním párům dědická práva. V reakci na to se rozhodla slovinská vláda předložit zákon, který by zavedl manželství stejnopohlavních párů, zákon však neprošel. V roce 2016 byl zákon o registrovaném partnerství nahrazen zákonem o partnerství. V roce 2015 byl zákon manželství pro stejnopohlavní páry, který parlament schválil, v referendu, které proběhlo po napadení zákona, zamítnut. Návrh zákona z roku 2016 (s platností od 24. února 2017) rozšiřoval práva stejnopohlavním párům. Zákon přinášel partnerům stejná práva a povinnosti jako manželům, s výjimkou adopce dětí (Pravno-informacijski sistem, 2017). Před přijetím ZPZ bylo hlavním problémem sociálního zabezpečení to, že partneři ve společenství neregistrovaného partnerství (a v některých případech i registrovaní partneři) nebyli chápáni jako blízcí rodinní příslušníci, z čehož vyplývala většina diskriminace v oblasti práv a povinností párů stejného pohlaví (Legebitra, 2016).

### 2.5.1 Otázka stejnopohlavních svazků

8. července 2022 rozhodl slovinský ústavní soud, že zákaz stejnopohlavních manželství je v rozporu se slovinskou ústavou a dal slovinskému parlamentu šest měsíců na uvedení legislativy do souladu s tímto rozhodnutím (Ustavno sodišče RS, 2022). Dalo by se očekávat, že tímto rozhodnutím bude situace stejnopohlavních svazků vyřešena. Ústavní soud jasně konstatoval, že partnerství pro stejnopohlavní páry nebylo dostatečnou úpravou svazků stejnopohlavních párů. Rozsudek ústavního soudu přišel několik měsíců po parlamentních volbách, po kterých dosavadní vícenásobný premiér Janez Janša skončil v opozici. Vládu sestavil předseda nového Hnutí Svoboda Robert Golob, a to se sociálními demokraty a Levicí. Tato politická změna byla pro schvalování nového zákona klíčová, protože premiér Janša se opakovaně vyjádřil proti stejnopohlavnímu manželství, a to i po rozhodnutí

ústavního soudu. 28. října 2022 slovinský parlament přijal zákon, který zavedl manželství pro stejnopohlavní páry. Na jednání 28. října parlament, kromě schválení novely zákona o rodině, také rozhodl o nepřipustnosti vypsaní legislativního referenda (Državni sbor, 2022). Toto zamítnutí napadl autor žádosti o referendu Aleš Primc u ústavního soudu, který ale Primcův návrh zamítnul (Ustavno sodišče RS, 2023). Sám premiér Golob, jak upozornil deník Domovina, v předvolební kampani nesliboval vyřešení otázky zrovnoprávnění svazků stejnopohlavních párů, kvůli tomu, že nad zrovnoprávněním nepanuje „společenská shoda“. Upozornil ale, že situace byla změněna rozhodnutím ústavního soudu, kterým se bude jeho vláda řídit (Domovina, 2022). Poslanci SDS a konzervativně laděná média tak stále pokračují v rétorice namířené proti manželství stejnopohlavních párů. Ještě před vynesením klíčového rozsudku kritizoval deník Demokracija některé kandidátky na vládní funkce ze strany Levice. Konkrétně šlo např. o Simona Maljevaca. Maljevac byl mezi lety 2007-2017 předsedou hnutí Legebitra, jedné z LGBTQ organizací ve Slovinsku. V květnu 2022, tedy po nástupu vlády Roberta Goloba, se stal tajemníkem na Ministerstvu práce, rodiny, sociálních věcí a rovných příležitostí a byl odpovědný za oblasti rovných příležitostí, rodiny, zdravotně postižených, seniorů a deinstitucionalizace. V současné době je ministrem pro sociální budoucnost (Gov.SI, 2023). Deník Demokracija o něm psal jako o člověku, který se „bude snažit zničit tradiční rodinu, kterou Slovinci už třikrát ubránili v referendu“ (Kovač, 2022).

Obecný přístup populace k LGBTQ lidem se v průběhu let zlepšuje, stále ale panuje nedůvěra vůči LGBTQ lidem v otázce rodinných práv. Výzkum prováděný Lublaňskou univerzitou v průběhu dubna a srpna 2022 mimo jiné zkoumal názor Slovinců na práva LGBTQ lidí. Manželství stejnopohlavních párů podpořilo 60,2 % respondentů, adopce stejnopohlavních párů však měly podporu 47,8 % respondentů (Hafner-Fink et al., 2022, str. 19). V otázce výchovy dětí (porovnání, zda stejnopohlavní páry dokáží vychovávat dítě stejně dobře jako muž a žena) zaujalo, v porovnání lesbického a heterosexuálního páru, 49,9 % respondentů pozitivní postoj, 35,3 % respondentů negativní postoj. V otázce gay páru a páru heterosexuálního pozitivní postoj zaujalo 36,9 % respondentů, negativní stanovisko zaujalo 43,3 % respondentů (Ibidem, str. 8-9). Tento rozdílný přístup může vycházet z obecného vnímání rodičovství slovinskou společností, kde



tu hlavní roli v otázce výchovy hraje žena. Výzkum se také zabýval otázkou LGBTQ sousedů. Z průzkumu vyšlo že přibližně pětina respondentů (20,3 %) si nepřeje mít za souseda LGBTQ člověka (Ibidem, str. 20). Lepší postavení LGBTQ osob je vždy ve větších městech, protože jsou prostorem většího styku lidí s rozmanitostí, což vede ke zmírnění předsudečnosti lidí. Zvláště to platí na Slovinsku, které je, co se osídlení týče, velmi heterogenní. Slovinsko se vyznačuje velkým počtem malých sídel spíše rurálního charakteru. Lze očekávat, že v těchto místech budou nálady veřejnosti spíše konzervativní a v otázce LGBTQ lidí tak půjde o prostory, kde provést coming out bude obtížnější než ve větších městech.

### **2.5.2 Otázka dalších práv LGBTQ osob**

Pravicový deník Nova24TV přišel na podzim 2023 s článkem, ve kterém se věnoval pochodu v Mariboru, kde došlo k napadení členů průvodu jejich odpůrci. Článek se snažil vyvolat dojem, že pochody Pride „už nejsou to, co bývaly“ a že už „nejde o rovnost“ LGBTQ lidí. Odděluje tzv. „LGBTQ ideologii“ od LGBTQ lidí (tedy převážně s právy gayů a leseb). LGBTQ ideologii viní z frustrování mladých lidí, což má vést k jejich příklonu k socialistům. Zároveň v článku došlo ke spojení „radikální LGBTQ ideologie“ s pedofilii a zoofilii, což má být důvod odklonu „mainstreamových homosexuálů“ právě od „LGBTQ ideologie“ (Iršič, 2023). Útok si všimlo i levicové médium Delo, které informuje o násilí, zraněných, ale i o reakcích vládních politiků (prezidentky, členů vlády), kteří útok odsoudili. Zároveň byl útok v Mariboru propojen s červnovým Pridem v Lublani, kde také došlo k verbálním konfliktům mezi odpůrci a účastníky pochodu. Prostor v článku dostali i zástupci LGBTQ hnutí, kteří za viníka označili lhostejnost a každého, kdo násilí na LGBTQ lidech podporuje (Delo, 2023). Článek deníku Nova24TV vyvolal reakci v liberálním deníku Oštro, který přinesl komplexní vysvětlení otázky práv LGBTQ lidí. Deník upozornil na to, že rovnoprávnost v otázce práv automaticky neznamená rovnoprávní postavení, tedy rovnost. Deník upozornil na to, že v otázce rovného postavení LGBTQ lidí nemůže jít jen o právní normy, ale také o otázky např. sociální, politické, kulturní, inkluze, o otázku vyloučení ve společnosti či o problematiku rovných příležitostí (Gradišek, 2013). V přístupu tří různých médií jsou vidět různé slovinské diskurzy. Konzervativní média se zabývají otázkou potřeby pochodů LGBTQ lidí a do diskuze zapojují tzv. „LGBTQ ideologii“. Oproti tomu liberální

a socialistická média upozorňují na stále převládající problémové postavení LGBTQ lidí, které nelze napravit pouze přijetím konkrétní legislativy, ale pro jejich rovné postavení je potřeba i podpora ze strany společnosti.

Diskuse o genderu se vede i v otázce školních osnov. Při interpelacích ze září 2022 byl ministerský předseda Golob konfrontován, kromě výše diskutovaného manželství, i s otázkou školních osnov a genderu. Deník Domovina citoval příspěvek poslankyně Jeraj (SDS) v parlamentní diskuzi s premiérem Golobem, ve které kritizovala právě otázku genderu ve výuce. Mluvila o tom, že jsou děti náchylné k mnoha věcem v době, kdy si teprve budují svou osobnost, kdy jsou silně ovlivněny prostředím, ve kterém žijí, zvláště s takovou násilnou agitací LGTB komunity. Také se ptala po analýzách, které by řešily dopad výuky o LGBTQ tématech na vývoj dospívajících dětí. Premiér v odpovědi uvedl, že vláda nebude zasahovat do školních osnov (Domovina, 2023). Na snahu SDS omezit výuku o genderu ve školách informovala v roce 2024 i slovinská veřejnoprávní televize a rozhlas RTV Slovenia. SDS se snaží prosadit zákon, kterým by zakázala výuku, která „propaguje nebo zobrazuje odchylku od vlastní identity odpovídající pohlaví při narození, změnu pohlaví nebo homosexualitu“ (Kosmač, 2024). Velmi podobnou legislativu zavedlo, jak bylo upozorněno výše, Maďarsko, které kvůli tomu čelí žalobě ze strany Evropské komise.

Ministerstvo spravedlnosti pro RTV Slovenia uvedlo, že navrhovatelé si „špatně vyložili některé mezinárodní úmluvy“, když argumentují ochranou dětí před „rozporem mezi biologickým pohlavím a genderovou identitou jednotlivce“. Ministryně Katič pak varovala před historickou zkušeností v odebrání práv a diskriminaci určité části společnosti. Státní tajemník Ministerstva práce, rodiny, sociálních věcí a rovných příležitostí Juvan napsal, že souhlasí s tím, že musíme udělat vše pro podporu a ochranu dětí. Vzdělávací instituce nesmí potlačovat ani vnučovat určitý typ vyjádření vlastní identity, ale musí podle něj poskytovat prostředí, které podporuje děti a mladé lidi v celé jejich rozmanitosti. Upozornil, že nucení do očekávaných vzorců může být příčinou vážných problémů a strádání dětí a dospívajících (Kosmač, 2024).

Situace ve Slovinsku je zajímavá tím, že téma stejnopohlavních sňatků vyřešil, těsně po předání moci, ústavní soud. Současná vládní koalice práva LGBTQ lidí podporuje, avšak

její hlavní soupeř, Slovinská demokratická strana a její předseda Janša, vytváří rétoriku proti LGBTQ lidem a jejich právům. I po judikátu slovinského Ústavního soudu dochází z jejich strany k napadání homoparentních rodin narativem „otec je muž, matka je žena“, která ve své podstatě může podkopávat postavení homoparentní rodiny. Návrhy SDS v otázce školství, tedy zákaz výuky o genderu, pak připomíná výše zmíněné kroky Viktora Orbána. I zde, jako např. v Polsku, je tedy otázka, co se s postavením LGBTQ lidí stane po případném nástupu konzervativních sil, v tomto případě konkrétně Janši k moci.

## 2.6 Německo

Dne 30. června 2017 se Německo stalo 15. evropskou zemí, která přijala právní předpisy umožňující párům stejného pohlaví uzavřít manželství. Národní hlasování v Bundestagu prošlo 393 ku 226 hlasům (Deutscher Bundestag, 2017). Došlo k němu jen několik dní poté, co kancléřka Angela Merkelová umožnila členům její vládnoucí Křesťansko-demokratické unie v této věci hlasovat podle svého vlastního uvážení, i když strana formálně manželství osob stejného pohlaví nepodporovala. Toto rozhodnutí lze vnímat jako určitou reflexi společenského vývoje v německé společnosti, která už tou dobou stejnopohlavní manželství podporovala (viz Antidiskriminierungsstelle des Bundes, 2017). Kromě toho, že se Německo stalo 15. evropskou zemí umožňující stejnopohlavním párům vstup do manželství, stalo se Německo prvním, a zatím jediným, v práci analyzovaným státem, který přijal stejnopohlavní manželství díky rozhodnutí parlamentu.

### 2.6.1 Vývoj situace po roce 2020

V roce 2021 se v Německu konaly další parlamentní volby. Organizace LSVD, německá organizace prosazující práva LGBTQ lidí, poslala nejsilnějším kandidujícím stranám sérii otázek s celkem osmi hlavními oblastmi (rozšíření ochrany proti diskriminaci, reforma rodového a rodinného práva pro duhové rodiny, právní uznání sebeurčení trans lidí a intersex osob, boj proti zločinu z nenávisti vůči LGBTQ, dodržování lidských práv LGBTI lidí po celém světě, implementace uprchlické politiky v souladu s lidskými právy a LGBTQ, posílení respektu a akceptace v každodenním životě, zdravotnické otázky queer lidí). Každá skupina měla sérii podotázek. Největší podporu práv LGBTQ lidem slíbila strana Zelených, na opačné straně spektra se umístila AfD (LSVD, 2021). Zajímavé jsou ale postoje CDU/CSU (Unie). Autor se v roce 2022 dostal, díky Konrad Adenauer Stiftung, na celofederální jednání organizace Junge Union<sup>2</sup>, kde měl možnost setkat se a hovořit s některými politiky CDU. Na setkání promluvil i předseda CDU Fridrich Merzt, který řekl, že CDU má „dělat politiku pro všechny, včetně LGBTQ lidí“. Tuto snahu o propojení konzervativní politiky a práv LGBTQ lidí dokládá i platforma Lesben und Schwule in der

---

<sup>2</sup> Junge Union = mládežnická organizace CDU/CSU

Union (LSU) (tedy Lesby a gayové v Unii), která zastupuje zájmy LGBTQ lidí v CDU/CSU. Z projevu Fridricha Mertze by se mohlo zdát, že Unie změnila na otázku práv LGBTQ názor. Pravdou ale je, že politika CDU v realitě nenabízí v otázkách LGBTQ lidí moc velkých změn, v zásadě souhlasila jen s bojem proti diskriminaci. Jejich politika se nezměnila ani po roce 2022. V roce 2023 poslala opoziční CDU/CSU vládě Olafa Scholze několik otázek souvisejících s právy LGBTQ lidí, konkrétně šlo o zákon, který od ledna 2024 usnadňuje proces tranzice v Německu (tzv. zákon o sebeurčení). Cílem tohoto zákona, který německý parlament v dubnu 2024 schválil, bylo standardizovat a odbyrokratizovat předpisy pro změnu pohlaví a křestních jmen v případě rozdílu mezi pohlavím a genderovou identitou a upravit změnu k zachování a ochraně ústavně chráněné genderové identity (Anlage 3 SBGG, 2023).

V některých položených otázkách bylo vidět, že poslanci a poslankyně Unie stále přistupují k otázkám LGBTQ lidí s určitou nevědomostí, resp. zjednodušením a s obavami, které ale jdou vyvrátit odbornými studii (Eckert, 2023). Jednou z těchto otázek je např. otázka č. 30, ve které se Unie vlády ptá, zda federální vláda ví, jak rodiče poznají, že má dítě jinou genderovou identitu, než při narození určené pohlaví či otázka č. 32, která se ptá na to samé jako otázka č. 30 s tou výjimkou, že jde o případ osmiletého dítěte (CDU/CSU, 2023). Zároveň v roce 2020 došlo v Německu, jako zatím jediném středoevropském státě, k zákazu tzv. konverzní „terapie“ (viz dále). Konverzní „terapii“ v Německu mohou podstoupit pouze zletilí a svéprávní občané na základě jejich souhlasu. Konverzní terapie se nesmí nijak nabízet ani propagovat (BGBl. I, 2020).

## **2.6.2 Postoje AfD k právům LGBTQ lidí**

AfD je německá krajně pravicová strana, která vznikla kolem roku 2013 v reakci na tehdejší krizi eurozóny. Původně šlo o stranu euroskeptickou, která ale nebyla xenofobní. Větší posun k extremistickým postojům přišel později, v době migrační krize a politiky „otevřených dveří“ Angely Merkelové. Jde o stranu vyznávající konzervativní hodnoty, tedy heteroparentní rodiny, odmítání potratů či práva LGBTQ lidí (Hron, 2017). Manželství stejnopohlavních párů schválil německý spolkový parlament v červnu roku 2017, tedy pár měsíců před volbami. Ve volebním programu AfD do federálních voleb v září 2017 se už

tehdy objevil návrh na zrušení stejnopohlavních manželství. Návrh AfD předložila parlamentu už v roce 2018 a během projednávání upozornila na to, že většina poslanců\*poslankyň CDU/CSU v roce 2017 návrh o stejnopohlavním manželství nepodpořila. Zástupce Unie přiznal, že pro velkou část zákonodárců a zákonodárkyň z řad Unie bylo toto téma složitým tématem, které bylo ale většinou schváleno a že toto rozhodnutí budou poslanci a poslankyň Unie respektovat. Snahu AfD označil za nedemokratickou (Ullrich, 2018). Oním „složitým tématem“ musíme rozumět panující konzervativní diskurz (popsaný výše), který se snažil zachovat manželství jako svazek muže a ženy jako tradiční hodnotu, kterou křesťanští demokraté hájí. Představitel FDP označil snahu AfD za „lacinou volební kampaň“, představitel SPD upozornil, že návrh AfD by zničil rodinu předsedkyně poslaneckého klubu AfD Alice Weidelové. Představitelka strany Zelených pak kritizovala AfD za její „legislativní negramotnost“, upozornila na snahu AfD omezit své názorové odpůrce (Blech, 2018).

Odpor k právům LGBTQ lidí v AfD přetrvává i nadále. Na první pohled by se mohlo zdát zajímavé, že parlamentní klub strany usilující o zrušení stejnopohlavního manželství spoluvěde LGBTQ osoba. Sexuální orientace či genderová identifikace sice nijak neurčuje politické přesvědčení jedince, je ale nutné si uvědomit, že je to právě svobodná společnost, která chrání rovná práva, je mnohem snazší být, i jako politicky aktivní osoba, v souladu s vlastní identitou. Společnosti, které jsou nesnášenlivé, tedy např. homofobní, vytvářejí prostředí, kde i politicky aktivní osoby mohou potlačovat svou vlastní identitu a vést politiku v zásadě proti svým vlastním zájmům. Spolupředseda poslaneckého klubu AfD Chrupalla pro deník Frankfurter Rundschau uvedl, že AfD „akceptuje i jiné způsoby života v soukromé sféře“ (Hinsberger, 2024). Jasně tím rámoval politiku AfD jako strany, která jako jediné státem uznávané soužití vidí soužití muže a ženy. Jde o rétoriku, která velmi silně odděluje soukromou sféru vztahů, do které „nikdo nezasahuje“, a pak tu „veřejnou sféru“, kterou určují a definují zákony. V této sféře už prostor pro homoparentní rodiny dle AfD není. Toto striktní rozdělování na „soukromou“ a „veřejnou“ sféru je však dost vágní, protože dvě sféry se velmi propojují a ovlivňují. Ze strany odpůrců stejnopohlavních sňatků tak většinou jde o snahu vytvářet pocit tolerance, kterým odrážejí nařčení z homofobie.

### 2.6.3 Genderově neutrální jazyk v Německu

Genderově neutrální jazyk je obecný termín, který označuje používání nesexistického, inkluzivního a genderově vyváženého vyjadřování. „Cílem genderově neutrálního jazyka je vyhnout se používání takových slov, která by mohla být považována za předpojatá, diskriminující nebo ponižující, neboť by jejich použití mohlo vyvolávat dojem, že jedno pohlaví nebo sociální gender je normou. Používání genderově vyváženého a inkluzivního vyjadřování také pomáhá potlačovat genderové stereotypy, nabádá ke změně společenských postojů a přispívá k dosažení genderové rovnosti” (EP, 2018, str. 3). Právě tzv. genderové symboly (hvězdička, podtržítka, dvojtečka atd.) v psaném jazyce, které dle spolkové rady pro pravopis nejsou spisovně správně, vedly v několika spolkových státech k debatám o to, zda úřady (popř. i soukromý sektor) mají používat genderově neutrální jazyk. Na jedné straně tak stojí určitá potřeba států používat gramaticky správnou verzi jazyka, na straně druhé ale potřeba části společnosti o používání inkluzivního jazyka. Tento spor hezky ilustruje dynamický vývoj běžného jazyka a neschopnost (popř. až neochotu) instituce definující spisovný jazyk na vývoj společnosti včas reagovat.

Poslední spolkovou zemí, která ve veřejných institucích (včetně škol) zakázala používat genderově neutrální jazyk, bylo, k 1. dubnu 2024, Bavorsko. Podle schváleného zákona bude genderově neutrální jazyk zakázán v oficiálních dokumentech (Jerabek, 2024). V případě škol tedy v komunikaci ze strany učitele rodičům, popř. žákům. Bavorský svaz učitelů si nařízení interpretuje tak, že použití genderově neutrálního jazyka, resp. výše uvedených symbolů, ve (studentských) textech nebude nutné považovat za chybu. Je ale otázka, jaká bude výkladová praxe tohoto nařízení. Obavy z toho, že to může vést k větším anti-gender náladám, jsou na místě (Bredow, 2024). Při oznamování tohoto nařízení předseda bavorské zemské vlády a předseda CSU Söder kritizoval současnou německou vládu za to, že neřeší potřebnější problémy, ale otázky, které nejsou pro každého klíčové (Jerabek, 2023). Tyto zákazy otevřeně vítá tzv. „Iniciativa na ochranu rodiny“, což je spolek hájící tradiční rodinu, v současné době spíše už bojující za minimální vliv LGBTQ agendy ve veřejném prostoru. Tato iniciativa hovoří o genderově neutrálním jazyku jako o „komunistickém žargonu“, který vyvolal „všeobecný jazykový zmatek, který by babylonští stavitelé věží záviděli“ (Initiative Familien-Schutz, 2024). Konzervativně laděný deník

Frankfurt Allgemeine Zeitung nepíše v této souvislosti o zakazování genderově neutrálního jazyka, ale o příkazování dodržovat současná pravidla pravopisu (Kusické, 2024). Podobný návrh jako schválila bavorská CDU, chtěla prosadit i CDU v Durynsku. Prosazení tohoto zákona by znamenalo hlasovat pro návrh AfD a znovu prolomit určitou bariéru, která mezi AfD a ostatními stranami německé politiky zatím fungovala. Návrh v Durynsku naráží na odpor jak vládních levicových stran, tak i durynského svazu učitelů. Na začátku února se proti návrhu stran CDU a AfD, které získaly ještě podporu od FDP, postavila koalice SPD, Levice a Zelených, která měla v době projednávání většinu hlasů, což vedlo k zamítnutí zákona. Další projednání zákona před říjnovými volbami se jeví jako nepravděpodobné (Mitteldeutscher Rundfunk, 2024). Podobné zákazy platí už např. v Sasku (viz Fröhlich, 2023), Sasku-Anhaltsku (viz Schulze, 2023) a ve Šlesvicku-Holštýnsku (viz Schomburg, 2023). Snahu prosadit podobný zákon měla CDU i v Bádensku-Württembersku, kde vládne spolu se Zelenými. Tamní koaliční spor skončil kompromisem, který státní správě nařizuje ve formální korespondenci dodržovat oficiální pravidla německého pravopisu. Tato pravidla platila již dříve. K zakazu genderu, tak jako v jiných spolkových zemích, nedojde (SWR, 2024).

Z prezentovaných výsledků vyplývá, že dělení na bývalé Východní a Západní Německo v otázce přístupu ke genderově neutrálnímu jazyku, genderu, práv LGBTQ lidí obecně nehraje důležitou roli. Roli v přístupu ke genderu nehraje geografická poloha jednotlivých států federace, ale politické postoje jednotlivých federálních stran. Německá CDU/CSU, která ještě coby vládní strana v roce 2018 odmítla návrh AfD na zrušení stejnopohlavního manželství, postupně začíná přejímat rétoriku AfD v některých genderových otázkách, hlavně v otázce genderově neutrálního jazyka. Cílem CDU/CSU nutně nemusí být omezit současná práva LGBTQ lidí, lze očekávat, že CDU/CSU dosažená práva LGBTQ lidí rušit nebude, svůj boj proti tzv. „genderové ideologii“ lze interpretovat jako snahu přilákat umírněné voliče AfD ke konzervativní demokratické straně. Složitá otázka genderu, a hlavně genderově neutrálního jazyka, jehož varianta nemusí být pro většinu Němců akceptovatelná, je jednoduchým cílem pro politickou mobilizaci. I v Německu tak vidíme, že spor o práva LGBTQ lidí je sporem mezi konzervativci na straně jedné a liberálně-progresivními silami na straně druhé.



## 2.7 Rakousko

Rakousko v roce 2009 zavedlo institut registrovaného partnerství, které postupně rozšiřovalo do stavu, kdy jediný faktický rozdíl byl v názvu, v roce 2013 byla povolena adopce biologického partnera dítěte, šlo o reakci na odsouzení Rakouska Evropským soudem pro lidská práva, který Rakousko kritizoval za neumožnění adopcí (Queer.de, 2013). V roce 2015 rakouský ústavní soud toto opatření zrušil jako diskriminační a stejnopohlavním párům se otevřela možnost společných adopcí (Matzenberger, 2015). Téma adopcí štěpilo rakouskou koalici složenou ze sociálních demokratů (SPÖ) a rakouských lidovců (ÖVP), kdy socialisté chtěli adopci nebiologických dětí už v roce 2013. Lidovci však byli proti, ve straně se vedla diskuze a adopce biologických dětí byla pro lidovce největší možný ústupek. Rakouský ústavní soud, který v roce 2015 zrušil omezení adopcí na biologické děti, ve svém rozhodnutí uvedl, že argument „ochrany dětí“ není vhodným argumentem pro zákaz adopcí všech dětí stejnopohlavními páry. Za nevhodný argument též označil „ochranu manželství“. (ORF.at, 2015). Toto rozhodnutí samozřejmě otevřelo diskuzi o úplném zrovnoprávnění sňatků osob stejného pohlaví v Rakousku. V roce 2017 se otázkou zrušení začal zabývat rakouský ústavní soud, který v prosinci 2017 svým rozhodnutím zrušil instituci partnerství a vyzval parlament k otevření instituce manželství i stejnopohlavním párům. Parlament tak učinil. Na základě rozhodnutí rakouského ústavního soudu z prosince 2017 svým rozhodnutím zrušil instituci partnerství a vyzval parlament k otevření instituce manželství i stejnopohlavním párům nejpozději do roku 2019 (Zeit, 2017).

### 2.7.1 Střet konzervativců a liberálů/progresivisty

V Rakousku je nejlépe dokumentovatelný ideologický rozpor mezi konzervativními stranami (FPÖ a ÖVP) na straně jedné a liberálů (NEOS), socialistů (SPÖ) a progresivistů ze strany Zelených (Grünen) na straně druhé. Ideologické spory o právech LGBTQ lidí čistě parlamentní diskuzí byly vyřešeny pouze v roce 2009, při zavedení registrovaného partnerství. Jakémukoliv dalšímu posunu „vpřed“ vždy předcházelo rozhodnutí určité soudní instance, v posledních případech rakouského ústavního soudu. V zásadě po celou dobu projednávání této otázky tvořila rakouskou vládu koalici SPÖ a ÖVP (mezi lety 2008 až 2016 byl kancléřem Werner Freyman, sociálně-demokratický politik, který byl

v roce 2016 vystřídán stranickým kolegou Kristiánem Kernem). V roce 2017 vzešla z voleb nová vláda Sebastiana Kurze (ÖVP), který si jako svého koaličního partnera vybral rakouské Svobodné (FPÖ). Tato vládní sestava se však rozpadla v roce 2019, kvůli tzv. kauze Ibiza, ve které představitelé Svobodných nabízeli státní zakázky ruským oligarchům. Po předčasných volbách se sestavila vláda složená z Lidovců a Zelených. Na tomto půdorysu stojí vláda i dnes. Je logické, že v rozpoložení sil, kdy vládu tvoří jak strany, které práva LGBTQ lidí podporují, tak strany, které jsou k LGBTQ právům rezervovanější, nešlo očekávat žádnou větší iniciativu ze strany některé z vládních stran. Rakouský ústavní soud tak de facto sloužil jako instituce, která „pat“ v této otázce pomáhala vždy obejít.

Spory mezi konzervativci a ostatními názorovými proudy vždy po rozhodnutí soudu utichly a navržené změny byly bez problému většinou přijaty. V roce 2019 se situace lehce změnila. Po otevření manželství stejnopohlavních párů spolkový parlament přijal v červenci 2019 dvě významné novely podporující práva LGBTQ lidí. Nejdříve byla hlasy všech přítomných poslanců a poslankyň přijata výzva k zákazu „konverzní terapie“ (Parlamentarisches Verfahren 82/E, 2019), následně pak bylo umožněno uzavírat stejnopohlavní manželství občanům států, které neumožňují uzavírat stejnopohlavní manželství (Parlamentarisches Verfahren 924/A, 2019). Pro tuto novelu pak hlasovaly všechny strany s výjimkou Svobodných.

### **2.7.2 Zákaz „konverzní“ terapie**

Byť v roce 2019 došlo k výzvě zakázat konverzní terapie, zatím k tomu v Rakousku nedošlo. Co to vlastně konverzní terapie je? „Konverzní terapie“, která se objevila kolem poloviny minulého století, patří mezi nejčastěji používané pojmy, kterými označujeme dlouhodobou snahu, která si klade za cíl změnit sexuální orientaci, genderovou identitu či genderový projev člověka. V duchu heteronormativního paradigmatu a pohlaví přiřazeného při narození korespondujícího s genderovou identitou, byla sexuální rozmanitost považována za deviaci, perverzi nebo duševní chorobu, již je možno „vyléčit“, „přesměrovat“, zkrátka „změnit“, speciální „léčbou“ (Coleman, 1982).

Proč je „konverzní terapie“ problematičtější? V první řadě jde o samotné slovíčko „terapie“, které odkazuje k léčbě problému či nemoci, nepřímou tedy pokládá danou osobu za

„nemocnou“ (Oxford Learner’s Dictionaries, 2020). Případně slovíčko „terapie“ lze vnímat jako „léčbu, jejímž cílem je přinést dotyčnému úlevu a zlepšení stavu, především po nemoci“ (Cambridge Dictionary, 2020). V dnešní době však nejsou homosexualita a transidentita považovány WHO za nemoc, a tedy spojovat s nimi jakoukoliv terapii evokující léčbu je špatně. Používání termínu „terapie“ naznačuje, že se tyto praktiky zakládají na solidním medicínském a vědeckém výzkumu, avšak stoupající počet renomovaných lékařských a psychologických asociací tyto postupy zavrhuje z důvodů právě opačných, tj., že existuje dostatek vědeckých důkazů, které prokazují jejich škodlivost a neúčinnost. Škála praktik, které byly (a jsou) používány ke změně sexuální orientace či genderové identity osoby, je natolik široká a rozmanitá, že termín „terapie“ zkrátka nemůže přesně odrážet povahu mnoha z nich. To se týká především používání vyloženě násilných metod; označení „terapie“ je v případech, kdy je „pacient“ (či spíše oběť) ponižován, zastrášován, zneužíván či dokonce znásilňován, zcela jasně nevhodné (Fialová, Pitoňák, 2020).

Rakouská vláda, tvořena Zelenými a Lidovci, se zatím na zákazu konverzní terapie nedohodla, což vyvolává, hlavně v řadách opozičních sociálních demokratů, značnou kritiku, protože výzvu k zákazu konverzní terapie podpořili i Lidovci. Neshody mezi Lidovci a Zelenými se objevují u trans lidí a intersex osob. Návrh Lidovců by konverzní terapii u těchto osob umožňoval, což by ale znamenalo nedostatečnou ochranu všech LGBTQ lidí, protože právě tyto dvě skupiny osob jsou těmi, proti kterým je konverzní terapie nejčastěji vedena (OTS, 2023). Vypadá to, že po určité shodě se situace v Rakousku opět vrací do stejné situace, kdy na jedné straně stojí konzervativní politici, kteří změnili pohled na lidi s jinou než heterosexuální orientací, stále však mají problém s otázkou genderové identifikace, a na straně druhé ostatní politické proudy, které by v této otázce chtěly dopřát ochranu před konverzní terapií všem LGBTQ lidem.

### 2.7.3 LGBTQ témata a rakouské školství

Stejně jako Německo řeší otázku genderu ve školách a na úřadech i Rakousko. Debatuje se opět o tom, zda má být jazyk, který používají úřady inkluzivní, tedy zda má být genderově neutrální (vysvětlení viz výše) nebo zda mají úřady a veřejné instituce používat spisovný jazyk, který se nemá přizpůsobovat současným trendům. Jako u ostatních otázek zde máme jasné rozdělení dle postoje ke konzervatismu. Na jedné straně stojí Svobodní a Lidovci, kteří chtějí v nějaké míře omezit genderově neutrální jazyk na školách, na straně druhé pak liberálně-progresivní politické síly, které stojí za genderově neutrálním jazykem. Společná koalice Lidovců a Svobodných omezila gender na úřadech v Dolních Rakousích (Unzensuriert.at, 2023).

Nejkritičtější ke genderově neutrálnímu jazyku jsou Svobodní, kteří v průběhu let 2022 a 2023 předložili federálnímu parlamentu tři návrhy zákonů, kterými chtěli zastavit genderově neutrální jazyk na federální úrovni. Šlo o návrhy s názvy *Ukončení genderového nutkání na univerzitách*. K návrhu „genderového nutkání na univerzitách“ přijal výbor pro vědu nedoporučující stanovisko (hlasů všech stran kromě Svobodných), rozhodnutí výboru pak bylo vzato na vědomí na plenární schůzi 31. ledna 2023. Zákon se zatím dál neprojednal (Parlamentarisches Verfahren 1907 dB, 2023). Druhým návrhem byl návrh s názvem „*Gender? Ne, díky! Dodržujte pravidla německého jazyka – žádné politicky motivované odcizení jazyka!*“ který byl zatím pouze přiřazen výboru pro vzdělávání. Žádost poslance Amesbauera (Svobodní) o stanovení data projednání návrhu byl všemi ostatními stranami zamítnut. Výbor k návrhu zatím nepřijal žádné stanovisko, parlamentní procedura tak nemůže dál pokračovat (Parlamentarisches Verfahren 3063/A(E), 2022). Třetím návrhem je návrh s názvem „*Žádná povinnost genderu ve vědecké práci*“, který zatím také projednává výbor pro vědu, návrh Svobodných na pevné projednání bodu na výboru opět bylo ostatními stranami zamítnuto, a tak ani tento návrh zatím nepostoupil parlamentní procedurou dál (Parlamentarisches Verfahren 3600/A(E), 2023).

V projednávání všech tří návrhů je vidět, že vládní konzervativní Lidovci hlasovali proti návrhům Svobodných. Lze se domnívat, že by Lidovci, minimálně určitá část strany, neměla s návrhy Svobodných problém, ostatně podobné návrhy přijala v Bavorsku německá

CSU, která je politicky příbuznou stranou rakouských Lidovců, kteří v posledních letech už dvakrát měnili premiéra. Nejdříve rezignoval kancléř Kurz kvůli korupční aféře. Funkci předsedy vlády přijal tehdejší ministr zahraničí Schallenberg, který ale z postu rezignoval poté, co Kurz oznámil rezignaci na post předsedy Lidovců. Do obou funkcí byl zvolen Nehamer (ČTK, 2021), který funkci rakouského kancléře vykonává i dnes. Je tedy pochopitelné, že Lidovci nechtějí vyvolávat další koaliční krizi podporou návrhů, se kterými jejich koaliční partner nesouhlasí.

Rakousko ale čekají v roce 2024 parlamentní volby. Podle průzkumů veřejného mínění se nejsilnější politickou stranou v Rakousku stávají Svobodní s podporou přibližně 30 % voličů. O druhé místo soupeří Lidovci a Sociální demokraté (obě strany mají kolem 20 % podpory), ostatní strany pak dosahují podpory menší než 10 % (Statista, 2023). Pokud by volby dopadly tak, jak predikují průzkumy, dala by se očekávat konzervativní vláda Svobodných a Lidovců, která by měla dostatečnou sílu na to omezit genderově neutrální jazyk ve školách po vzoru některých německých spolkových republik, které do určité míry genderově neutrální jazyk zakázaly. Je otázka, zda by se tyto zákazy pokoušely potenciální opoziční strany nějakým způsobem napadat u Ústavního soudu.

### 3 Syntéza zjištěných poznatků

Ve vybraných státech střední Evropy se situace na první pohled jeví jako velmi odlišná. Jsou zde státy, kde politická reprezentace aktivně vytváří velmi negativní diskurz vůči LGBTQ lidem (Slovensko, Maďarsko). Máme tu státy, které se hlásí k hodnotám Evropské unie, která se snaží vytvářet právně přívětivé prostředí pro LGBTQ lidi, zde má autor na mysli hlavně Německo, kde většina hlavních politických stran souzní s politikou EU v ochraně práv EU. Česko a Rakousko jsou státy, které byly „na opačných stranách“ železné opony, přesto je vývoj práv LGBTQ lidí v nich velmi podobný. Polsko je pak státem, kde v současné době dochází k nejviditelnějšímu otáčení diskurzu, kdy se po výměně vlády očekává přijetí české obdoby registrovaného partnerství. Druhým státem, kde se teoreticky může vyskytnout změna diskurzu, je Slovinsko. Tato změna by ale spíše přinesla zhoršení práv LGBTQ lidí ve Slovinsku.

#### 3.1 Otázka stejnopohlavních svazků

Otázka stejnopohlavních svazků je nejznámějším tématem jakékoliv debaty o právech LGBTQ lidí. I v této práci jí bylo věnováno nejvíce prostoru, protože je to otázka nejkompexnější. Otázka manželství se totiž (právně) netýká jen LGBTQ osob, ale svou působností zasahuje do různých oblastí lidského života. Ve střední Evropě se nacházejí státy, které různými cestami zrovnoprávnily stejnopohlavní sňatky (Německo, Rakousko, Slovinsko). Situace v těchto státech se liší. Ve střední Evropě je zatím pouze jediný stát, který zrovnoprávnil svazky stejnopohlavních osob čistě parlamentní cestou. Tím státem se stalo v roce 2017 Německo. Rakousko a později Slovinsko zrovnoprávnily stejnopohlavní svazky po zásahu tamního ústavního soudu. V obou případech tamní ústavní soudy označily partnerství pro stejnopohlavní páry za diskriminační. Slovinský případ může být v budoucnu ještě velmi zajímavý. Nejsilnější slovinská opoziční strana, SDS Janši, vede velmi ostrou rétoriku proti manželství stejnopohlavních párů, zároveň se vymezuje proti genderové výchově na školách. Je tedy teoreticky možné, že se situace na Slovinsku po návratu Janši do premiéřského křesla může ještě relativně dramaticky vyvíjet. Pokud se bude chtít Janša držet v ústavním rámci, tak se nebude moci snažit o změnu, která by opět stejnopohlavním párům zakázala vstup do manželství. Teoreticky ale může nastat situace, kdy by

konzervativní parlament schválil definici rodičů jako muže a ženy, což by mohlo mít dopad na adopční procesy. Nutno znovu připomenout, že již dnes panuje na Slovensku velmi konzervativní regulace surogátního, tzv. náhradního, mateřství. To může podstoupit pouze žena, která má manžela.

Česko si debatou o stejnopohlavním manželství prochází. Po přibližně 18 letech od zavedení registrovaného partnerství bylo v únoru 2024 Poslaneckou sněmovnou schváleno tzv. partnerství, které stejnopohlavním párům umožňuje osvojení dítěte partnera. Jak již bylo uvedeno v podkapitole věnující se Česku, v prvních momentech od schválení zákona panovala v mediálním, ale i politickém, prostoru nejasnost ohledně osvojení. Citovaný návrh říká, že osvojení bude možné u (biologického) dítěte partnera. Přesto oba předkladatelé, tedy poslanec Navrátil (KDU-ČSL) a poslankyně Válková (ANO) hovoří o možnosti osvojení i adoptovaných dětech. Polsko je příkladem státu, ve kterém se začíná dominantní diskurz měnit. Mezi lety 2015 a 2023, tedy v době vlády strany PiS, bylo Polsko státem, které vytvářelo negativní diskurz vůči LGBTQ lidem. Po volbách v roce 2023 však nastoupila vláda, která má, aspoň dle svých prohlášení, snahu situaci LGBTQ lidí zlepšit. Zároveň je to ale stále stát, kde Ústava jasně definuje manželství jako svazek muže a ženy, což je právní komplikace pro přijetí stejnopohlavního manželství. Podobné ústavní zakotvení, tedy manželství jako svazek muže a ženy, mají jak na Slovensku, tak i v Maďarsku, které má, kromě ústavně definovaného manželství jako svazku muže a ženy, také zavedený institut registrovaného partnerství. Slovensko žádnou právní úpravu, stejně jako v současnosti Polsko, nemá. Na rozdíl od Polska ale na Slovensku zatím není politická vůle, která by nějakou úpravu stejnopohlavních sňatků umožňovala.

Podobné rozdělení pak vidíme i u adopcí stejnopohlavními páry. Slovensko, Německo i Rakousko adopce umožňují. Státy V4 adopci stejnopohlavním párům neumožňují. V Česku je umožněna adopce jednotlivcům a dle výše uvedené změny bude pravděpodobně možné přiosvojit dítě partnera\*partnerky. Lze ale očekávat, že přesný výklad schválené novely přinesou až české soudy. Je tedy teoretická možnost, že Ústavní soud bude rozhodovat o adopčních právech stejnopohlavních párů. Pak je otázka, zda bude český proces otázky adopcí stejnopohlavních párů podobný tomu rakouskému. Ostatně i v této otázce se ukazuje velká podobnost průběhu mezi Rakouskem a Českem, která se v zásadě

pouze odlišuje časovou prodlevou mezi jednotlivými kroky, které v Rakousku byly urychleny zásahem ústavního soudu. Český ústavní soud v této věci „pouze“ konstatoval, že nemůže uznat zahraniční osvojení dítěte stejnopohlavním párem, ale dosud se přímo otázkou adopcí stejnopohlavních párů v Česku nezabýval. Co se přiznávaných práv týče, je český vývoj velmi podobný tomu rakouskému.

### 3.2 Otázka tzv. „gender ideologie” a její odezva ve vzdělávání

Ve většině pozorovaných států můžeme vidět odklon od kritiky gayů a leseb a otázky jejich soužití. Tento diskurz přetrvává převážně pouze na Slovensku, částečně v Maďarsku. Obecně se ale dá říct, že novou „hrozbou” pro „tradiční svět” v očích konzervativců už nejsou sňatky stejnopohlavních párů. Debata se přesouvá na další lidi z řad LGBTQ, převážně na trans lidi a obecně genderovou identifikaci. Prostředkem je vymezení se proti tzv. „gender ideologii”, která je ale v zásadě velmi těžko uchopitelná a definovatelná, protože v zásadě nelze jasně definovat skupinu, která by onu „gender ideologii prosazovala”. Za podporovatele tzv. „gender ideologie” tak může být označen každý, kdo prosazuje (určitá) práva LGBTQ lidí. Tzv. „gender ideologii” je tak nutné vnímat ne jako ideologii, ale jako nástroj mobilizace konzervativních sil s cílem zabránit rozšiřování práv LGBTQ lidí.

Tomuto diskurzu pomáhá i fakt, že slovíčko gender je obvykle hůře přeložitelné a pro zjednodušení chápání toho pojmu je překládáno, byť nepřesně, jako pohlaví. Problém je skryt v tom, že slovíčko „gender” není spojen s biologickým pohlavím, nýbrž je spojen s rodovou identifikací, která je jednou z částí genderu. Představa rodové identifikace, která je osobní a niterná, je pro většinu lidí obtížně představitelná, a je tedy velmi jednoduchým terčem politické mobilizace, protože představuje téma, jehož plné pochopení potřebuje čas a studium. Právě otázka genderu v českém senátu vedla k neratifikaci Istanbulské úmluvy. V této oblasti vybočuje Slovensko, a to kvůli určité části slovenské politické reprezentace, která považuje otázky LGBTQ lidí za hrozbu pro „tradiční svět“, zároveň ale považuje neheterosexuální lidi za slabé. Jde o jediný stát, kde domnělá sexuální orientace jednoho z kandidátů byla brána jako jeho slabost. Slovensko se tedy odlišuje od ostatních států tím, že neheterosexuální orientace je slovenskými politiky, resp. částí z nich, vnímaná jako



slabost a tato část slovenské politické reprezentace nemá zábrany ve využití sexuální orientace protikandidáta jako jeho slabosti. Tento postoj velmi přispívá k institucionalizaci homofobního prostředí ve společnosti, ve které by sexuální orientace (a genderová identifikace) každého jednotlivce opravdu roli hrát neměla.

Změna myšlení od přímo homofobního jednání k boji proti „gender ideologii“ se nejvíce odráží v otázce vzdělávání mladších generací. V celé střední Evropě se objevuje otázka, jak (popř. zda vůbec) by se mělo o otázkách LGBTQ lidí učit. Na jedné straně stojí státy, kde je výuka o LGBTQ tématech ve školách vnímána, i politiky, velmi negativně. Těmito státy jsou Slovensko, Maďarsko a Polsko. Můžeme v nich pozorovat (resp. mohli jsme pozorovat) snahy vládních politiků omezovat výuku o LGBTQ tématech. V ostatních státech, a to včetně Česka, do této věci vládní politici příliš nezasahují. Jedinou výjimkou jsou snahy jednotlivých německých spolkových republik zakázat genderově neutrální jazyk ve veřejných institucích. Zároveň zde ale není snaha nijak omezit výuku o LGBTQ lidech a jejich tématech coby určité společenské menšiny, čímž se zamezuje tvorbě silně heteronormativní společnosti, která by postavení LGBTQ lidí ve společnosti více komplikovala.

## 4 Závěr

V úvodu práce si autor kladl následující otázky. První otázka se týkala vývoje a změn práv LGBTQ osob ve výše vybraných státech v posledních 10 letech. Jsou tři státy, které v posledních deseti letech přijaly různou cestou stejnopohlavní manželství, vývoj v nich lze tedy charakterizovat jako vývoj pozitivní. Zároveň zde existují státy, kde je vývoj dynamický, ale negativní. Tímto státem je hlavně Maďarsko, které v poslední dekádě silně omezovalo práva LGBTQ lidí. Zbylé státy, tedy Česko, Polsko a Slovensko, žádný výrazný posun v právech LGBTQ lidí za poslední dekádu nezaznamenaly. Poslední dekáda v Polsku byla převážně spojena s vládou Práva a Spravedlnosti, které se pokoušelo práva LGBTQ lidí omezovat (nejviditelnějším prvkem byly tzv. zóny bez LGBTQ ideologie), avšak po prohraných volbách v roce 2023 skončila strana PiS v opozici a nová vláda Donalda Tuska slibuje posun k registrovanému partnerství. Hlavním společným narativem konzervativních sil ve všech zkoumaných státech byl odpor k pojmu „gender“, popř. odpor proti tzv. „genderové ideologii“. Vůči tzv. „gender ideologii“ se vymezují všechny konzervativní strany ve všech zkoumaných státech, na Slovensku se vůči ní vymezují i sociálně demokratické strany SMER i HLAS, což je jediná výjimka v pozorovaných státech, protože všechny ostatní sociálně-demokratické strany jsou silami, které otázku práv LGBTQ podporují.

Hlavním státem, který funguje jako jakýsi vzor pro ostatní středoevropské strany, vymezující se proti právům LGBTQ lidí, je maďarská strana Fidesz v čele s Viktorem Orbánem. Jde o sílu, která v posledních deseti letech totiž nejvíce změnila diskurz v otázce práv LGBTQ lidí. Z Viktora Orbána-liberála se v roce 2010 stal silný nacionální konzervativec, který se rozhodl mobilizovat své voliče pomocí kritiky LGBTQ lidí a jejich práv skrze tzv. heterosexuální nacionalismus. To v Maďarsku vedlo k přijetí ústavní definice manželství jako svazku muže a ženy či definici rodiny vzorcem otec=muž, matka=žena, což je vzorec, který se snaží prosadit např. bývalý slovinský premiér Janša. Tato rétorika se však objevila i u řady jiných politiků a političek, resp. nevládních organizací, které bojují za tzv. „tradiční rodiny“.

Dále autora zajímala otázka, zda v diskuzích o právech LGBTQ hraje roli fantomová hranice Železné opony? Tato otázka byla už v úvodu práce diskutována, kdy bylo poukázáno na to, že binární dělení (Východ vs. Západ) je pohledem zkresleným, převážně kvůli dominujícím výzkumníkům, kteří jako hlavní jazyk používají angličtinu. Zároveň je toto binární dělení velmi častým jevem v politicko-spoločenských diskuzích v otázkách stejnopohlavního manželství, kdy na straně jedné vidíme západní Evropu, která většinou umožňuje stejnopohlavním párům a na straně druhé státy bývalého východního bloku, kde je postavení LGBTQ lidí na první pohled horší.

V závěru této práce se autor přiklání k názorům autorů Ayoub a Paternotte, 2014; Kulpa a Silva, 2016; Stella, 2014, Tlostanova, 2014, Pitoňák, 2019, kteří binární dělení kritizují. Autor považuje práci za prokázanou, že dělení na Východ a Západ v otázce práv LGBTQ osob nehraje v realitě významnou roli. Toto dělení je však velmi silné v liberálních a progresivistických diskurzích post-sovětských států, kde různé politické strany či aktivistické spolky spojují absenci stejnopohlavního manželství s nedostatečným přiřazením k Západu. Česká, maďarská či polská společnost mají většinou pozitivní smýšlení o právech LGBTQ lidí, důvody, které brání zrovnoprávnění postavení LGBTQ lidí, pak s dělením na bývalé dva bloky nesouvisí. Zároveň můžeme vidět velmi podobný přístup k právům LGBTQ lidí v Česku a Rakousku, kde v zásadě jediný rozdíl, který tvoří rozdílnou právní realitu, je akcelerace procesu zrovnoprávnění svazků stejnopohlavních párů, za kterou stojí rakouský ústavní soud. Postoj a argumentace jednotlivých politických stran, názorově blízkých politických stran, jsou v zásadě podobné, stejně jako čistě parlamentní procesy, které nejsou ovlivněny zásahy ústavních soudů.

Klíčovým zjištěním této práce je fakt, že nelze konstatovat, že vstřícnější prostředí pro LGBTQ lidi v pozorovaných státech bývalé Západní Evropy je způsobeno rozdělením Evropy na Východ a Západ. Ostatně konzervativní politické strany v Německu stále aktivně proti určitým tématům pro LGBTQ lidi vystupují, ať už jde o snahu omezit genderově neutrální jazyk, který je k LGBTQ lidem více inkluzivní, či o snahu AfD zrušit manželství stejnopohlavním párům. I přes celoparlamentní výzvu z roku 2019 o zrušení „konverzní terapie“ nenašla vládní většina shodu na tom, pro koho „konverzní terapii“ zakázat. Panuje rozpor mezi Lidovci a Zelenými o trans lidi a intersex osoby. Snahy v průzkumech

nejsilnějších Svobodných o zákazu genderově neutrálního jazyka ve veřejném prostoru v celém Rakousku zatím pravděpodobně brzdí snaha Lidovců nevytvářet další vládní krizi. Ve všech státech tak lze pozorovat v podstatě velmi podobné diskurzivní střety, kdy na jedné straně stojí liberálové, progresivci či socialisté, na straně druhé pak konzervativci a nacionalisté. Na českém, rakouském, ale pravděpodobně v budoucnu i na polském, případě lze pozorovat, že v momentu, kdy se strany s rozdílným pohledem na otázku práv LGBTQ lidí rozhodnout sestavit vládu, je otázka práv LGBTQ lidí upozaděna a hledá se, pokud vůbec, nějaký minimální kompromis. Velmi často je to tím, že se buď na vládě podílely strany s velmi odlišnými diskurz (viz případ Rakouska) nebo v parlamentu chyběl silný progresivistický diskurz (resp. liberálně-progresivistická většina), který by k přijetí stejnopohlavních párů vedl. V případě Česka i Polska byla otázka stejnopohlavních párů upozaděna s cílem zjednodušit vznik vlády, na které se v obou státech podílejí strany, které zavedení stejnopohlavního manželství (v případě Polska i zavedení nějakého institutu soužití stejnopohlavních párů) odmítají. Za výjimku by se dala označit situace v Německu, kde německý parlament přijal manželství stejnopohlavních párů v době vlády CDU/CSU a SPD. To bylo ale možné ze dvou důvodů, CDU/CSU rozhodla o volném hlasování, každý poslanec se tedy mohl rozhodnout nezávisle na (negativním) postoji strany, druhým důvodem byl fakt, že byl tehdejší německý parlament tvořen, kromě konzervativní CDU/CSU, jen levicovými stranami (SPD, Levice a Zelení), což umožnilo nalezení většiny, která návrh schválila.

V Česku, částečně v Maďarsku a Polsku, se pak může pozorovat zdánlivý nesoulad mezi kroky vládních politiků na straně jedné a přáním veřejnosti v otázkách práv LGBTQ lidí na straně druhé. Tento spor je častým tématem debat, kde klíčovou roli hraje otázka „Proč vládní politici nevyslyší přání veřejnosti a nezlepší postavení práv LGBTQ lidí ve své zemi?“ Klíčovým důvodem je absence silného progresivistického, resp. progresivně - liberálního diskurzu, který by v parlamentech těchto států měl většinu. Jak již bylo zmíněno, v případě Česka bylo pro současné vládní strany důležitější sestavit vládu bez Andreje Babiše, a tak došlo k upozadění otázky manželství stejnopohlavních párů, na které mezi vládními stranami nepanovala shoda. Podobné je to v případě Polska, kde vládu tvoří lidovci (v rámci koalice Třetí cesta) reprezentující konzervativní diskurz, Občanská platforma reprezentující liberální diskurz a Levice, reprezentant progresivistického diskurzu.

Strany opět motivovala snaha odstavit od moci do tehdy vládnoucí stranu PiS, čímž se opět zkomplikovala otázka soužití polských stejnopohlavních párů, které vláda sice chce zavést, ale je otázka, v jakém paragrafovém znění. Obdobná debata byla vidět i na Slovensku v předvolebním čase, kdy potenciální vládu mohlo tvořit Progresivní Slovensko, podporující soužití stejnopohlavních párů, a Křesťansko-demokratické hnutí, jehož předseda Majerský označil LGBTQ za „pliagu” (viz Dedinský, 2023). Faktorů může být vícero, téma práv LGBTQ lidí nemusí být v době volby pro většinu voličů tím nejkřivějším tématem, velmi pravděpodobně proto, že se jich téma LGBTQ práv dotýká jen okrajově, popř. může hrát roli obava z tzv. „gender ideologie”, kterou ve všech státech (včetně těch, které mají stejnopohlavní manželství již schválené) využívají určité politické strany k politické mobilizaci, která je možná díky tomu, že tzv. „gender ideologie” je konstruována jako něco, co ohrožuje danou společnost. Otázka ale otevírá možnost dalšího výzkumu, konkrétně výzkumu, který by se zaměřil na vliv Ruska v této otázce, které se staví do role „ochránců tradičních hodnot” a skrze své informační kanály a dezinformace může v jednotlivých státech podporovat diskurzy, které se k otázce práv LGBTQ lidí staví negativně.

## Seznam použitých informačních zdrojů

### Seznam literatury

AYOUB, P., PATERNOTTE, D. (2014): LGBT Activism and the Making of Europe. London: Palgrave Macmillan UK. In: PITOŇÁK, M. (2019): Lessons from the „Periphery”: Countering Anglo-Geographic Hegemony over geographies of sexuality and gender. Documents d'anàlisi geogràfica/publicacions del Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona, 65(3), str. 563-585.

BERG, L. G. (2009): Discourse Analysis. In: KItchen, R., Thrift, N. (eds.): International Encyclopedia of Human Geography, str. 215-220.

BENEŠ, V. (2008): Diskurzivní analýza. In: Jak zkoumat politiku. Praha: Portál, str. 92-124.

BRAUN, R.-SMETÁČKOVÁ, I. (2009): Homofobie v žákovských kolektivech. Homofobní obtěžování a šikana na základních a středních školách – jak se projevuje a jak se proti ní bránit. Doplnkový výukový materiál pro ZŠ a SŠ včetně didaktické aplikace tématu. Úřad vlády ČR, Praha, str. 54.

BROWN, M (2012): Gender and sexuality I: Intersectional anxieties. Progress in Human Geography, 36(4), str. 541-550.

BROWNE, K. (2010): Queer Methods and Methodologies intersecting Queer theories and social science research. Ashgate Publishing, Farnham, str. 301.

COLEMAN, E. (1982): Changing Approaches to the Treatment of Homosexuality: A Review. American Behavioral Scientist 25(4), str. 1-10.

CORNWALL UNIVERSITY (2015): What does the scholarly research say about the well-being of children with gay or lesbian parents? <https://whatweknow.inequality.cornell.edu/topics/lgbt-equality/what-does-the-scholarly-research-say-about-the-wellbeing-of-children-with-gay-or-lesbian-parents/> (cit. 22.4.2024).

CRESSWELL, T. (2009): Discourse. In: Kitchen, R., Thrift, N. (eds.): International Encyclopedia of Human Geography, str. 211-214.

ČERMÁKOVÁ, M. (2018): Gender. Sociologická encyklopedie Sociologický ústav AV ČR, v.v.i. <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Gender> (cit. 10. 2. 2024).

DANĚK, P. (2013): Geografické myšlení: úvod do teoretických přístupů. Masarykova univerzita, Brno, str. 171.

DUNCAN, N. (1996): BodySpace, Destabilising Geographies of Gender and Sexuality. Routledge, London, str. 288.

EDENBORG, E. (2018), „Homophobia as Geopolitics: ‘Traditional Values’ and the Negotiation of Russia’s Place in the World”, in Mulholland, J., Montagna, N. and Sanders-McDonagh, E. (eds. by), Gendering Nationalism, Cham, Springer, str. 67-87.

EGGENS, N. (2021): LGBT-free zones in Poland: How is this possible? Deviance Incubator, str. 1-9.

FIALA, P. (2021): Rozum proti populismu. Books & Pipes Publishing, Brno, str. 144.

GRAFF, A. (2006). We are (not all) homophobes: A report from Poland. Feminist Studies, 32(2), str. 434–449.

Graff, A. (2014). Report from the gender trenches: War against ‘genderism’ in Poland. European Journal of Women's Studies, 21(4), str. 431-435.

GREGORY, D. a kol. (2009): The dictionary of Human Geography. Pondicherry, Wiley-Blackwell, Chichester, str. 1052.

GORMAN-MURRAY, A., WAITT, G., JOHNSTON, L. (2008): Geographies of sexuality and gender 'down under'. Australian Geographer, 39(3), str. 235-246.

HAFNER-FINK et al. (2022): Slovensko javno mnenje 2022/1. Poročilo o izvedbi raziskave in sumarni pregled rezultatov. Center za raziskovanje javnega mnenja in množičnih komunikacij Ljubljana, str. 58. [www.fdv.uni-lj.si](http://www.fdv.uni-lj.si) (cit. 10.2.2024).

JOHNSTON, L. (2016): Gender and sexuality I: Genderqueer geographies? Progress in Human Geography, 40(5), str. 668-678.

KULPA, R., MIZILIŇSKA, J. (2011): De-Centring Western Sexualities Central and Eastern European Perspectives. Burlington: Ashgate In: PITOŇÁK, M. (2019): Lessons from the „Periphery”: Countering Anglo-Geographic Hegemony over geographies of sexuality and gender. Documents d'anàlisi geogràfica/publicacions del Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona, 65(3), str. 563-585.

KULPA, R. SILVA, J. M. (2016): Decolonizing Queer Epistemologies: Section Introduction. In: Brown, Gavin and Browne, Kath (eds.). The Routledge Research Companion to Geographies of Sex and Sexualities. Oxon: Routledge, str. 139-143 In: PITOŇÁK, M. (2019): Lessons from the „Periphery”: Countering Anglo-Geographic Hegemony over geographies of sexuality and gender. Documents d'anàlisi geogràfica/publicacions del Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona, 65(3), str. 563-585.

KAZYAK, E. (2019): Introduction to special issue „Geographies of Sexualities”. Journal of lesbian studies, 24(3), str. 173-185.

MAIETTA, M. (2019): The geopolitics of homofobia. The French institute for international relations and strategic affairs, str. 1-8.

MAKUCHOWSKA, M. (2021): Sytuacja społeczna osób LGBTa w Polsce. Raport za lata 2019–2020. Przegląd najważniejszych danych. KPH, Lambda Varšava, Varšava, str. 85. <https://kph.org.pl/wp-content/uploads/2021/12/raport-maly-2019-2020.pdf> (cit. 22. 4. 2024).

NAVICKAITÉ, R. (2014): Postcolonial queer critique in post-communist Europe – Stuck in the Western progress narrative? In: PITOŇÁK, M. (2019): Lessons from the „Periphery”: Countering Anglo-Geographic Hegemony over geographies of sexuality and gender. Documents d'anàlisi geogràfica/publicacions del Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona, 65(3), str. 563-585.



- OXFORD LEARNER'S DICTIONARIES (2020). Oxford University Press. In: FIALOVÁ, I., PITOŇÁK, M. (2020): Tzv. „konverzní terapie homosexuality“. Queer Geografie. <https://queergeography.cz/lgbtq-psychologie/tzv-konverzni-terapie-homosexuality/> (cit 31.3.2024).
- Ó TUATHAIL, G., DALBY, S., ROUTLEDGE, P. (2008): The Geopolitics Reader. Routledge, London, str. 327.
- PRUVOST, A. (2021): Poland: The „Rainbow Plague” and LGBT-Free Zones, Why Such a Climate of Hate? The Gender in Geopolitics Institute. <https://igg-geo.org/?p=5740&lang=en> (cit. 2. 3. 2024).
- PANELLI R. (2004): Social Geographies. From Difference to Action. SAGE, London, str. 287.
- PATTERSON, (2009): Lesbian and gay parents and their children: A social science perspective. In Contemporary perspectives on lesbian, gay, and bisexual identities. Springer, New York, NY. str. 141-182.
- PITOŇÁK, M. (2013): Geografie sexualit, bílé místo v prostoru české geografie In: OSMAN, R. (ed.): Geografický výzkum: participace a angažovanost. Masarykova univerzita, Brno, str. 153-168.
- PITOŇÁK, M. (2014): Queer prostor(y) In: Prostor(y) Geografie. Univerzita Karlova, Praha, str. 123-146.
- PITOŇÁK, M. (2014): Urban spatiality in the context of (homo/hetero) sexuality: Introduction to a theoretical debate in geographies of sexualities. Geografie, 119(2), str. 179-198.
- PITOŇÁK, M. (2019): Lessons from the „Periphery”: Countering Anglo-Geographic Hegemony over geographies of sexuality and gender. Documents d'anàlisi geogràfica/publicacions del Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona, 65(3), str. 563-585.

PITOŇÁK, M. (2023): LGBT+ Activism and Morality Politics in Central and Eastern Europe: Understanding the Dynamic Equilibrium in Czechia from a Broader Transnational Perspective In: BOYER, K. (2023): *Activist Feminist Geographies*. Bristol University, Bristol, str. 94-119.

PITOŇÁK, M., KLINGOROVÁ, K. (2019): Development of Czech feminist and queer geographies: identifying barriers, seeking progress. *Gender, Place & Culture*, 26 (7-9), str. 1001-1012.

RAIFMANN, J. a kol. (2020): Sexual Orientation and Suicide Attempt Disparities Among US Adolescents: 2009-2017. *Pediatrics*, 145(3).  
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7049939/> (cit. 22.4.2024).

RIBAR, D. C. (2015): *Why Marriage Matters for Child Wellbeing. The Future of Children*, Princeton University and the Brookings Institution, str. 11-27.

RENKIN, H. Z. (2009): Homophobia and queer belonging in Hungary. *Focaal – European Journal of Anthropology*, 53, 20-37. In: VOLSTRUP, T. K. (2016): *Nationalism and Homosexuality in Hungary. Nationalism in European history*, str. 1-15.

SHARP, J. (2009): Geography and gender: What belongs to feminist geography? *Emotion, power and change. Progress in Human Geography* 33(1), str. 74-80.

SCOTT, H. V. (2009): Politics of Representation. In: Kitchen, R., Thrift, N. (eds.): *International Encyclopedia of Human Geography*, str. 351-356.

STELLA, F. (2014): Introduction: locating Russian sexualities. *Lesbian Lives in Soviet and Post-Soviet Russia*, 1-40. In: PITOŇÁK, M. (2019): *Lessons from the „Periphery“: Countering Anglo-Geographic Hegemony over geographies of sexuality and gender. Documents d'anàlisi geogràfica/publicacions del Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona*, 65(3), str. 563-585.

TIMÁR, J., FEKETE, É. G. (2010): Fighting for recognition: feminist geogra-phy in East-Central Europe. *Gender, Place & Culture*, 17 (6), str. 775-790.

TLOSTANOVA, M. (2014): Why the Post-socialist Cannot Speak: on Caucasian Blacks, Imperial Difference and Decolonial Horizons. In: Broeck, Sabine and Junker, Carsten (eds.). Postcoloniality-Decoloniality-Black Critique. Joints and Fissures. Frankfurt and New York: Campus Verlag, 159-173. In: PITOŇÁK, M. (2019): Lessons from the „Periphery”: Countering Anglo-Geographic Hegemony over geographies of sexuality and gender. Documents d'anàlisi geogràfica/publicacions del Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona, 65(3), str. 563-585.

VOLSTRUP, T. K. (2016): Nationalism and Homosexuality in Hungary. Nationalism in European history, str. 1-15.

WODAK, R., MEYER, M. (2001): Methods of critical discourse Analysis. SAGE Publications Ltd, London, str. 200.

## Seznam legislativních zdrojů

ANLAGE 3 SBGG: Gesetzentwurf der Bundesregierung. Entwurf eines Gesetzes über die Selbstbestimmung in Bezug auf den Geschlechtseintrag und zur Änderung weiterer Vorschriften.

[https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzgebung/RegE/RegE\\_Selbstbestimmung.pdf?\\_\\_blob=publicationFile&v=2](https://www.bmj.de/SharedDocs/Downloads/DE/Gesetzgebung/RegE/RegE_Selbstbestimmung.pdf?__blob=publicationFile&v=2) (cit. 30. 3. 2023).

BGBI. I (2020): Gesetz zum Schutz vor Konversionsbehandlungen. [https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav#\\_bgbl\\_%2F%2F%5B%40attr\\_id%3D%27bgbl120s1285.pdf%27%5D\\_1711870222776](https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav#_bgbl_%2F%2F%5B%40attr_id%3D%27bgbl120s1285.pdf%27%5D_1711870222776) (cit. 31. 3. 2024).

CDU/CSU (2023): Kleine Anfrage der Fraktion der CDU/CSU. Maßnahmen der Bundesregierung zur Umsetzung des sogenannten Selbstbestimmungsgesetzes. <https://dserver.bundestag.de/btd/20/098/2009885.pdf> (cit. 30. 3. 2024).

DEUTCHER BUNDESTAG (2017): Mehrheit im Bundestag für die „Ehe für alle“. <https://www.bundestag.de/dokumente/textarchiv/2017/kw26-de-ehe-fuer-alle-513682> (cit. 14. 4. 2024).

DRŽAVNI SBOR (2022): Zakon o spremembah Družinskega zakonika [https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/seje/izbranoGlasovanje/!ut/p/z1/04\\_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfIjo8zinfyCTD293Q0NLILMDQ0CjT39zHw8DA0D\\_Q30w8EKvCy9Hb1ACtyNgkwNAI2MnHyDDYwNgoON9K0I0W-AAzgaEKcfj4Io\\_MYX5IaGhjoqKgIAzEc5Qg!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?mandat=IX&seja=22.%20Izredna&uid=C1257A70003EE753C12588E900424350](https://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/seje/izbranoGlasovanje/!ut/p/z1/04_Sj9CPykssy0xPLMnMz0vMAfIjo8zinfyCTD293Q0NLILMDQ0CjT39zHw8DA0D_Q30w8EKvCy9Hb1ACtyNgkwNAI2MnHyDDYwNgoON9K0I0W-AAzgaEKcfj4Io_MYX5IaGhjoqKgIAzEc5Qg!!/dz/d5/L2dBISEvZ0FBIS9nQSEh/?mandat=IX&seja=22.%20Izredna&uid=C1257A70003EE753C12588E900424350) (cit. 10. 2. 2024). Přeloženo pomocí IA.

HLASOVÁNÍ POLSKÉHO SEJMU (2013): Głosowania w dniu 25-01-2013 r. na 32. posiedzeniu Sejmu. Body 45-49. <https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/agent.xsp?symbol=listaglos&IdDnia=1272> (cit. 14. 4. 2024).

EK (2021): EU founding values: Commission starts legal action against Hungary and Poland for violations of fundamental rights of LGBTIQ people. [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip\\_21\\_3668](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_21_3668) (cit. 15. 3. 2024).

EK (2022): Commission refers HUNGARY to the Court of Justice of the EU over violation of LGBTIQ rights. [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP\\_22\\_2689](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_22_2689) (cit. 15. 3. 2024).

EP (2018): Genderově neutrální jazyk v Evropském parlamentu. [https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/187090/GNL\\_Guidelines\\_CS-original.pdf](https://www.europarl.europa.eu/cmsdata/187090/GNL_Guidelines_CS-original.pdf) (cit. 30. 3. 2024).

EP (2023): The 2020 - 2025 LGBTIQ equality strategy. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/753174/EPRS\\_STU\(2023\)753174\\_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2023/753174/EPRS_STU(2023)753174_EN.pdf) (cit. 29. 3. 2024).

NOVELA ZÁKONA č. 40/1964 Zb. OBČIANSKY ZÁKONNÍK (2022): Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Jarmily HALGAŠOVEJ, Jany BITTÓ CIGÁNIKOVEJ, Tomáša LEHOTSKÉHO, Petra OSUSKÉHO a Vladimíry MARCINKOVEJ na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony. <https://www.nrsr.sk/web/Default.aspx?sid=zakony/zakon&MasterID=8792> (cit. 18. 3. 2024).

PARLAMENTARISCHES VERFAHREN 82/E (2019): Konversionstherapien stoppen. Dostupné z: <https://www.parlament.gv.at/gegenstand/XXVI/E/82?selectedStage=105> (cit. 31. 3. 2024).

PARLAMENTARISCHES VERFAHREN 924/A (2019): Bundesgesetz vom 15. Juni 1978 über das internationale Privatrecht (IPR – Gesetz). <https://www.parlament.gv.at/gegenstand/XXVI/A/924> (cit. 31. 3. 2024).

PARLAMENTARISCHES VERFAHREN 3063/A(E) (2022): Gendern? Nein Danke! Regeln der deutschen Sprache einhalten – keine politisch motivierte Verfremdung der Sprache! Dostupné z: <https://www.parlament.gv.at/gegenstand/XXVII/A/3063> (cit. 31. 3. 2024).

PARLAMENTARISCHES VERFAHREN 1907 d.B. (2023): Schluss mit dem Genderzwang an den Universitäten. Dostupné z: <https://www.parlament.gv.at/gegenstand/XXVII/I/1907?selectedStage=105> (cit. 31. 3. 2024).

PARLAMENTARISCHES VERFAHREN 3600/A(E) (2023): Kein Zwang zum Gendern bei wissenschaftlichen Arbeiten. Dostupné z: <https://www.parlament.gv.at/gegenstand/XXVII/A/3600?selectedStage=105> (cit. 31. 3. 2024).

PRAVNO-INFORMACIJSKI SISTEM (2017): Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (ZRIPS) <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO4335#> (cit. 7. 2. 2024). Přeloženo pomocí IA.

USTAVNO SODIŠČE RS (2022): Pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti drugega odstavka 128. člena Družinskega zakonika (Uradni list RS, št. 15/17 in 22/19). Ustavna pritožba zoper sklep Vrhovnega sodišča št. II DoR 101/2022 z dne 20. 4. 2022 in sklep Višjega sodišča v Mariboru št. III Cp 67/2022 z dne 1. 2. 2022 v zvezi s sklepom Okrožnega sodišča na Ptujju št. II N 156/2021 z dne 12. 11. 2021. Dostupné z: <https://www.us-rs.si/odlocitev/?q=Dru%C5%BEinsko+pravo&caseId=&df=&dt=&af=&at=&pri=1&vd=&vo=&vv=&vs=&ui=&va=&page=2&sort=date&order=&id=118237> (cit. 10. 2. 2024). Přeloženo pomocí IA.

USTAVNO SODIŠČE RS (2023): Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-398/22 z dne 14. 12. 2022. Dostupné z: <https://www.us-rs.si/odlocba-ustavnega-sodisca-st-u-i-398-22-z-dne-14-12-2022/> (cit. 10. 2. 2024). Přeloženo pomocí IA.

SLOV-LEX (2014): Ústavný zákon 161/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2014/161/> (cit. 31. 3. 2024).

SNĚMOVNÍ TISK 201 (2018): Novela z. - občanský zákoník. <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?T=201&O=8> (cit. 22. 4. 2024).

SNĚMOVNÍ TISK 211 (211): N. ústav. z. - Listina základních práv a svobod. <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?t=211&o=8> (cit. 22. 4. 2024).

SNĚMOVNÍ TISK 241 (2022): Novela z. - občanský zákoník. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&t=241> (cit. 14. 4. 2024).

SNĚMOVNÍ TISK 276 (2022): N. ústav. z. - Listina základních práv a svobod. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=9&T=276> (cit. 14. 4. 2024).

Zákon LXXIX (2021): Törvény a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról. Dostupné z: <https://mkogy.jogtar.hu/printiframe?docid=A2100079.TV&printTitle=2021.%20%C3%A9vi%20LXXIX.%20t%C3%B6rv%C3%A9ny&targetdate=ffffff4&referer=lawsandresoluti ons> . (cit. 29. 3. 2024). Přeloženo pomocí IA.

## Mediální zdroje

BÁRDY, P. (2023): Andrej Danko a vláda homosexuálních lenivcov s plaziacim sa Petrom Pellegrinim. Aktuality.Sk. <https://www.aktuality.sk/clanok/uJaJNV7/andrej-danko-a-vlada-homosexuálnych-lenivcov-s-plaziacim-sa-petrom-pellegrinim-komentar-petra-bardyho/> (cit. 22. 3. 2024).

BASTLOVÁ, M. (2023): Manželství pro všechny je znásilnění vědomí lidí, říká Jochová. Seznam Zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/audio-podcast-ptam-se-ja-sefka-aliance-pro-rodinu-vysvetluje-proc-chce-manzelstvi-jen-pro-nekoho-232115> (cit. 30. 3. 2024).

BBC (2020): Hungary to provide free fertility treatment to boost population. <https://www.bbc.com/news/world-europe-51061499> (cit. 22. 4. 2024).

BRICKNER, I. (2015): Homosexuelle dürfen künftig adoptieren – ohne Gesetzesnovelle. <https://www.derstandard.at/story/2000024807861/homosexuelle-duerfen-kuenftig-adoptieren-ohne-gesetzesnovelle> (cit. 30. 1. 2023).

BIRÓ, M. (2023): Záborskej parlamentná neistota vyhovuje. Schválili jej návrh proti uzneseniu odsudzujúcemu útok na Zámockej. Aktuality.Sk. <https://www.aktuality.sk/clanok/8sUGOCC/zaborskej-parlamentna-neistota-vyhovuje-schvalili-jej-navrh-proti-uzneseniu-odsudzujucemu-utok-na-zamockej/> (cit. 18. 3. 2024).

BLECH, N. (2018): Antrag gegen Ehe für alle: Bundestag nimmt AfD auseinander. [https://www.queer.de/detail.php?article\\_id=32122](https://www.queer.de/detail.php?article_id=32122) (cit. 30. 3. 2024).

BREDOW, B. (2024): Bayern verbietet Gendern an Unis und Schulen. Der Spiegel. <https://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/bayern-verbietet-gendern-an-unis-und-schulen-a-ad79b24d-55af-44cc-b796-5455d49ab979> (cit. 30. 3. 2024).



BRODA, K. (2024): Lewica: Skrajnie głupie projekty. Chodzi o ustawy zgłoszone przez Morawieckiego do TK. Dziennik Gazeta Prawna. <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/9428533,lewica-skrajnie-glupie-projekty-chodzi-o-ustawy-zgloszone-przez-mora.html> (cit. 2. 3. 2024). Přeloženo pomocí IA.

BRODA, K. (2024): Kotula obejmuje patronatem 4. edycję Rankingu Szkół Przyjaznych LGBTQ+. Wyjaśnia dlaczego. Dziennik Gazeta Prawna. <https://www.gazetaprawna.pl/wiadomosci/kraj/artykuly/9424744,kotula-obejmuje-patronatem-4-edycje-rankingu-szkol-przyjaznych-lgbtq.html> (cit. 2. 3. 2024). Přeloženo pomocí IA.

CARPENTER, D. (2015): A „reality check” for the Regnerus study on gay parenting. The Washington post. <https://www.washingtonpost.com/news/voikh-conspiracy/wp/2015/05/10/new-criticism-of-regnerus-study-on-parenting-study/> (cit. 22. 4. 2024)

ČERNICKÁ, L. (2022): Pusipajtáš, buzerant, vagabund. Matovič bránil Mikulca svojim svojským štýlom. Pravda. <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/621852-pusipajtas-buzerant-vagabund-matovic-branil-mikulca-svojskym-stylom/> (cit. 22. 3. 2024).

ČTK (2018): Vláda podpořila návrh manželství pro homosexuály. Registrované partnerství by jako institut zaniklo. Aktuálně.cz. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/babisova-vlada-podporila-navrh-na-manzelstvi-pro-homosexuality/r~54e222ec75f511e89879ac1f6b220ee8/> (cit. 10. 4. 2024).

ČTK (2019): Polský soud zakázal distribuci kontroverzních nálepek ‚zóna bez LGBT‘. Čtenářům ho dal konzervativní deník. Lidovky.cz [https://www.lidovky.cz/svet/polsky-soud-zakazal-distribuci-kontroverznich-nalepek-zona-bez-lgbt.A190726\\_160928\\_ln\\_zahranici\\_form](https://www.lidovky.cz/svet/polsky-soud-zakazal-distribuci-kontroverznich-nalepek-zona-bez-lgbt.A190726_160928_ln_zahranici_form) (cit. 21. 1. 2023).

ČTK (2021): Třetí kancléř za pár týdnů. Rakousko povede dosavadní šéf vnitra. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-stredni-evropa-treti-kancler-za-par-tydnu-rakousko-povede-dosavadni-sef-vnitra-182573> (cit. 31. 3. 2024).

ČTK (2024): Senát umožnil přijetí nových pravidel pro partnerství stejnopohlavních párů. ČTK. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/senat-umoznil-prijeti-novych-pravidel-pro-partnerstvi-stejnopohlavnich-paru/2506712> (cit. 17. 4. 2024).

DEDINSKÝ, M (2023): Milan Majerský sa ospravedlnil LGBTI+ ľuďom za „pliagu“, myslí ňou ich registrované partnerstvá a manželstvá. Aktuality.Sk. <https://www.aktuality.sk/clanok/c7BthyN/milan-majersky-sa-ospravedlnil-lgbti-ludom-za-pliagu-mysli-nou-ich-registrovane-partnerstva-a-manzelstva/> (cit. 18. 3. 2024).

DELO (2023): Na Paradi ponosa nasilje in incidenti, posredovala je policija. Delo. <https://www.delo.si/lokalno/stajerska/na-paradi-ponosa-nasilje-in-incidenti-posredovala-je-policija/> (cit. 10. 2. 2024). Preloženo pomocí IA.

DENNÍK N (2024): Igor Matovič tvrdí, že niektoré médiá majú „atómovku“ na Petra Pellegriniho, ktorá sa týka jeho súkromia. Denník N. <https://dennikn.sk/minuta/3890357/> (cit. 23. 3. 2024).

DEUTSCHE WELLE (2021): <https://corporate.dw.com/en/polish-lgbtq-activists-refuse-to-be-silenced-by-lawsuits/a-58308876> (cit. 26.4.2024).

DOMOVINA (2022): Golob pred poslanci posvojitve otrok v LGBTQ razmerja zagovarjal s citiranjem papeža Frančiška. <https://www.domovina.je/golob-pred-poslanci-posvojitve-otrok-v-lgbtq-razmerja-zagovarjal-s-citiranjem-papeza-franciska> (cit. 10. 2. 2024). Preloženo pomocí IA.

DZIECIUCHOWICZ, I. (2023): Dziś wróg jest gdzie indziej, a po wyborach? Społeczność LGBT+ ma głos. TVN24. <https://tvn24.pl/premium/bede-zwiazki-partnerskie-po-wyborach-wiekszosc-partii-na-tak-jedna-milczy-st7388164> (cit. 23. 1. 2024). Preloženo pomocí IA.

DRAKE, D. (2022): Invaze kvůli průvodům homosexuálů? Ruská pravoslavná církev v Amsterdamu se odřízla od Moskvy. Novinky.cz. <https://www.novinky.cz/clanek/valka-na-ukrajine-invaze-kvuli-pruvodum-homosexualu-ruska-pravoslavna-cirkev-v-amsterdamu-se-odrizla-od-moskvy-40390278> (cit. 10. 4. 2024).

DUFFY, N. (2015): Slovenians reject equal marriage in referendum <https://www.thepinknews.com/2015/12/20/sloveniaresults/> (cit. 7. 2. 2024).

ECKERT, N. (2023): 92 Fragen zum SBGG: Wenn die Union die Arbeit der AfD übernimmt. [https://www.queer.de/detail.php?article\\_id=47992](https://www.queer.de/detail.php?article_id=47992) (cit. 30. 3. 2024).

FORBES (2023): Manželství pro všechny může pomoci ekonomice. Ministerstvo financí obdrželo šek. <https://forbes.cz/manzelstvi-pro-vsechny-muze-pomoci-ekonomice-ministerstvo-financi-obdrzelo-sek/> (cit. 9. 4. 2024).

FRÖLICH, C. (2023): Kultusministerium verbietet Gendern per Erlass. Mitteldeutscher Rundfunk. <https://www.mdr.de/nachrichten/sachsen/politik/gendern-verbot-schulen-vereine-100.html> (cit. 31. 3. 2024).

GAVRINĚV, V. (2024): Manželství pro všechny? Aliance pro rodinu řídí skrytou kampaň mezi poslanci. Seznam zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-manzelstvi-pro-vsechny-aliance-pro-rodinu-ridi-skrytou-kampan-mezi-poslanci-246346> (cit. 11.3.2024).

GRADIŠEK, N. (2023): Ne drži, da so homoseksualci že davno enakopravni. Oštro. <https://www.ostro.si/si/razkrinkavanje/objave/ne-drzi-da-so-homoseksualci-ze-davno-enakopravni> (cit. 10. 2. 2024). Přeloženo pomocí IA.

GRAY, S. (2012): New Hungarian constitution comes into effect with same-sex marriage ban. Pinknews. <https://www.thepinknews.com/2012/01/03/new-hungarian-constitution-comes-into-effect-with-same-sex-marriage-ban/> (cit. 14. 4. 2024).

GDOVINOVÁ, D. (2022): Trnavský arcibiskup Orosch poslal kňazom obežník, v ktorom pochybuje, či obeť útoku na Zámockej boli nevinné. Denník N. <https://dennikn.sk/3092625/trnavsky-arcibiskup-orosch-poslal-knazom-obeznik-v-ktorom-pochybuje-ci-obete-utoku-na-zamockej-boli-nevinne/?ref=mwat> (cit. 18. 3. 2024).

GEHREOVÁ, R. (2019): Podpora Čaputovej je ťažký hriech, tvrdil arcibiskup. Predstavitelia cirkvi odsúdili kedysi aj Radičovú. Denník N. <https://dennikn.sk/1406263/podpora-caputovej-je-tazky-hriech-tvrdil-arcibiskup-predstavitelia-cirkvi-odsudili-aj-radicovu-pred-desiatimi-rokmi/> (cit. 18. 3. 2024).

HARTMAN, J. (2019): Płock pomaszeruje dla równości. Kilka słów do przeciwników. Polityka. [https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1918394,1,plock-pomaszeruje-dla-rownosci-kilka-slow-do-przeciwnikow.read?\\_spring\\_security\\_remember\\_me=true&sso\\_ticket=cSc\\_9crn-Pg8LxuKQYcq3G0zFuZr-CyOr6pa9zOP5Sk-ualXmPOafsbn7fn\\_9VfzBZL-Ye\\_ZQMGRQ\\_MPbKncgi9U5K4EzEgPgVoKDzgGNxYFZ77Zyn04MKFZqhiJ3EH7](https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/spoleczenstwo/1918394,1,plock-pomaszeruje-dla-rownosci-kilka-slow-do-przeciwnikow.read?_spring_security_remember_me=true&sso_ticket=cSc_9crn-Pg8LxuKQYcq3G0zFuZr-CyOr6pa9zOP5Sk-ualXmPOafsbn7fn_9VfzBZL-Ye_ZQMGRQ_MPbKncgi9U5K4EzEgPgVoKDzgGNxYFZ77Zyn04MKFZqhiJ3EH7) (cit. 15. 4. 2024). Přeloženo pomocí IA.

HARZER, F. (2019): Gayové jsou nemocní a musí se léčit, patřil mezi ně i Čajkovskij, prohlásila ruská poslankyně. iRozhlas. [https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rusko-lgbt-gayove-tamara-pletnevova-ruska-poslankyne\\_1903071339\\_haf](https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rusko-lgbt-gayove-tamara-pletnevova-ruska-poslankyne_1903071339_haf) (22. 4. 2024).

HARZER, F. (2024): Video: Státní televize se omluvila. V Polsku se mění přístup k LGBT lidem. Seznam zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/zahranicni-stredni-evropa-video-statni-televize-se-omluvila-v-polsku-se-meni-pristup-k-lgbt-lidem-245577> (cit. 22. 4. 2024).

HINSBERGER, N. (2024): Entgegen AfD-Programm – Fraktionsvorsitzender Chrupalla nennt Weidel „traditionelle Frau“. Frankfurter Rundschau. <https://www.fr.de/politik/sexismus-afd-chrupalla-weidel-traditionelle-frau-familienbild-homophobie-homosexualitaet-zr-92817661.html> (cit. 30. 3. 2024).

HERCZEG, M. (2020): „Az anya nő, az apa férfi” – a Fidesz-KDNP megszavazta a 9. alkotmánymódosítást. 444.hu. <https://444.hu/2020/12/15/az-anya-no-az-apa-ferfi-a-fidesz-kdnp-megszavazta-a-9-alkotmanymodositast> (cit. 14. 4. 2024).

HRON, J. (2017): 10 věcí, které potřebujete vědět o Alternativě pro Německo. Eurozprávy. <https://eurozpravy.cz/zahranicni/evropa/200382-10-veci-ktere-potrebujete-vedet-o-alternative-pro-nemecko/> (cit. 30. 3. 2024).

HŘÍBEK, J. (2024): Nedělní tečka: Neziskovkám už ani cent, zní ze Slovenska. Studentské listy. <https://slisty.cz/nedelni-tecka-neziskovkam-uz-ani-cent-zni-ze-slovenska/> (cit. 19. 3. 2024).

iDNES.tv (2023): Nemám rád muže v tangách, šil Matovič do Pellegriniho. Mafra. [https://tv.idnes.cz/zahranicni/matovic-pellegrini-homosexualita-slovenska-narodni-rada-utok.V231026\\_125341\\_idnestv\\_dafr](https://tv.idnes.cz/zahranicni/matovic-pellegrini-homosexualita-slovenska-narodni-rada-utok.V231026_125341_idnestv_dafr) (cit. 22. 3. 2024).

ILIEV, R. (2022): Politici sa skrývajú za pokrytectví In Politici sa skrývajú za pokrytectvo / Všetci sa chceme cítiť bezpečne / Rútime sa do rozpočtového provizória? TA3. <https://www.ta3.com/relacia/26002/politici-sa-skryvaju-za-pokrytectvo-vsetci-sa-chceme-citit-bezpecne-rutime-sa-do-rozpoctoveho-provizoria> (cit. 18. 3. 2024).

IRŠIČ, M. (2023): Parade izzivanja incidentov. Nova24TV. <https://nova24tv.si/parade-izzivanja-incidentov/> (cit. 10. 2. 2024). Přeloženo pomocí IA.

JEDLIČKOVÁ, E. (2023): Božie slovo je určené pre spásu duše, nie pre diskusiu o rodovej identite, tvrdí združenie SIGNUM – Dúhový kresťania. Aktuality.Sk. <https://www.aktuality.sk/clanok/8kQWpFw/bozie-slovo-je-urcene-pre-spasu-duse-nie-pre-diskusiu-o-rodovej-identite-tvrdi-zdruzenie-signum-duhovi-krestania-rozhovor/> (cit. 19. 3. 2024).

JERABEK, P. (2023): Söders Gender-Verbot: Viel Wirbel und offene Fragen. ayerischer Rundfunk. <https://www.br.de/nachrichten/bayern/soeder-und-das-gender-verbot-viel-wirbel-und-offene-fragen,TxeAevt> (cit. 31. 3. 2024).

JERABEK, P. (2024): Bayern beschließt Verbot von Gendersprache. Bayerischer Rundfunk. <https://www.br.de/nachrichten/bayern/bayern-beschliesst-verbot-von-gendersprache,U7T9VzC> (cit. 31. 3. 2024).

KABÁTOVÁ, Š. (2018): Manželství homosexuálů? Povede k muslimskému mnohoženství a konci západní civilizace, míní Benda. Lidovky.cz. [https://www.lidovky.cz/domov/manze-lstvi-homosexualu-povede-k-muslimskemu-mnohozenstvi-homofob-nejsem-rika-benda.A180517\\_141450\\_In\\_domov\\_sk](https://www.lidovky.cz/domov/manze-lstvi-homosexualu-povede-k-muslimskemu-mnohozenstvi-homofob-nejsem-rika-benda.A180517_141450_In_domov_sk) (cit. 10. 2. 2024).

KABOURKOVÁ, M., KAČMÁR, T. (2021): Jochová: Homosexuální manželství rozjede obchod s dětmi. Ty budou vychovávány ve lži. CNN Prima News. [https://cnn.iprima.cz/jochova-homosexualni-manzelstvi-rozjede-obchod-s-detmi-ty-budou-vychovavany-ve-lzi-33554?utm\\_source=www.seznam.cz&utm\\_medium=sekce-z-internetu](https://cnn.iprima.cz/jochova-homosexualni-manzelstvi-rozjede-obchod-s-detmi-ty-budou-vychovavany-ve-lzi-33554?utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=sekce-z-internetu) (cit. 22. 4. 2024).

KARASOVÁ, J. (2023): Válka mění na Ukrajině postoj k LGBT lidem. Poslankyně prosazuje registrované partnerství. iRozhlas. [https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/lgtb-registrovane-partnerstvi-ukrajina-parlament-poslankyne-armada-vojak\\_2309031309\\_jas](https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/lgtb-registrovane-partnerstvi-ukrajina-parlament-poslankyne-armada-vojak_2309031309_jas) (cit. 10. 4. 2024).

KNIŠ, V. (2022): Jsem hetero, prohlásil slovenský expremiér Matovič. Po dvojnásobné vraždě queer lidí z nenávisti hovoří o ideálech heterosexuálů. Refresher. <https://refresher.cz/123316-Jsem-hetero-prohlasil-slovensky-expremier-Matovic-Po-dvojnásobne-vrazde-queer-lidi-z-nenavisti-hovori-o-idealech-heterosexualu> (cit. 18. 3. 2024).

KONZERVATIVNÍ NOVINY (2022): Propašují na Ukrajinu, za mlhou války, stejnopohlavní manželství? <https://www.konzervativninoviny.cz/propasuje-se-na-ukrajinu-pod-mlhou-valky-stejnopohlavni-manzelstvi/> (cit. 10. 4. 2024).

KRASTEV, I. (2023): Krastev dla „Guardiana”: Kaczyński znów zrobił z Polaków liberałów. Polityka. [https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/2232474,1,krastev-dla-guardiana-kaczynski-znow-zrobil-z-polakow-liberalow.read?\\_spring\\_security\\_remember\\_me=true&ssso\\_ticket=eypjVZjgzZAp7PlgLFQ4mL0y7k4FFSPZz\\_J0eOnX8moJ8oqPHb3dK8lRVCfS-ac\\_VWm4\\_TgP3cEN4CYxonP8Xi9U5K4EzEgPgVoKDzgGNxYFZ77Zyn04MKFZqhiJ3EH7](https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/swiat/2232474,1,krastev-dla-guardiana-kaczynski-znow-zrobil-z-polakow-liberalow.read?_spring_security_remember_me=true&ssso_ticket=eypjVZjgzZAp7PlgLFQ4mL0y7k4FFSPZz_J0eOnX8moJ8oqPHb3dK8lRVCfS-ac_VWm4_TgP3cEN4CYxonP8Xi9U5K4EzEgPgVoKDzgGNxYFZ77Zyn04MKFZqhiJ3EH7) (cit. 15. 4. 2024). Přeloženo pomocí IA.

KROŠLÁK, J. (2019): Gender ideológia – kresťania, argumentujte! Konzervatívny denník Postoj. <https://blog.postoj.sk/41191/gender-ideologia-krestania-argumentujte> (cit. 14. 4. 2024).

KOSMAČ, G. (2024): Ministrstvi zavračata SDS-ov zakonski predlog o prepovedi izobraževanja o spolnih identitetah. RTV Slovenia. <https://www.rtv slo.si/slovenija/ministrstvi-zavracata-sds-ov-zakonski-predlog-o-prepovedi-izobrazevanja-o-spolnih-identitetah/702570> (cit. 24. 3. 2023).

KOPECKÝ, J (2023): Zastánce LGBT zklamal postoj vlády, která se nepřipojila k žalobě na Maďarsko. iDnes. [https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/lgbt-jsme-fer-ceska-vlada-se-neprida-k-zalobe-evropske-komise-na-madarsko.A230406\\_132208\\_domaci\\_kop](https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/lgbt-jsme-fer-ceska-vlada-se-neprida-k-zalobe-evropske-komise-na-madarsko.A230406_132208_domaci_kop) (cit. 22. 4. 2024).

KOVAČ, S. (2022): Levica bo na čelo družinskega resorja postavila LGBT aktivista, ki je želel spremeniti definicijo družine. Demokracija. [https://demokracija.si/fokus/levica-bo-na-celo-druzinskega-resorja-postavila-lgbt-aktivista-ki-je-zelel-spremeniti-definicijo-druzine/#google\\_vignette](https://demokracija.si/fokus/levica-bo-na-celo-druzinskega-resorja-postavila-lgbt-aktivista-ki-je-zelel-spremeniti-definicijo-druzine/#google_vignette) (cit. 10. 2. 2024).

KURIER (2013): Adoptions-Urteil: Karl will rasch handeln. Kurier. <https://kurier.at/politik/inland/urteil-des-menschenrechtsgerichtshof-karl-will-noch-heuer-gesetzesentwurf/3.654.773> (cit. 14. 4. 2024).

KUSICKE, S. (2024): Per Gesetz gegen Gender-Sterne? Frankfurter Allgemeine Zeitung. <https://www.faz.net/aktuell/politik/inland/gender-verbot-in-bayern-per-gesetz-gegen-gendergerechte-sprache-19423874.html> (cit. 31. 3. 2024).

LITTAUER, D. (2012). Anti-LGBT constitution, 'family protection' law in Hungary come into force. LGBTQ Nation. <https://www.lgbtqnation.com/2012/01/anti-lgbt-constitution-family-protection-law-in-hungary-come-into-force/> (cit. 15. 3. 2024).

LEVÍČKOVÁ, Ž. (2022): Manifest vraha je vyhlášením rasové války. Slovensko na extremismus reaguje slabě, míní sociolog. iRozhlas. [https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/vrazdy-na-slovensku-diskriminace-mensin-bratislava-utocnik-v-baru-na-slovensku\\_2210131841\\_lev](https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/vrazdy-na-slovensku-diskriminace-mensin-bratislava-utocnik-v-baru-na-slovensku_2210131841_lev) (cit. 22. 4. 2024).

MAGYAR NEMZET (2023): Brüssel nagyobb sebességre kapcsolta a szelsőliberális LMBTQ – befolyásolást. Magyar nemzet. <https://magyarnemzet.hu/kulfold/2023/11/brusszel-nagyobb-sebessegre-kapcsolta-a-szelsoliberalis-lmbtq-befolyasolast> (cit. 29. 3. 2024). Přeloženo pomocí IA.

MATOUŠOVÁ, D. (2023): Diskriminierung zum Machterhalt – Orbán hat die LGBT+ Community zum Feind erklärt. Friedrich Neuman Stiftung. <https://www.freiheit.org/de/mitteleuropa-und-baltische-staaten/diskriminierung-zum-machterhalt-orban-hat-die-lgbt-community-zum> (cit. 30. 3. 2024).

MATULÍK, VACHTL, J. (2019): Homosexualita není nemocí z politických důvodů, řekla Jochová v Rozstřelu. iDnes. [https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rozstrel-jana-jochova-predsedkyně-aliance-pro-rodinu-tradicni-rodina-manzelstvi-homosexualove-lesby.A191125\\_160906\\_domaci\\_pmk](https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/rozstrel-jana-jochova-predsedkyně-aliance-pro-rodinu-tradicni-rodina-manzelstvi-homosexualove-lesby.A191125_160906_domaci_pmk) (22. 4. 2024).

MOČKOVÁ, J. (2023): Na Bratislavskom hradě zrušili výstavu s portréty LGBTI+ lidí. Je to cenzúra, vraví fotografka Holubová. Denník N. <https://dennikn.sk/3673433/na-bratislavskom-hrade-zrusili-vystavu-portretov-lgbti-ludi-je-to-cenzura-vravi-fotografka-holubova/?ref=list> (cit. 19. 3. 2024).



MOLÁČEK, J. (2021): Studio N: Jednání o vládě může ztroskotat na manželství pro všechny. Chceme pojistku, že ho partneři neprohlasují, říká Jurečka. Deník N. <https://denikn.cz/706052/studio-n-jednani-o-vlade-muze-ztroskotat-na-manzelstvi-pro-vsechny-chceme-pojistku-ze-ho-partneri-neprohlasuji-rika-jurecka/> (cit. 10. 4. 2024).

MOLÁČEK, J., VODRÁŽKA, P. (2022): Návrh na zakotvení manželství v ústavě překrucuje vědecké studie. Poslanci text zkopírovali od Aliance pro rodinu. Denník N. <https://denikn.cz/931976/navrh-na-zakotveni-manzelstvi-v-ustave-prekrucuje-vedecke-studie-poslanci-text-zkopirovali-od-aliance-pro-rodinu/> (cit. 22. 4. 2024).

MITTELDEUTSCHER RUNDFUNK (2024): Genderverbot an Schulen in Thüringen vorerst gescheitert. Mitteldeutscher Rundfunk. <https://www.mdr.de/nachrichten/thueringen/genderverbot-schule-landtag-cdu-afd-100.html> (cit. 30. 3. 2024).

NIKOLLETA, E. (2022): Nemváltoztatási kérelmeket hagytak jóvá Magyarországon. Magyar Nemzet. <https://magyarnemzet.hu/belfold/2022/11/nemvaltoztatasi-kerelmeket-hagytak-jova-magyarorszagon> (cit. 29. 3. 2024). Přeloženo pomocí IA.

ORF.at (2015): Fremdadoption bisher untersagt. ORF.art. <https://news2.orf.at/stories/2261157/2261153/> (cit. 31. 3. 2024).

OTS (2023): Grüne Andersrum/ Dizdarević und Schöll: ÖVP verhindert Verbot von Konversionstherapie. OTS. [https://www.ots.at/presseaussendung/OTS\\_20230614\\_OTSO201/gruene-andersrum-dizdarevi-und-schoell-oevp-verhindert-verbot-von-konversionstherapie](https://www.ots.at/presseaussendung/OTS_20230614_OTSO201/gruene-andersrum-dizdarevi-und-schoell-oevp-verhindert-verbot-von-konversionstherapie) (cit. 31. 3. 2024).

PIATOČEK (2023): Nenávisť je pliaga feat. Matica slovenská. SME. [https://www.youtube.com/watch?v=QpeYgMgKp7o&ab\\_channel=SME](https://www.youtube.com/watch?v=QpeYgMgKp7o&ab_channel=SME) (cit. 18. 3. 2024).

RÁBARA, P. (2018): Ako sa gender ideológia môže dostať na naše školy. Konzervatívny denník Postoj. <https://www.postoj.sk/34416/ako-sa-gender-ideologia-moze-dostat-na-nase-skoly> (cit. 14. 4. 2024).

RAMBOUSKOVÁ, M. (2024): Gayové jsou o krok blíž rovnoprávnosti. Dostanou možnost darovat krev. Seznam zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-gayove-jsou-o-krok-bliz-rovnopravnosti-dostanou-moznost-darovat-krev-248300?noredirect=1> (cit. 22. 4. 2024).

REDLI, B. (2022): A kormányhivatalok évekig elhúzzák az eljárásokat, de már öt nemváltoztatási kérelmet hagytak jóvá a héten. RTL. <https://rtl.hu/belfold/2022/11/11/transznemu-nemvaltozatas-nevvaloztatas-kerelem-jovahagytak-kormanyhivatal> (cit. 29. 3. 2024). Přeloženo pomocí IA.

RERICH, J. (2022): Putin podepsal dekret, který má Rusko ochránit před ‚gay propagandou‘. Český rozhlas. [https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/vladimir-putin-dekret-rusko-lgbtq-komunita-moscow-times-lidska-prava\\_2211121546\\_ula](https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/vladimir-putin-dekret-rusko-lgbtq-komunita-moscow-times-lidska-prava_2211121546_ula) (cit. 10. 4. 2024).

RZECZPOSPOLITA (2019): Posłanka PiS Anna Sobecka chce zakazu nauczania o gender w szkołach. Polityka. <https://www.rp.pl/polityka/art1416991-poslanka-pis-anna-sobecka-chce-zakazu-nauczania-o-gender-w-szkolach> (cit. 23. 1. 2024). Přeloženo pomocí IA.

RTVS (2022): Zákaz dúhových vlajok na štátnych budovách? Poslanec Gyimesi predložil taký návrh. RTVS. <https://spravy.rtv.s.sk/2022/05/zakaz-duhovych-vlajok-na-statnych-budovach-poslanec-gyimesi-predlozil-taky-navrh/> (cit. 18. 3. 2024).

SCHULZE, D. (2023): Ist das dieses #moderndenken, von dem alle reden? Mitteldeutscher Rundfunk. <https://www.mdr.de/nachrichten/sachsen-anhalt/gendern-verbot-schulen-kommentar-100.html> (cit. 31. 3. 2024).

SCHOMBURG, N. (2023): Gendern in Schule und Verwaltung: Welche Bundesländer es verbieten – und welche den Doppelpunkt nutzen. RedaktionsNetzwerk Deutschland. <https://www.rnd.de/politik/gendern-in-schule-und-verwaltung-wo-gilt-das-verbot-bundeslaender-uebersicht-UXSOG4QPP5FFJLHZORHZWR4FA4.html> (cit. 31. 3. 2024).

SITA (2022): Fico k vražde na Zámockej: Tak ako pri Kuciakovi sa už zneužíva na politické ciele. Pravda. <https://spravy.pravda.sk/domace/clanok/643675-fico-k-vrazde-na-zamockej-tak-ako-pri-kuciakovi-sa-uz-zneuziva-na-politicke-ciele/> (cit. 29.3.2024).

STRZEMECKI, G. (2020): Rafał Trzaskowki – LGBT dla Polski. Gazeta Polska. <https://www.gazetapolska.pl/22490-rafal-trzaskowki-lgbt-dla-polski> (cit. 21. 1. 2024).

SWR (2024): BW-Landesregierung einigt sich im Streit ums Genderverbot. SWR. <https://www.swr.de/swraktuell/baden-wuerttemberg/gendern-verbot-landesregierung-100.html> (cit. 30. 3. 2024).

SZCZERBIAK, A (2024): Tęczowy Poznań. Kiedyś konserwatywny, dziś najbardziej przyjazny LGBT. Polityka. [https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/2242751,1,teczowy-poznan-kiedys-konserwatywny-dzis-najbardziej-przyjazny-lgbt.read?\\_spring\\_security\\_remember\\_me=true&sso\\_ticket=cDZ-Q7IUGUdqtl4nL7-W9iK0RVWh2vaO65aBKq4mA6AQKHUohZTLrevvo02w0P2RUNK5Jaoytl4ZTc1JOXi zoS9U5K4EzEgPgVoKDzgGNxYFZ77Zyn04MKFZqhiJ3EH7](https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/2242751,1,teczowy-poznan-kiedys-konserwatywny-dzis-najbardziej-przyjazny-lgbt.read?_spring_security_remember_me=true&sso_ticket=cDZ-Q7IUGUdqtl4nL7-W9iK0RVWh2vaO65aBKq4mA6AQKHUohZTLrevvo02w0P2RUNK5Jaoytl4ZTc1JOXi zoS9U5K4EzEgPgVoKDzgGNxYFZ77Zyn04MKFZqhiJ3EH7) (cit. 15. 4. 2024). Přeloženo pomocí IA.

ŠTORKÁŇ, M. (2021): ‚Můžou poskytovat stejně láskyplnou výchovu.‘ Šéfové stran se na uzákonění sňatků gayů a leseb neshodnou. iRozhlas. [https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/homosexualove-manzelstvi-pro-vsechny-parlamentni-volby-volby-2021\\_2109230720\\_sto](https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/homosexualove-manzelstvi-pro-vsechny-parlamentni-volby-volby-2021_2109230720_sto) (cit. 10. 4. 2024).

TA3 (2024): Harabin: Rusko nie je agresor. Na poste prezidenta by presadzoval status neutrality, v EÚ by ostal. TA3. [https://www.youtube.com/watch?v=6HDMaFBNuRI&ab\\_channel=Telev%C3%ADziaTA3](https://www.youtube.com/watch?v=6HDMaFBNuRI&ab_channel=Telev%C3%ADziaTA3) (cit. 26. 3. 2024).

TASR (2024): Rezort Martiny Šimkovičovej podal trestné oznámenie v súvislosti s petíciou na jej odvolanie. Pravda. <https://www.aktuality.sk/clanok/0VgjKKR/rezort-martiny-simkovicovej-podal-trestne-oznamenie-v-suvislosti-s-peticiou-na-jej-odvolanie/> (cit. 19. 3. 2024).

UDÁLOSTI, KOMENTÁŘE (2024): Jsou různé formy a intenzity znásilnění, podmíněné tresty zde mají své místo, míní Blažek. ČT. <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/jso- u-ruzne-formy-a-intenzity-znasilneni-podminene-tresty-zde-maji-sve-misto-mini-blazek-345816> (cit. 22.4.2024).

UNZENSURIET.AT (2023): Umfrage zeigt: Mehrheit ist für Gender-Verbot. Unzensuriert.at. <https://unzensuriert.at/197135-umfrage-zeigt-mehrheit-ist-fuer-gender-verbot/> (cit. 31. 3. 2024).

VILČEK, I. (2022): Na Slovensku i po vraždě pokračují útoky na LGBTI komunitu. Novinky.cz. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-na-slovensku-i-po-vrazde-pokracuji-utoky-na-lgbti-komunitu-40412364> (cit. 10. 4. 2024).

WIERZCHOŁOWSKI, G. (2019): Wolność słowa nie jest tęczowa. Cenzorzy spod znaku LGBT. Gazeta Polska. <https://www.gazetapolska.pl/20097-wolnosc-slowa-nie-jest-teczowa-cenzorzy-spod-znaku-lgbt> (cit. 21. 1. 2024). Přeloženo pomocí IA.

ZEIT (2017): Verfassungsgericht erlaubt Ehe für alle in Österreich. Zeit Online. <https://www.zeit.de/gesellschaft/zeitgeschehen/2017-12/oesterreich-ehe-fuer-alle-oberstes-gericht> (cit. 31. 3. 2024).

## Internetové zdroje

ALIANCE PRO RODINU (2023): Transgender na českých školách a jeho rozkladný potenciál očima zkušené učitelky. <https://twitter.com/Aliprorodinu/status/1640298564080336896?s=20> (cit. 30. 3. 2024).

ANTIDISKRIMINIERUNGSSTELLE DES BUNDES (2017): Studie zu Einstellungen gegenüber Lesben, Schwulen und Bisexuellen. [https://www.antidiskriminierungsstelle.de/S\\_haredDocs/aktuelles/DE/2017/20170112\\_Umfrage\\_LSB.html](https://www.antidiskriminierungsstelle.de/S_haredDocs/aktuelles/DE/2017/20170112_Umfrage_LSB.html) (cit. 22. 4. 2024).

APPA (2023): Otevřený dopis: Manželství pro všechny. <https://asociaceproducentu.cz/novinka/otevreny-dopis-manzelstvi-pro-vsechny> (cit. 9. 4. 2024).

BARTOŠ, I. (2022): Manželství jako svazek muže a ženy do Ústavy? Nevidím důvod. Práva a postavení tzv. tradičních rodin neohrožuje vůbec nic. Sociální síť Facebook. [https://www.facebook.com/PiratIvanBartos/photos/a.970374413092406/4943911099072031/?paipv=0&eav=Afb77STcjGr\\_iGev9FwAlRkcoTUxRIxhRqdPfCh68gmU70SvibyUsxFEmWHK1TV0mgA&\\_rdr](https://www.facebook.com/PiratIvanBartos/photos/a.970374413092406/4943911099072031/?paipv=0&eav=Afb77STcjGr_iGev9FwAlRkcoTUxRIxhRqdPfCh68gmU70SvibyUsxFEmWHK1TV0mgA&_rdr) (cit. 10. 4. 2024).

BARTOŠ, J. (2023): Otevřená výzva. Taneční aktuality o.p.s. [https://assets.nationbuilder.com/zamanzelstvi/pages/2652/attachments/original/1701089921/Otevreny\\_dopis\\_prijeti\\_rovneho\\_manzelstvi\\_tanezni\\_scena.pdf?1701089921](https://assets.nationbuilder.com/zamanzelstvi/pages/2652/attachments/original/1701089921/Otevreny_dopis_prijeti_rovneho_manzelstvi_tanezni_scena.pdf?1701089921) (cit. 9. 4. 2024).

CAMBRIDGE DICTIONARY (2020): Cambridge University Press. In: FIALOVÁ, I., PITOŇÁK, M. (2020): Tzv. „konverzní terapie homosexuality“. Queer Geografie. <https://queergeography.cz/lgbtq-psychologie/tzv-konverzni-terapie-homosexuality/> (cit. 31. 3. 2024).

CVVM (2023): Tisková zpráva Postoje veřejnosti k právům homosexuálů – duben/květen 2023. [https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/zamanzelstvi/pages/2399/attachments/original/1579800352/TZ\\_Podpora\\_manzelstvi\\_pro\\_vsechny\\_vzrostla.pdf?1579800352](https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/zamanzelstvi/pages/2399/attachments/original/1579800352/TZ_Podpora_manzelstvi_pro_vsechny_vzrostla.pdf?1579800352) (cit. 9. 4. 2024).

DECROIX, E. (2023): Jak mnozí víte, ve Sněmovně jsme dnes nestihli projednat návrh zákona o manželství pro všechny páry. Sociální síť X. [https://twitter.com/eva\\_decroix/status/1664338346808688640](https://twitter.com/eva_decroix/status/1664338346808688640) (cit. 10.4.2024).

GLOBSEC TRENDS (2020): Central Europe, Eastern Europe & Western Balkans at the times of pandemic. [https://www.globsec.org/sites/default/files/2020-12/GLOBSEC-Trends-2020\\_read-version.pdf](https://www.globsec.org/sites/default/files/2020-12/GLOBSEC-Trends-2020_read-version.pdf) (cit. 15. 3. 2024).

GLOBSEC TRENDS (2023): United we (still) stand. <https://www.globsec.org/sites/default/files/2023-05/GLOBSEC%20Trends%202023.pdf> (cit. 9. 4. 2024).

GREDA ADAMCZYK, A (2022): Zmiana płci w Polsce. Czy prawo pozwala na transseksualizm? <https://greda-kancelaria.pl/blog/zmiana-plci/> (cit. 22. 2. 2024). Přeloženo pomocí IA.

GOV.SI (2023): Simon Maljevac, minister za solidarno prihodnost. <https://www.gov.si/drzavni-organi/ministrstva/ministrstvo-za-solidarno-prihodnost/o-ministrstvu/simon-maljevac/> (cit. 10. 2. 2024). Přeloženo pomocí IA.

HARZER, F. (2024): Rozprava mezi Hołowniou a Kasprzakem. Sociální síť X. <https://twitter.com/HarzerF/status/1756938942753001842> (cit. 22. 2. 2024).

FIALOVÁ, I., PITOŇÁK, M. (2020): Tzv. „konverzní terapie homosexuality“. Queer Geografie. <https://queergeography.cz/lgbtq-psychologie/tzv-konverzni-terapie-homosexuality/> (cit. 31. 3. 2024).

ILGA-EUROPE (2023): <https://www.ilga-europe.org/report/rainbow-europe-2023/> (cit. 29.11.2023).

INITIATIVE FAMILIEN-SCHUTZ (2024): Jetzt auch Bayern: Ein Bundesland nach dem anderen kippt die Gender-Sprache. <https://www.familien-schutz.de/jetzt-auch-bayern-ein-bundesland-nach-dem-anderen-kippt-die-gender-sprache/> (cit. 30. 3. 2024).

JANŠA, J. (2022): Mama je ženska in oče je moški. Sociální síť X. <https://x.com/JJansaSDS/status/1575792750926118914> (cit. 22. 4. 2024).

KDH (2024): KDH podporuje Ivana Korčoka, Peter Pellegrini by mal prestať s falošnou hrou na konzervatívca. <https://www.instagram.com/p/C4-wX7Sq7gm/> (cit. 30. 3. 2024).

KPH (2023): Jesteśmy, działamy, wspieramy, społeczność LGBT+ – Podsumowanie 2023 roku w KPH. <https://kph.org.pl/jestesmy-dzialamy-wspieramy-spolecznosc-lgbt-podsumowanie-2023-roku-w-kph/> (cit. 22. 4. 2024).

KUFFA, M. (2021): Vplyvný slovenský katolícky kňaz o LGBTI a zoofilii. [https://www.youtube.com/watch?v=rW0rhOQbGVI&ab\\_channel=Kme%C5%88ov%C3%BD%C5%A0amanizmus](https://www.youtube.com/watch?v=rW0rhOQbGVI&ab_channel=Kme%C5%88ov%C3%BD%C5%A0amanizmus) (cit. 19. 3. 2024).

LEGEBITRA (2016): Zakon o partnerski zvezi. <https://legebitra.si/2016/05/10/zakon-o-partnerski-zvezi/> (cit. 10. 2. 2024). Přeloženo pomocí IA.

LSVD (2021): Antworten der Parteien auf die Wahlprüfsteine des Lesben – und Schwulenverbands. <https://www.lsvd.de/de/ct/5020-Bundestagswahl-Was-wollen-die-Parteien-fuer-Lesben-Schwule-bisexuelle-trans-und-intergeschlechtliche-Menschen-erreichen> (cit. 30. 3. 2024).

MAKUCHOWSKA, M. Sytuacja społeczna osób LGBTA w Polsce. Raport za lata 2019–2020. Przegląd najważniejszych danych. <https://kph.org.pl/wp-content/uploads/2021/12/raport-maly-2019-2020.pdf> (cit. 23. 1. 2024). Přeloženo pomocí IA.

MATOVIČ (2023): Příspěvek o střelci. Sociální síť Facebook. <https://www.facebook.com/igor.matovic.7/posts/pfbid02WVZV1yaZ7a2ThnDKtJhnPhPqRWmaRrvijsvbqg2JnM5TetYKjYLdqfxwS1qTZrq3l> (cit. 18. 3. 2024).

MILDE, F. (2023): 19 akademických senátů českých univerzit vyzvalo ústavní činitele k přijetí rovného manželství. Jsme fér. [https://www.jsmefer.cz/akademicke\\_senaty\\_podporily\\_prijeti\\_rovneho\\_manzelstvi](https://www.jsmefer.cz/akademicke_senaty_podporily_prijeti_rovneho_manzelstvi) (cit. 9. 4. 2024).

MILDE, F. (2024): 16 středoškolských parlamentů podpořilo přijetí rovného manželství. Jsme fér. [https://www.jsmefer.cz/vyzva\\_stredoskolskych\\_parlamentu](https://www.jsmefer.cz/vyzva_stredoskolskych_parlamentu) (cit. 9. 4. 2024).

ORDO IRUIS (2023): Gender transformative education, czyli wojna wypowiedziana płci. <https://ordoiuris.pl/ordoiuris.pl/gender-transformative-education-czyli-wojna-wypowiedziana-plci> (cit. 30. 3. 2024).

ORDO IURIS (2024): Brońmy małżeństwa! Stop przywilejom dla konkubinatów jednopłciowych. <https://ordoiuris.pl/rodzina-i-malzenstwo/bronmy-malzenstwa-stop-przywilejom-dla-konkubinatow-jednoplciowych> (cit. 30. 3. 2024).

ORDO IURIS (2024): Ordo Iuris interweniuje u wojewody wielkopolskiego w sprawie genderowej Strategii Oświatowej. <https://ordoiuris.pl/edukacja/ordo-iuris-interweniuje-u-wojewody-wielkopolskiego-w-sprawie-genderowej-strategii> (cit. 30. 3. 2024).

OXFORD LEARNER'S DICTIONARIES (2020). Oxford University Press. In: FIALOVÁ, I., PITOŇÁK, M. (2020): Tzv. „konverzní terapie homosexuality“. Queer Geografie. <https://queergeography.cz/lgbtq-psychologie/tzv-konverzni-terapie-homosexuality/> (cit. 31. 3. 2024).

QUEER GEOGRPAHY (2024): Rovnost manželství ve světě. [https://queergeography.cz/se-xualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/?fbclid=IwAR1\\_iGf3gnhCIbEinLW7V94xayhqwRz4jaoNqWyKHy8xdaZFKuzxIF1PDvw](https://queergeography.cz/se-xualni-obcanstvi/rovnost-manzelstvi/rovnost-manzelstvi-ve-svete/?fbclid=IwAR1_iGf3gnhCIbEinLW7V94xayhqwRz4jaoNqWyKHy8xdaZFKuzxIF1PDvw) (cit. 22.4.2024).

STATISTA (2023): Welche Partei würden Sie wählen, wenn am nächsten Sonntag Nationalratswahl wäre? <https://de.statista.com/statistik/daten/studie/288503/umfrage/sonntagsfrage-zur-nationalratswahl-in-oesterreich-nach-einzelnen-instituten/> (cit. 31. 3. 2024).

SCHILLEROVÁ, A. (2024): Česko se stane 38. zemí světa s rovnými právy pro páry stejného pohlaví. Sociální síť X. <https://twitter.com/alenaschillerov/status/1762882285219516603?t=DPsDM00la06oIQ4wKax83Q&s=19> (cit. 11.3.2024).

RADIO KOMPAS (2022): Tragická udalost' ktorá sa udiala 12. októbra 2022 pred podnikom Tepláreň v Bratislave na Zámockej ul. <https://www.youtube.com/watch?v=bAlIFDwy5Cg> (cit. 22. 4. 2024).



RAMBOUSKOVÁ, B. (2023): Manželství pro gay a lesbické páry dlouhodobě podporuje kolem 65 % lidí v Česku. Na co ještě čekáte, poslanci a poslankyně? Jsme fér. [https://www.jsmefer.cz/podpora\\_manzelstvi\\_pro\\_vsechny\\_pary\\_2023](https://www.jsmefer.cz/podpora_manzelstvi_pro_vsechny_pary_2023) (cit. 9. 4. 2024).

RAKUŠAN, V. (2022): Patříme na Západ! Sociální síť X. [https://twitter.com/Vit\\_Rakusan/status/1585288546742575111](https://twitter.com/Vit_Rakusan/status/1585288546742575111) (cit. 10. 4. 2024).

VALKOVIČOVÁ, V., HARDOŠ, P. (2018): Science Wills It! The Use of Scientific Claims in ‘Anti-Gender’ Rhetoric. The London school of economics and political science. <https://blogs.lse.ac.uk/gender/2018/11/05/science-wills-it-the-use-of-scientific-claims-in-anti-gender-rhetoric/> (cit. 22. 4. 2024).

VONDRA, A. (2024): Hlasování o strategii LGBTQ (2020-2025). <https://twitter.com/AlexandrVondra/status/1755577304045002886> (cit. 29. 3. 2024).

WARSAW INSTITUTE (2019): <https://warsawinstitute.org/polands-2019-parliamentary-election/> (cit. 26.4.2024).

### Mapový zdroj

ESRI DATA AND MAPS (2021): Europe NUTS 0 Demographics and Boundaries. [https://hub.arcgis.com/datasets/bdcb40c0b6124f6d99f10b9b23647712\\_0/explore](https://hub.arcgis.com/datasets/bdcb40c0b6124f6d99f10b9b23647712_0/explore) (cit. 1. 4. 2024).

## Stenoprotokoly

BĚLOHLÁVKOVÁ, R. (2024): Sněmovní tisk 241, třetí čtení, Novela z. - občanský zákoník. <https://www.psp.cz/eknih/2021ps/stenprot/094schuz/s094033.htm> (cit. 11. 3. 2024).

HELLER, Š. (2023): Sněmovní tisk 241, první čtení, Novela z. - občanský zákoník. <https://www.psp.cz/eknih/2021ps/stenprot/070schuz/s070118.htm> (cit. 11.3.2024).

KRÁL, V. (2024): Sněmovní tisk 241, druhé čtení, Novela z. - občanský zákoník. <https://www.psp.cz/eknih/2021ps/stenprot/092schuz/s092069.htm> (cit. 11. 3. 2024).

KOBZA, J. (2024): Rozprava o sněmovní tisku 241, druhé čtení, Novela z. - občanský zákoník. <https://www.psp.cz/eknih/2021ps/stenprot/092schuz/s092060.htm> (cit. 11. 3. 2024).

NACHER, P. (2021): Sloučená rozprava o sněmovních tiscích 201 a 211, první čtení. Novela z. – občanský zákoník a N. ústav. z. – Listina základních práv a svobod. <https://www.psp.cz/eknih/2017ps/stenprot/100schuz/s100009.htm#r1> (cit. 22. 4. 2024).

ULLRICH, V. (2018): Widerstand gegen AfD-Initiative zur Aufhebung der Ehe für alle. <https://www.bundestag.de/mediathek?videoid=7280776#url=L211ZGlhdGhla292ZXJsYXk/dmlkZW9pZD03MjgwNzc2&mod=mediathek> (cit. 30. 3. 2024).

SENÁT (2024): Stenozáznam z 1. dne 21. schůze. <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasovani?action=steno&O=14&IS=7383&D=24.01.2024> (cit. 17. 4. 2024)

## Přílohy

Tab.1: Přehled analyzované legislativy

Česko	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Novela z. - občanský zákoník (ST 241 a ST 201).</li> <li>• N. ústav. z. - Listina základních práv a svobod (ST 276 a ST 211).</li> </ul>
Maďarsko	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Törvény a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról.</li> </ul>
Polsko	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Głosowania w dniu 25-01-2013 r. na 32. posiedzeniu Sejmu.</li> </ul>
Slovensko	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Jarmily HALGAŠOVEJ, Jany BITTÓ CIGÁNIKOVEJ, Tomáša LEHOTSKEHO, Petra OSUSKÉHO a Vladimíry MARCINKOVEJ na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.</li> <li>• Ústavný zákon 161/2014 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.</li> </ul>
Slovinsko	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Zakon o spremembah Družinskega zakonika.</li> <li>• Zakon o registraciji istospolne partnerske skupnosti (ZRIPS).</li> <li>• Pobuda za začetek postopka za oceno ustavnosti drugega odstavka 128. člena Družinskega zakonika (Uradni list RS, št. 15/17 in 22/19).</li> <li>• Ustavna pritožba zoper sklep Vrhovnega sodišča št. II DoR 101/2022 z dne 20. 4. 2022 in sklep</li> <li>• Višjega sodišča v Mariboru št. III Cp 67/2022 z dne 1. 2. 2022 v zvezi s sklepom Okrožnega sodišča na Ptuju št. II N 156/2021 z dne 12. 11. 2021.</li> <li>• Odločba Ustavnega sodišča št. U-I-398/22 z dne 14. 12. 2022.</li> </ul>
Německo	<ul style="list-style-type: none"> <li>• ANLAGE 3 SBGG: Gesetzentwurf der Bundesregierung. Entwurf eines Gesetzes über die Selbstbestimmung in Bezug auf den Geschlechtseintrag und zur Änderung weiterer Vorschriften.</li> <li>• BGBl. I (2020): Gesetz zum Schutz vor Konversionsbehandlungen.</li> <li>• Kleine Anfrage der Fraktion der CDU/CSU.</li> <li>• Maßnahmen der Bundesregierung zur Umsetzung des sogenannten Selbstbestimmungsgesetzes Mehrheit im Bundestag für die „Ehe für alle“.</li> </ul>
Rakousko	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Konversionstherapien stoppen.</li> <li>• Bundesgesetz vom 15. Juni 1978 über das internationale Privatrecht (IPR – Gesetz).</li> <li>• Gendern? Nein Danke! Regeln der deutschen Sprache einhalten – keine politisch motivierte Verfremdung der Sprache!</li> <li>• Schluss mit dem Genderzwang an den Universitäten.</li> <li>• Kein Zwang zum Gendern bei wissenschaftlichen Arbeiten.</li> </ul>
EU	<ul style="list-style-type: none"> <li>• EU founding values: Commission starts legal action against Hungary and Poland for violations of fundamental rights of LGBTIQ people.</li> <li>• Commission refers HUNGARY to the Court of Justice of the EU over violation of LGBTIQ rights.</li> <li>• Genderově-neutrální jazyk v Evropském parlamentu.</li> <li>• The 2020-2025 LGBTIQ equality strategy</li> </ul>

Vlastní tvorba autora

Tab. 2: Média použitá při analýze českých diskurzů:

Název média	(Politická) afilace
ČTK	veřejnoprávní tisková agentura
Deník N	Liberálně-levicové médium
Forbes	centristický deník zaměřený především na ekonomická témata
iRozhlas	veřejnoprávní médium
Lidové noviny	liberálně-konzervativní deník, články z doby, kdy médium vlastnil Andrej Babiš
Konzervativní noviny	konzervatismus
Novinky.cz	středo-levicové médium
Refresh	levicové médium
Seznam zprávy (vč. Podcastu Ptám se Já)	bez větší politické afilace
Studentské listy	médium bez jasné politické afilace

*Vlastní tvorba autora*

Tab. 3: Média použitá při analýze maďarských diskurzů

Název média	(Politická) afilace
Friedrich Neuman Stiftung	liberální nadace spojená s německou stranou FDP
RTL	maďarský deník patřící lucemburské společnosti
Magyar Nemetz	konzervativní deník, blízký straně FIDESZ
444.hu	zpravodajský server provozovaný Open Society Foundations
Pink News	britský deník sledující vývoj práv LGBTQ lidí

*Vlastní tvorba autora*

Tab. 4: Média použitá při analýze polských diskurzů

Název média	(Politická afilace)
Dziennik Gazeta Prawna	středo-pravicový deník
Gazeta Polska	pravnicový, konzervativní denník podporující PiS
Polityka	středo-levicové médium
Rzeczpospolita	liberálně-konzervativní deník
TVN24	kritické médium vůči PiS

*Vlastní tvorba autora*

Tab. 5: Média použitá při analýze slovenských diskurzů

Název média	(Politická) afilace
Aktuality.Sk	sociálně-liberální médium
Denník N	liberální médium
Denník SME (Podcast Piatoček)	liberalismus (satirický podcast)
PRAVDA	liberálně-levicový deník
iDnes.cz	středopravicové médium, analyzované články z doby, kdy médium vlastnil Andrej Babiš
Konzervatívny denník Postoj	konzervativní médium
TA3	bez určité politické afilace
TASR	slovenská tisková agentura

*Vlastní tvorba autora*

Tab. 6: Média použitá při analýze slovinských diskurzů

Název média	(Politická) afilace
Delo	levicové médium
Demokracija	pravicové konzervativní médium napojené na SDS
Domovina	pravicové médium
Nova24TV	pravicový konzervativní televizní kanál napojený na SDS
Oštro	středové investigativní médium
RTV Slovenia	veřejnoprávní médium

*Vlastní tvorba autora*

Tab. 7: Média použitá při analýze německých diskurzů

Název média	(Politická) afilace
Bayerischer Rundfunk	veřejnoprávní médium
Der Spiegel	liberální médium
Frankfurter Allgemeine Zeitung	konzervativní německý deník
Frankfurter Rundschau	sociálně-liberální médium
Mitteldeutscher Rundfunk	veřejnoprávní médium v německých spolkových zemích Durynsko, Sasko a Sasko-Anhaltsko.
RedaktionsNetzwerk Deutschland	médium spojené s německou SPD
Südwestrundfunk	veřejnoprávní médium v německých spolkových zemích Bádensko-Württembersko a Porýní-Falc

*Vlastní tvorba autora*

*Tab. 8: Média použitá při analýze německých diskurzů*

Název média	(Politická) afilace
Der Standart	sociálně-liberální deník
Kurier	liberálně-centristický deník
ORF.art.	veřejnoprávní médium
OTS.	veřejnoprávní médium
Zeit	levicově-liberální médium

*Vlastní tvorba autora*